

РАМКА ЗА ПРИОРИТЕТНИ ДЕЙСТВИЯ (РПД) ЗА НАТУРА 2000 в БЪЛГАРИЯ

**съгласно член 8 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване
на естествените местообитания и на дивата флора и фауна
(Директивата за местообитанията)
за *многогодишната финансова рамка* за периода 2021—2027 г.**

Адрес за връзка: Министерство на околната среда и водите

1000, гр. София, бул. „Кн. М. Луиза“ 22

Ел. поща: m.kalugеров@moew.government.bg

Съдържание

А. Въведение	4
А.1 Общо въведение.....	4
А.2 Структура на сегашния формат на РПД.....	5
А.3 Въведение към конкретната РПД на България.....	6
Б. Резюме на приоритетните потребности от финансиране за периода 2021—2027 г....	9
В. Актуално състояние на мрежата „Натура 2000“	11
В.1. Статистика за зоните от мрежата „Натура 2000“	11
В.2. Карта на мрежата „Натура 2000“ в България	12
Г. Финансиране от ЕС и национално финансиране на мрежата „Натура 2000“ в периода 2014—2020 г.	14
Г.1 Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР).....	16
Г.2 Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)/Кохезионен фонд (КФ).....	24
Г.3 Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР).....	40
Г.4 Програма LIFE.....	46
Г.5 Други фондове на ЕС, включително Европейското териториално сътрудничество (Interreg)	48
Г.6 Друго (най-вече национално) финансиране за „Натура 2000“, екологосъобразна инфраструктура и опазване на видове в периода 2014—2020 г.....	51
Д. Приоритетни мерки и потребности от финансиране за периода 2021—2027 г.....	52
Д.1. Хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“	52
Д.1.1. Определяне на обекти и планиране на управлението	52
Д.1.2. Управление на обекти и комуникация със заинтересованите страни	56
Д.1.3. Мониторинг и докладване.....	60
Д.1.4. Оставащи пропуски в знанията и потребности от научни изследвания	61
Д.1.5. Мерки за комуникация и повишаване на осведомеността, образование и достъп на посетители във връзка с „Натура 2000“	65
Д.1.6. Препратки (за хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“).....	67
Д.2 Свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея.....	68
Д.2.1. Морски и крайбрежни води.....	68
Д.2.2. Степни местности и зони с храстовидна растителност.....	76
Д.2.3. Тресавища, калища, мочурища и други влажни зони.....	84
Д.2.4. Пасища.....	90
Д.2.5. Други агроекологични системи (включително обработваеми земи)	102
Д.2.6. Гори и гористи местности.....	106

Д.2.7. Скални местообитания, дюни и зони с рядка растителност	123
Д.2.8. Сладководни местообитания (реки и езера).....	129
Д.2.9. Други (пещери и др.).....	143
Д.2.10. Препратки към свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея	146
Д.3. Допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания	147
Д.3.1. Мерки и програми за конкретни видове, които не са посочени другаде	147
Д.3.2. Превенция, смекчаване или компенсиране на щети, причинени от защитени видове.....	154
Д.3.3. Препратки към допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания	156
Е. Допълнителна добавена стойност на приоритетните мерки.....	157

А. Въведение

А.1 Общо въведение

Рамките за приоритетни действия (РПД) представляват инструменти за стратегическо многогодишно планиране, чиято цел е да осигурят всеобхватен преглед на необходимите мерки за изграждането на мрежата „Натура 2000“ в целия ЕС и свързаната с нея екологосъобразна инфраструктура, като се уточняват потребностите от финансиране за тези мерки и се свързват със съответстващите програми на ЕС за финансиране. В съответствие с целите на Директивата на ЕС за местообитанията¹, на която е основана мрежата „Натура 2000“, мерките, които трябва да бъдат определени в РПД, са предвидени основно за *запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус на естествените местообитания и видовете от интерес за ЕС, като същевременно се вземат под внимание икономическите, социалните и културните изисквания, както и регионалните и местните особености*.

Правното основание за РПД е член 8, параграф 1 от Директивата за местообитанията², съгласно който държавите членки са длъжни да предават на Комисията и преценките си относно финансовото участие на Европейския съюз, което считат за необходимо за изпълнение на следните си задължения във връзка с мрежата „Натура 2000“:

- ✓ да определят необходимите консервационни мерки, които при необходимост включват подходящи планове за управление, специално разработени за териториите или включени в други развойни планове,
- ✓ да определят подходящи мерки от правно, административно и договорно естество, които да отговарят на екологичните изисквания на типовете естествени местообитания от приложение I и видовете от приложение II, срещащи се в тези райони.

Поради това рамките за приоритетни действия са насочени към определянето на финансовите нужди и приоритетите, които са пряко свързани със специфичните консервационни мерки, установени за обектите по „Натура 2000“, така че да се постигнат консервационните цели на равнището на защитената зона за съответните видове и типове местообитания, за които са определени обектите (както се изисква съгласно член 6, параграф 1 от Директивата за местообитанията). Предвид факта, че мрежата „Натура 2000“ включва и специалните защитени зони (Special Protection Areas — SPA), определени съгласно Директива 2009/147/ЕО³ (Директивата за птиците), тук се отчитат и финансовите нужди и приоритетните мерки във връзка с видовете птици в SPA.

В своите РПД държавите членки се приканват да представят и допълнителни мерки и финансовите си нужди във връзка с по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура (ЕИ)⁴. Такива мерки за екологосъобразна инфраструктура трябва да бъдат включени в РПД, когато допринасят за екологичната съгласуваност на мрежата „Натура 2000“, включително в трансграничен контекст, както и за запазването или възстановяването на благоприятен природозащитен статус на целевите видове и местообитания.

В своя Специален доклад № 1/2017 относно мрежата „Натура 2000“⁵ Европейската сметна палата заключи, че първите приключени РПД (за МФР за периода 2014—2020 г.) не предоставят реално описание на действителните разходи за мрежата „Натура 2000“. Поради

¹ Директива 92/43/ЕО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:01992L0043-20130701>

² Член 8, параграф 1: „заедно с предложенията за области, които могат да бъдат определени за специално защитени зони с приоритетни типове местообитания и/или приоритетни видове, държавите членки предават на Комисията и преценките си относно финансовото участие на Общността, което считат за необходимо за изпълнение на задълженията, произтичащи от член 6, параграф 1.“

³ Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно опазването на дивите птици <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>

⁴ Екологосъобразната инфраструктура се определя като „стратегически планирана мрежа на естествени и полуестествени райони и други елементи на околната среда, която е конструирана и се управлява така, че да осигурява най-разнообразни екосистемни услуги“.

⁵ Специален доклад № 1/2017: Необходими са повече усилия за осъществяване на пълния потенциал на мрежата „Натура 2000“ <https://www.eca.europa.eu/bg/Pages/DocItem.aspx?did=40768>

това в доклада бе подчертана необходимостта да се актуализира форматът на РПД и да се предоставят допълнителни насоки за подобряване на качеството на информацията, която държавите членки представят в своите РПД. В неотдавнашния План за действие на ЕС за природата, хората и икономиката⁶ се поема ангажимент за осъществяването на този процес с цел да се гарантира, че държавите членки представят по-надеждни и хармонизирани предварителни оценки на своите потребности от финансиране във връзка с мрежата „Натура 2000“.

В своите заключения относно този План за действие⁷ Съветът на Европейския съюз признава необходимостта допълнително да се подобри многогодишното финансово планиране на инвестициите в околната среда и изразява съгласие, че РПД трябва да се актуализират и подобрят. Фактът, че е важно да се подобри прогнозирането на финансовите нужди за „Натура 2000“ преди следващата многогодишна финансова рамка на ЕС е отчетен и в резолюция на Европейския парламент⁸.

A.2 Структура на сегашния формат на РПД

Сегашният формат на РПД е предназначен да осигурява надеждна информация относно приоритетните потребности от финансиране във връзка с „Натура 2000“, така че да бъдат включени в съответните инструменти на ЕС за финансиране съгласно следващата многогодишна финансова рамка (МФР) за периода 2021—2027 г. За тази цел в РПД е необходимо ниво на разбивка на финансовите нужди, която да даде възможност за ефективно разпределяне на финансирането за Натура 2000 по линия на съответните фондове на ЕС за МФР за периода 2021—2027 г. Предвид тази цел, в РПД също така се отчита опитът, придобит досега от държавите членки и регионите в ЕС във връзка с МФР за периода 2014—2020 г.

Важен елемент от сегашния формат на РПД е изискваната разбивка в широкообхватни екосистемни категории на мерките за опазване и възстановяване, свързани с „Натура 2000“ и с екологосъобразната инфраструктура. Предложената екосистемна типология от 8 класа до голяма степен е основана на типологията MAES (картографиране и оценка на екосистемите и техните услуги), която бе създадена като концептуална основа за общоевропейска оценка на екосистемите⁹. На уебсайта на Европейската агенция за околна среда е налична за сваляне всеобхватна база данни, в която отделните видове и типове местообитания от значение за ЕС са разпределени в екосистемите по MAES¹⁰. Препоръчва се разпределянето на мерките и разходите към определени видове екосистеми като цяло да следва тази типология.

Представянето на приоритетните мерки и разходите по настоящата РПД изисква да се прави разграничение между текущи и еднократни разходи. Докато текущите разходи обикновено са свързани с повтарящи се мерки, които трябва да се продължават в дългосрочен план (например разходи за персонал за управлението на обекти, годишни плащания на земеделски стопани за агроекологични мерки за пасища и др.), еднократните разходи обикновено са свързани с еднократни действия, като например проекти за възстановяване на местообитания, големи инфраструктурни инвестиции, закупуване на стоки за дълготрайна употреба и др. Правилното разпределяне на разходите в съответната категория („текущи“ спрямо „еднократни“) ще бъде от изключително значение за правилното разпределяне на мерките по различните фондове на ЕС.

На последно място, приоритетните мерки по настоящата РПД ще допринесат не само към специфичните цели на директивите на ЕС в областта на околната среда, но и ще осигурят важни социално-икономически и свързани с екосистемните услуги ползи за обществото. Примерите за такива ползи могат да включват смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него или други екосистемни услуги, например свързани с туризъм и

⁶ COM(2017) 198 final: План за действие за природата, хората и икономиката <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0198&rid=1>

⁷ <http://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2017/06/19/conclusions-eu-action-plan-nature/>

⁸ Резолюция на Европейския парламент от 15 ноември 2017 г. относно План за действие за природата, хората и икономиката (2017/2819(RSP))

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=BG&reference=P8-TA-2017-0441>

⁹ <https://biodiversity.europa.eu/maes>

¹⁰ Връзки на видове и на типове местообитания с екосистемите по MAES <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/linkages-of-species-and-habitat#tab-european-data>

култура. Комисията вече представи преглед на ползите от екосистемните услуги, свързани с „Натура 2000“¹¹.

Този аспект следва да се изтъква, където е възможно, за да се популяризират и оповестяват широкообхватните ползи за обществото от финансирането в областта на околната среда и биологичното разнообразие.

A.3 Въведение към конкретната РПД на България

НПРД 2021-2027 г. е разработена на базата на:

- ✓ Преглед на изпълнението на мерките от НПРД 2014-2020 г.;
- ✓ Преглед на докладването през 2019 г. по Директива за местообитанията и Директива за птиците;
- ✓ Документ за целите на Натура 2000;
- ✓ Налични планове за управление на защитени зони/територии и планове за действие за видове;
- ✓ Налична статистическа информация за защитените зони;
- ✓ Преглед на насоките на ЕК за разработване на НПРД 2021-2027 г.;
- ✓ Действащо законодателство в България по отношение опазването на биологичното разнообразие и Натура 2000.

През 2017 г. Дирекция „Национална служба за защита на природата“ в администрацията на МОСВ изпълни проект „Управленски подход за мрежата „Натура 2000“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“. В рамките на проекта е разработен Четиристепенен подход за определяне на целите на Натура 2000.

Целите на опазване могат да бъдат постигнати чрез прилагане на мерки, съгласно изискванията на двете природозащитни директиви. В тази връзка, целите следва да бъдат прецизно определени и основани на надеждни научни данни, за да се постигне необходимата увереност при планиране и изпълнение на подходящите мерки за поддържане или подобряване на нивото на степента на опазване на целевите обекти (в съответствие със СДФ), както и поддържане или подобряване на тяхното природозащитно състояние на национално/биогеографско ниво.

Четиристепенният подход за определяне на целите, включва следните нива:

- ✓ *Първо ниво* консервационни цели – определят се на ниво биогеографски район (за пр. местообитания и видове предмет на опазване по Директива за местообитанията) и на национално ниво (за видовете птици, предмет на опазване по Директива за птиците);
- ✓ *Второ ниво* консервационни цели – определят се на ниво мрежата Натура 2000;
- ✓ *Трето ниво* консервационни цели – определят се на ниво защитена зона;
- ✓ *Четвърто ниво* консервационни цели – определят се на ниво конкретни територии от защитената зона (находища), където съответният вид или тип природно местообитания е разпространен.

В организационен план, определянето на консервационните цели на първите три нива води до разработването на национален **Документ за целите на Натура 2000**, а консервационните цели на четвърто ниво следва да бъдат разработени в планови документи, обхващащи всички защитени зони от Българската екологична мрежа.

Документът за целите на Натура 2000 е разработен през 2019 г., съгласно възприетия Четиристепенен подход за определяне на целите. **Документът за целите на Натура 2000 е ключов за управлението на мрежата.** Основната му философия включва три елемента: **Яснота, Указания и Гъвкавост.**

Яснота

¹¹ <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/>

Основната цел на мрежата Натура 2000 е да опазва биоразнообразието в Европа. Следователно, видовете и типовете природни местообитания, попадащи в обхвата на това задължение, следва да бъдат поддържани или приведени в „благоприятно природозащитно състояние“ на биогеографско/ национално ниво.

В тяхната цялост, **целите представляват приноса на България към европейската мрежа Натура 2000**. В това отношение са направени редица избори, които се основават на осем водещи принципа, използвани при определянето на целите за Натура 2000 и обобщени по-долу:

- ✓ *Принцип 1:* Управлението на мрежата следва да допринесе за подобряване/поддържане на благоприятно природозащитно състояние на видовете и природните местообитания на национално/биогеографско ниво.
- ✓ *Принцип 2:* Ефективното управление на защитените зони следва да се основава на достоверни научни данни и анализи, и подкрепи от опит, базиран на успешни практики в Европейската мрежа. Прилаганият научен подход е гарант за определяне на адекватни и постижими цели, избор и прилагане на мерки, с устойчив резултат, създаване на доверие и увереност в управление на мрежата у всички заинтересовани страни.
- ✓ *Принцип 3:* Повече усилия към онези видове и типове местообитания, за които страната има по-ключова роля и към тези, чието оцеляване е сериозно застрашено. Това ще осигури приноса на България за постигане на целите на Европейската мрежа.
- ✓ *Принцип 4:* В Натура 2000 всички икономически и социални дейности са възможни, при спазване на изискванията на двете природни директиви. Това дава възможности и за устойчиво развитие на териториите.
- ✓ *Принцип 5:* Общите цели трябва да бъдат постигнати, чрез залагане на реалистични конкретни цели и съответните мерки за постигането им, които трябва да бъдат определяни с участието на всички засегнати заинтересовани страни.
- ✓ *Принцип 6:* Собственикът/ползвателят е най-добрият стопанин на територията и той следва да играе главна роля в постигане на целите на територията.
- ✓ *Принцип 7:* Защитата на околната среда е обща задача за правителствата, гражданското общество и икономическите оператори, осъществявана чрез сътрудничество между тях.
- ✓ *Принцип 8:* Информираността и убедеността на цялото общество за ползите от Натура 2000 е основен фактор за постигане на съвместяване между природа и икономическото развитие.

Природозащитните цели трябва да насочват усилията за опазване и управление в зоните, като едновременно оставят място за местен подход. В това отношение, балансът между „Указания“ и „Гъвкавост“ е важна отправна точка при формулирането на природозащитни цели на ниво защитена зона.

Документът дава яснота кои са целите на трите нива (биогеографско/ национално, ниво мрежа Натура 2000 и зоново), чрез постигането на които България ще изпълни своите ангажименти в областта на Натура 2000, като държава членка на ЕС.

Указания

Документът за целите дава насоки за разработването на Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000 (НПРД). Планираните в НПРД мерки следва да осигурят изпълнението на заложените в Документа цели.

Документът за целите дава също така указания за изготвянето на плановете за управление на Натура 2000. Той определя кои са целеви обекти, мерки за които приоритетно следва да се включат в тези плановете.

Периодът на действие на Документа е съизмерим с този на посочените два типа документи (НПРД и плановете за управление на Натура 2000). Той дава указания към кои видове/природни местообитания следва приоритетно да бъдат насочени усилията през следващите 6 години.

Указанията се дават чрез посочване дали целта се отнася само за поддържане на съществуващото положение или за неговото подобряване. Посочва се, въз основа на целите за Натура 2000 на биогеографско/ национално ниво и на оценка на ситуацията в конкретните зони, дали приносът на конкретната зона е достатъчен (цел за поддържане) или зоната следва

да увеличава приноса си в дългосрочен план (цел за подобряване), за да бъде постигната целта на биогеографско/ национално ниво.

На следващо място, Документът за целите дава отговор и на въпроса, свързан с ефикасността на прилагане на мерките – изпълнението на какъв тип мерки в кои зони ще доведе до постигането на бърз и траен резултат, с най-малко времеви и финансови ресурси. Това се отнася в най-голяма степен до онези целеви обекти, при които има вероятност състоянието им силно да се влоши през следващите 10 години.

Гъвкавост

Важен елемент на философията на Документа за целите на Натура 2000 е това, че обхватът, мястото и периодът за реализация на мерки за постигане на заложените цели се разработват по-подробно в плановете за управление на Натура 2000.

Степента на свобода за по-детайлна интерпретация зависи от естеството на типа природно местообитание или вида. Ако местообитанията или видовете предявяват много специфични изисквания към околната среда, тази свобода е по-ограничена.

В плановете за управление на Натура 2000 ще се определя, съгласувано със заинтересованите страни и органите за управление на мрежата Натура 2000 на регионално ниво, и на базата на допълнителна по-прецизна информация, какви мерки следва да бъдат изпълнени за постигане на природозащитните цели. Във връзка с локализацията на природозащитните цели, планът за управление трябва да определи къде е най-доброто място за прилагане на тези мерки.

Предвид факта, че към момента на разработване на НПРД 2021-2027 г. плановете за управление на Натура 2000 все още не са разработени (налични са ограничен брой плановете за малка част от защитените зони), при разработването на НПРД са отчетени препоръките за определяне на целите/мерките на ниво защитена зона, изготвени при разработването на Документа за целите, наличните плановете за управление на защитени територии/зони, както и други стратегически/планови документи в тази област.

Посочените площи на прилагане на мерките са изчислени на базата на Документа за целите на Натура 2000, в който са определени цели за подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания на ниво защитени зони. Интервенции са планирани за защитените зони, където прилагането на мерки се очаква да бъде най-ефективно и ефикасно. По този начин се очаква, че подобрението, постигнато на ниво защитена зона ще допринесе за подобряване на състоянието на целевите обекти на биогеографско/национално ниво, доколкото много голям процент от площта на разпространение на целевите обекти попада в защитените зони (напр. при основната част от тревните природни местообитания в Натура 2000 попада над 80% от тяхната площ). Следва обаче да се има предвид, че прилагането на мерките в рамките на Общата селскостопанска политика зависи изцяло от мотивацията и желанието на частни собственици на земи. В този контекст, възможно е интервенциите да не могат да се приложат в техния пълен обем, само в границите на защитените зони от Натура 2000. При последващ преглед на изпълнението на НПРД 2021-2027 г. ще бъде направена оценка на напредъка в прилагането на посочените интервенции, като при необходимост и идентифицирана възможност, техният обхват ще бъде разширен и извън територията на мрежата Натура 2000.

В допълнение, мерките на НПРД са обсъдени със заинтересованите страни в работна група, като са съобразени направените коментари и предложения.

Б. Резюме на приоритетните потребности от финансиране за периода 2021—2027 г.

Приоритетни потребности от финансиране за периода 2021—2027 г.

1.	Хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“
1.1.	Определяне на обекти и планиране на управлението
1.2.	Управление на обекти и комуникация със заинтересованите страни
1.3.	Мониторинг и докладване
1.4.	Оставащи пропуски в знанията и потребности от научни изследвания
1.5.	Мерки за комуникация и повишаване на осведомеността, образование и достъп на посетители във връзка с „Натура 2000“
Междинен сбор	

Годишни текущи разходи (евро/година)	Еднократни разходи/разходи за проекти (евро/година)
0,00	2 160 428,57
1 885 714,29	951 857,14
1 521 428,57	0,00
0,00	1 281 428,57
0,00	5 455 714,29
3 407 142,86	9 849 428,57

2.a	Свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване по „Натура 2000“
2.1.a	Морски и крайбрежни води
2.2.a	Степни местности и зони с храстовидна растителност
2.3.a	Тресавища, калища, мочурища и други влажни зони
2.4.a	Пасища
2.5.a	Други агроекологични системи (включително обработваеми земи)
2.6.a	Гори и гористи местности
2.7.a	Скални местообитания, дюни и зони с рядка растителност
2.8.a	Сладководни местообитания (реки и езера)
2.9.a	Други
Междинен сбор	

Годишни текущи разходи (евро/година)	Еднократни разходи/разходи за проекти (евро/година)
773 914,29	607 500,00
1 261 714,29	0,00
121 097,14	18 857,14
41 353 525,71	6 471 428,57
36 445 714,29	0,00
33 349 680,00	12 916 885,71
518 400,00	1 209 257,14
3 790 354,29	2 972 700,00
0,00	55 714,29
117 614 400,00	24 252 342,86

2.6	Допълнителни мерки за екологосъобразна инфраструктура извън рамките на „Натура 2000“ (допълнително подобряване на съгласуваността на мрежата „Натура 2000“, включително в трансграничен контекст)
------------	--

Годишни текущи разходи (евро/година)	Еднократни разходи/разходи за проекти (евро/година)
--------------------------------------	---

2.1.6	Морски и крайбрежни води
2.2.6	Степни местности и зони с храстовидна растителност
2.3.6	Тресавища, калища, мочурища и други влажни зони
2.4.6	Пасища
2.5.6	Други агроекологични системи (включително обработваеми земи)
2.6.6	Гори и гористи местности
2.7.6	Скални местообитания, дюни и зони с рядка растителност
2.8.6	Сладководни местообитания (реки и езера)
2.9.6	Други (пещери и др.)
Междинен сбор	

0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00

3.	Допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания
3.1.	Мерки и програми за конкретни видове, които не са посочени другаде
3.2.	Превенция, смекчаване или компенсиране на щети, причинени от защитени видове
Междинен сбор	

Годишни текущи разходи (евро/година)	Еднократни разходи/разходи за проекти (евро/година)
0,00	1 076 057,14
98 571,43	0,00
98 571,43	1 076 057,14

Общо за годината
Общо (2021—2027 г.)

121 120 114,29	35 177 828,57
1 094 085 600,00	

В. Актуално състояние на мрежата „Натура 2000“

В.1. Статистика за зоните от мрежата „Натура 2000“

НАТУРА 2000 е общеевропейска мрежа, съставена от защитени зони, за да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и природни местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.

Местата, попадащи в екологичната мрежа, се определят в съответствие с две от директивите на Европейския съюз в сферата на околната среда – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 79/409/ЕС, кодифицирана чрез Директива 2009/147/ЕС, за опазването на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците).

Съгласно Закона за биологичното разнообразие в България се обявяват защитени зони, като част от националната екологична мрежа. Това са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове, включително птици, както и типове природни местообитания, включени в анексите на Директивата за местообитанията и Директивата за птиците. Списъците с природните местообитания и видовете, включително птици, за чиито местообитания се определят защитени зони, са изброени в Приложения 1 и 2 на Закона.

Процесът по създаване на екологичната мрежа НАТУРА 2000 в България започва през 2002 г. с приемането на Закона за биологичното разнообразие, който въвежда нормите на двете европейски директиви.

Понастоящем в България са определени 234 защитени зони от Натура 2000, съгласно Директивата за местообитанията, наричани SCI (Sites of Community Importance), покриващи 30.3 % от територията на страната. 13 SCI защитени зони от Натура 2000 се припокриват със Special Protection Areas (SPA) – защитени зони от НАТУРА 2000 по Директивата за птиците.

От 234 зони по Директивата за местообитанията, 3 са изцяло с морска акватория (BG0001500 „Аладжа банка“, BG0001501 „Емона“, BG0001502 „Отманли“) с обща площ 560,24 км², а 14 включват в границите си и морска акватория (BG0000154 „Езеро Дуранкулак“, BG0000621 „Езеро Шабла – Езерец“, BG0000573 „Комплекс Калиакра“, BG0000103 „Галата“, BG0000116 „Камчия“, BG0000100 „Плаж Шкорпиловци“, BG0001004 „Емине – Иракли“, BG0000574 „Ахелой - Равда – Несебър“, BG0000620 „Поморие“, BG0000271 „Мандра-Пода“, BG0000242 „Залив Ченгене скеле“, BG0000146 „Плаж Градина - Златна рибка“, BG0001001 „Ропотамо“, BG0001007 „Странджа“).

Обща площ на SCIs: 36 118.60 км²

В България са определени 120 защитени зони от НАТУРА 2000, съгласно Директивата за птиците, покриващи 23.1% от общата територия на страната. 14 зони включват в границите си и морска акватория (BG0000152 „Поморийско езеро“, BG0000156 „Шабленски езерен комплекс“, BG0000242 „Залив Ченгене скеле“, BG0000271 „Мандра-Пода“, BG0002041 „Комплекс Ропотамо“, BG0002043 „Емине“, BG0002044 „Камчийска планина“, BG0002045 „Комплекс Камчия“, BG0002050 „Дуранкулашко езеро“, BG0002051 „Калиакра“, BG0002060 „Галата“, BG0002077 „Бакърлъка“, BG0002082 „Батова“, BG0002097 „Белите скали“).

Обща площ на SPAs: 26 165.28 км²

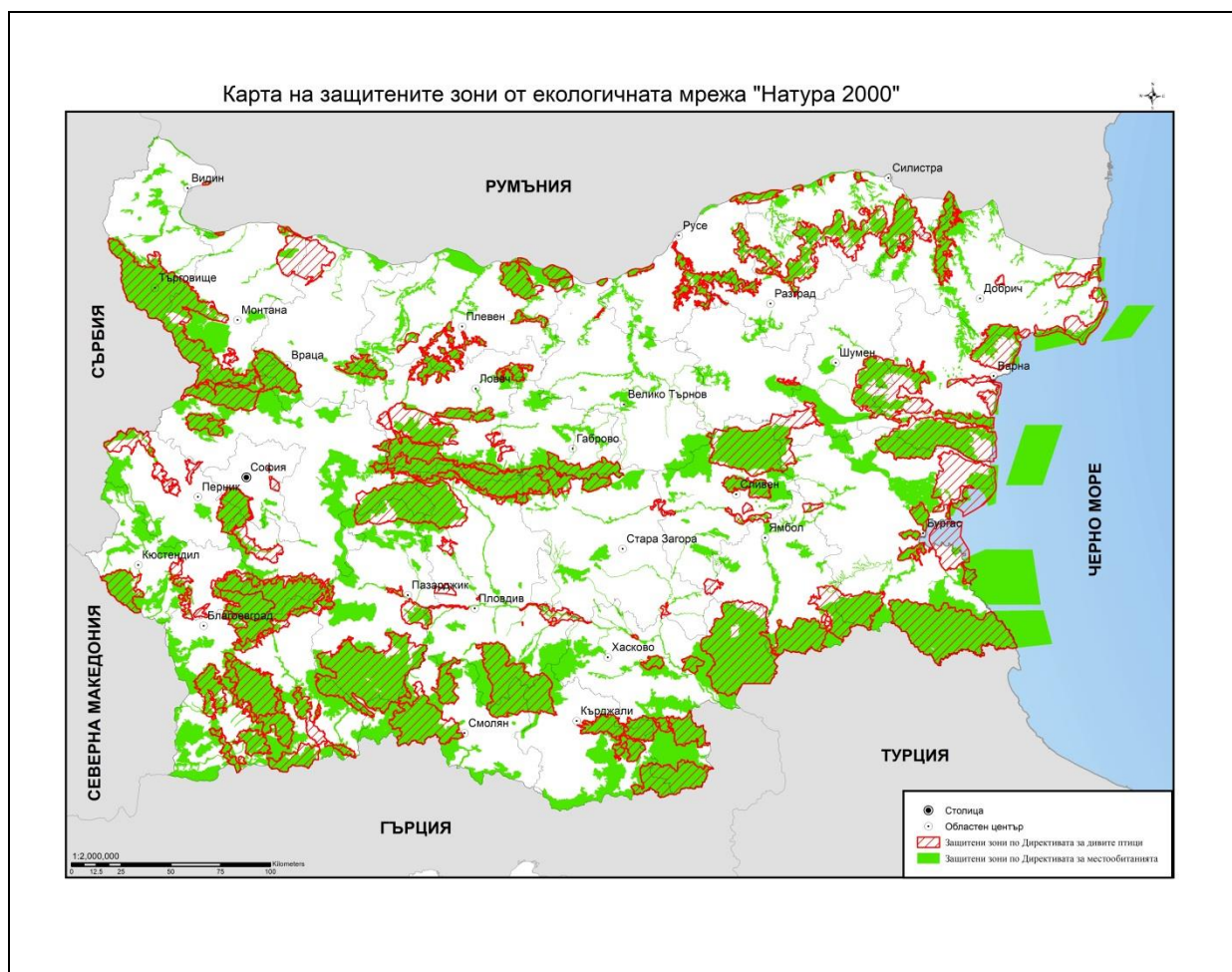
Общата площ на защитените зони от Натура 2000 за птиците (SPA) и защитените зони от Натура 2000 за местообитанията (SCI) при отчитане на припокриването, включително акватория е **41 560.59 км²**, покриващи **общо 34.9% от територията на страната**.

Сухоzemната площ на защитените зони от Натура 2000 за птиците (SPA) и защитените зони от Натура 2000 за местообитанията (SCI) при отчитане на припокриването е **38 739.23 км² (без акватория)**.

Общо Натура 2000 акватория: 2821.35 км².

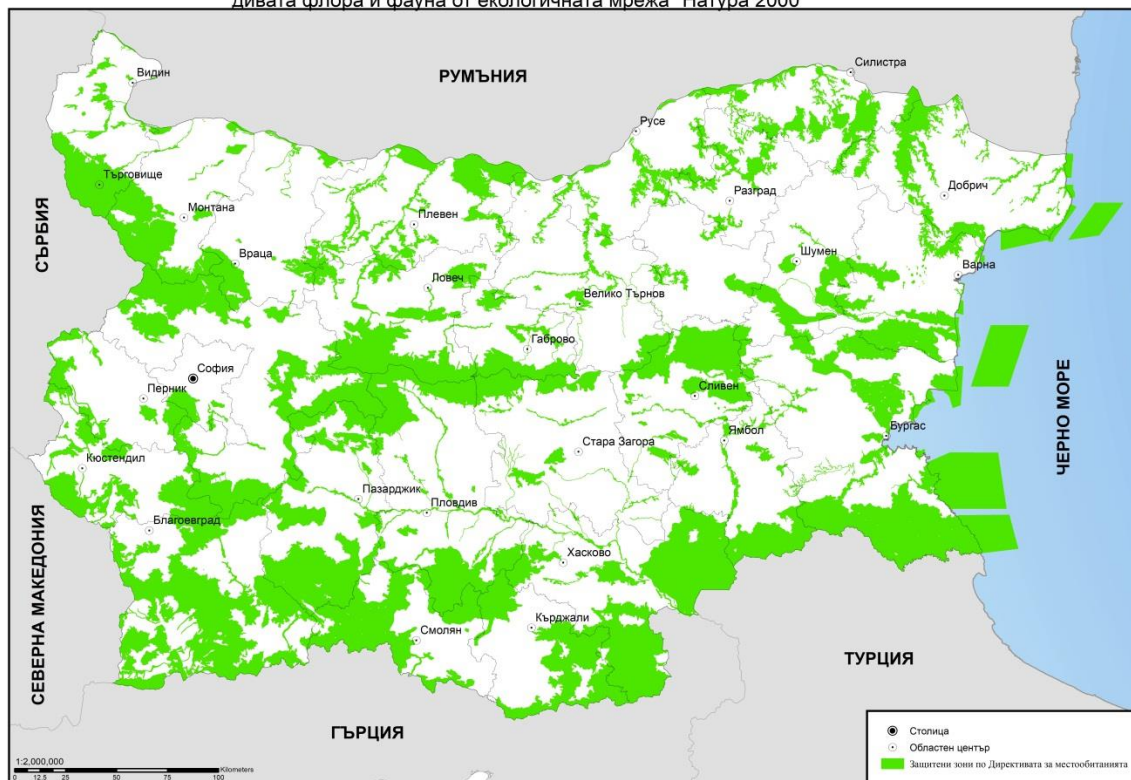
	Данни за зоните по „Натура 2000“ по държава — членка на ЕС (в km²)						Дял (в %) от площта, обхванат от:		
	Земни			Морски					
Име на региона	330	SPA	Натура 2000	330	SPA	Натура 2000	330	SPA	Натура 2000
Регион А - България	33 641.53	25 620.39	38 739.23	2 477.07	544.89	2 821.35	30.3%	23.1 %	34.9%
Регион Б									
Регион В									
и др.									
Общо									

В.2. Карта на мрежата „Натура 2000“ в България

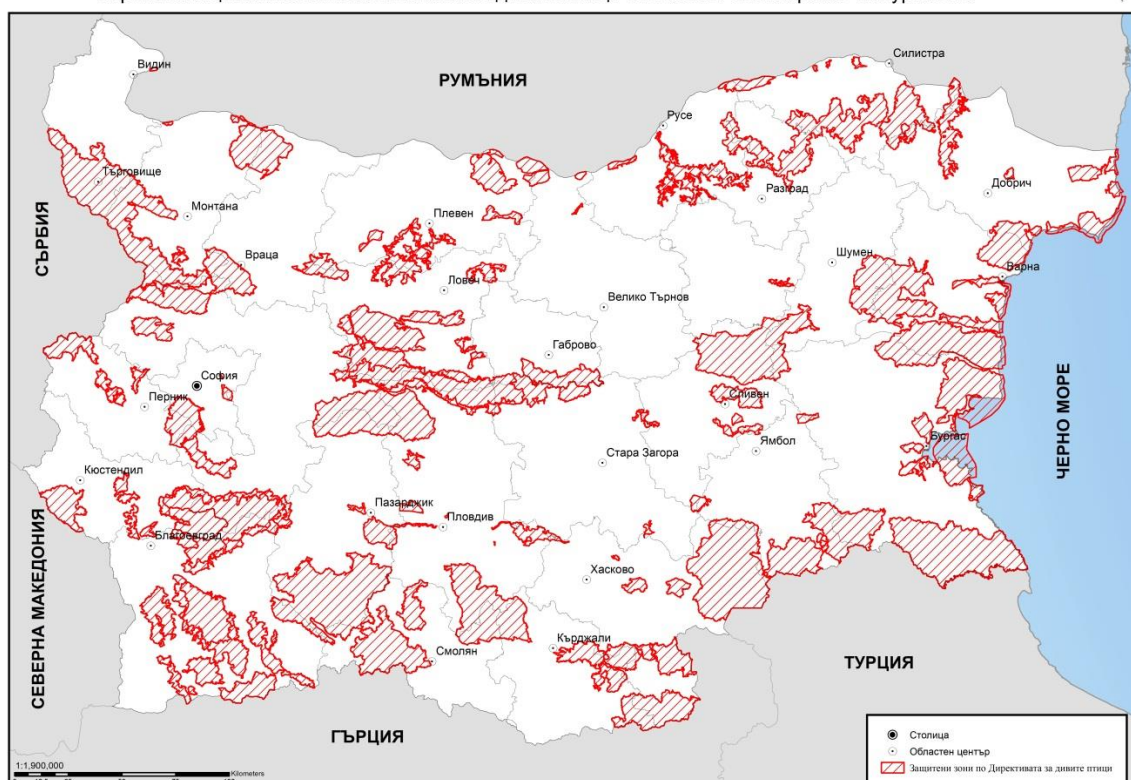

Карта на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна от екологичната мрежа "Натура 2000"

Карта на защитените зони за опазване на дивите птици от екологичната мрежа "Натура 2000"

Г. Финансиране от ЕС и национално финансиране на мрежата „Натура 2000“ в периода 2014—2020 г.

В контекста на възприетия от Комисията нов подход за планиране на финансовите ресурси за целите на Натура 2000 през програмен период 2014-2020 г., средствата за управление и изпълнение на дейностите по Натура 2000 са интегрирани по-всеобхватно в националните програми: Програма за развитие на селските райони 2014-2020 (ПРСР), Програма за морско дело и рибарство (ПМДР), ОП „Околна среда“ 2014-2020 (ОПОС), ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 (ОПИК), ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ (ОПТТИ), ОП „Региони в растеж“ (ОПРР), ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР), ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 (ОПРЧР) и ОП „Добро управление“ (ОПДУ). Както и през предходния период, програмите съдържащи мерки директно насочени към НАТУРА 2000 са ПРСР, ОПОС и ПМДР, но по-таргетирана към целите на Натура 2000 е и финансовата подкрепа по линия на ОПИК, ОПТТИ и ОПРР.

Финансирането в рамките на ПРСР в настоящия програмен период по линия на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони е от съществено значение за подпомагане на земеделските производители в дейностите по устойчиво управление на мрежата Натура 2000. **Мярка 12 - „Плащания за Натура 2000 и Рамковата директива за водите“** от ПРСР осигурява директно подпомагане на земеделски стопани, които стопанисват земеделски земи, включително ливади и пасища от горски територии в обхвата на защитените зони, обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие. Компесаторното плащане е за извършените разходи и претърпени загуби от спазване на забраните и ограниченията за извършване на земеделска дейност съгласно заповедите за обявяване на съответните защитени зони. Допълнително ПРСР през периода 2014-2020 осигурява по-интегрирана подкрепа за инвестиции в иновации и околна среда, включително при отчитане на специфичните нужди на териториите по НАТУРА 2000, както и смекчаване и адаптиране на последиците от изменението на климата. **Мярка 10 "Агроекология и климат"** цели опазване на биологичното разнообразие и защита, поддържане и възстановяване на благоприятния статус на местата от Натура 2000, преди да са влезли в сила задължителните ограничения, наложени от плановите им за управление и заповедите за обявяването им, издадени съгласно Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (ОВ L, бр. 206 от 22 юли 1992 г.). В мярката са включени и под-мерки насочени към поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски (включително червеногуши видове гъски) и ливаден блатар в обработваеми земи с орнитологично значение, както и такива за поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение. Съществен принос за подобряване на местообитания и за опазване на дивите птици дава и **Мярка 11 „Биологично земеделие“**.

Възможностите за финансиране на дейностите по НАТУРА 2000 от **Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) за периода 2014-2020 чрез ПМДР** са насочени към опазване на биоразнообразието в морските и крайбрежни зони, като се обръща по-голямо внимание на достъпа до финансиране и цялостната атрактивност на мерките, които в България са по-слабо популярни и почти неизползвани през периода 2007–2013 г. ПМДР осигурява възможности за финансиране, насочени към устойчиво управление на морските екосистеми и на екосистемите, свързани с аквакултурите, подкрепа за управлението, възстановяването и наблюдението на зоните НАТУРА 2000, включително чрез насърчаване участието на рибарите и други ключови участници в тези дейности, както и прилагане на методи за производство на аквакултури, съвместими с опазването на НАТУРА 2000.

Кохезионният и Структурните фондове на ЕС чрез подкрепата, предоставяна по линия на ОПОС, ОПИК, ОПТТИ и ОПРР предоставят по - широк кръг от мерки, свързани с ефективното управление на НАТУРА 2000. Тези програми подпомагат изпълнението на мерки за разработване и изпълнение на планове за управление на НАТУРА 2000, подобряване на базата от познания, изграждане на капацитет на органите за управление, инвестиции в зелена инфраструктура, устойчив туризъм, както и подкрепа за внедряване на енергийно ефективни мерки и дейности за постигане на ресурсна ефективност, които имат пряко отношение към дейностите по НАТУРА 2000.

В контекста на подкрепата на ЕС за преминаване към ниско въглеродна и екологично устойчива икономика при ефективно използване на ресурсите, **ОПНОИР и ОПРЧР** предоставят възможности чрез реформа на системите за образование и обучение, адаптиране и

усъвършенстване на уменията, повишаване на квалификацията на работната сила, както и създаване на нови работни места в сектори, свързани с околната среда и енергетиката, които могат да подкрепят изграждането на квалифицирани кадри за НАТУРА 2000.

Друг ключов инструмент за насърчаване на дейностите по НАТУРА 2000 продължава да е програмата за околна среда и климат **LIFE**, по който се предоставя подкрепа за консервационни дейности, изграждане на партньорства между ключови сектори, участващи в управлението на НАТУРА 2000, както и за формиране на общо разбиране за собственост на местно ниво. Инструментът продължава да изпълнява ролята на катализатор за насърчаване на практическите решения при управление и възстановяване на НАТУРА 2000. През настоящия програмен период продължават да се използват и възможностите за финансиране по програмите за трансгранично сътрудничество, както и Българо-швейцарската програма за сътрудничество, Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство, Норвежката програма, финансирането по линия на Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда, както и различни форми на публично-частно партньорство.

Информация за степента на използване на средствата по отделните инструменти, е представена в таблиците по-долу.

Г.1 Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Общо предвидени средства от ЕЗФРСР за държавата членка/региона: 2 366 716 966,00 евро.

Съгласно Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. (ПРСР - консолидирана версия след третото одобрено изменение на програмата¹²) общо предвидените средства от ЕЗФРСР за България за програмен период 2014-2020 г. са в размер на 2 366 716 966,00 евро.

Информация за финансирането по линия на ЕЗФРСР за мерките, имащи отношение към дейностите, свързани с НАТУРА 2000 (в евро) е представена в следващата таблица.

Данните за общо предвидените понастоящем средства за съответните мерки по линия на ЕЗФРСР и националния бюджет са съгласно одобрената трета версия на ПРСР 2014-2020 г., както и съгласно публичната информация за изпълнението на програмата към 31.12.2019 г. (<https://www.dfz.bg/bg/prsr-2014-2020/prsr-2014-2020-pulic/>¹³).

В колона „Предвидени понастоящем средства за действия или подмерки от значение за „Натура 2000““ са включени данни за договорените средства от бюджета на ЕЗФРСР, и съответно от националния бюджет към 31.12.2019 г. по отделните мерки на ПРСР в настоящия програмен период, свързани с НАТУРА 2000. Съответно в колона „Настоящи разходи за действия или подмерки от значение за „Натура 2000““ са представени данни за изплатените суми към 31.12.2019 г. от ЕЗФРСР и националния бюджет.

Мярка	Общо предвидени понастоящем средства за мярката по ЕЗФРСР		Предвидени понастоящем средства за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“		Настоящи разходи за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“		Забележки (целесъобразност, опит към настоящия момент, предизвикателства за следващия период)
	От ЕС	Национални	От ЕС	Национални	От ЕС	Национални	
М4 Инвестиции и във физически активи	644 529 369	131 518 334	527 171 129	107 592 421	199 412 148	40 698 806	- По Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ от ПРСР са осъществени 2 приема по мярката през 2015 г. и 2016 г., като общо са постъпили 6 288 бр. заявления със стойност на заявената субсидия 1 350 197 687 евро. Сключени са 1 409 договора, като към 31.12.2019 г. в процес на обработка са 19 проекта. Подпомагането по мярка

¹² Източник: <https://www.dfz.bg/bg/prsr-2014-2020/prsr-2014-2020/>, ПРСР 2014-2020, т. 10 Финансов план, т. 10.1. Годишно участие на ЕЗФРСР (в евро), стр. 676

¹³ Изпълнение на ПРСР 2014-2020 към 31.12.2019 г. -

https://www.dfz.bg/assets/17489/%D0%98%D0%B7%D0%BF%D1%8A%D0%BB%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%BD%D0%B0_%D0%9F%D0%A0%D0%A1%D0%A0_2014-2020_%D0%BA%D1%8A%D0%BC_31.12.2019_.pdf

							<p>4.1 е насочено към модернизиране на земеделските стопанство и биологично производство чрез модернизиране на активите, свързани с организацията и управление на стопанствата, въвеждане на нови технологии, подобряване на предпазарната подготовка и съхранение на продукцията за осигуряване на устойчиво развитие на земеделието. Подпомагането по мярката насърчава и сътрудничеството между стопанствата, включително чрез подпомагане на групи и организации на производители с цел съвместни инвестиции.</p> <p>- Подмярка 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства” е насочена към инвестиции в машини, оборудване и съоръжения за опазване на околната среда. По обявления през 2018 г. прием са подадени общо 268 бр. проектни предложения на обща стойност 3 992 529,82 евро.</p> <p>- По мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти” през 2018 г. е осъществен прием на 593 бр. заявления със стойност на заявената субсидия 359 789 389,15 евро. Към 31.12.2019 г. са сключени 134 бр. договори с размер на договорената субсидия 83 432 795 евро. Мярката е насочена към подпомагането на предприятията от хранително-вкусовата промишленост включително в насока опазване на околната среда, намаляване на вредните емисии и отпадъци.</p>
М7 Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	531 867 024	93 858 887	0	0	0	0	<p>По мярка 7 пряко свързана с дейностите по НАТУРА 2000 е подмярка „Подмярка 7.5. Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отход, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура”, по която към 31.12.2019 г. няма договорени и съответно изплатени средства.</p>
М8 Инвестиции в горски	53 076 491	10 450 884	0	0	439 839,00*	0	<p>През 2019 г. са осъществени приеми по следните 3 подмерки на Мярка 8: Подмярка 8.3 „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и</p>

площи							<p>катастрофични събития“, Подмярка 8.4 „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“, Подмярка 8.6 „Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията с горски продукти“. Подадени са общо 236 бр. проектни предложения на стойност 39 363 202,56 евро. Към 31.12.2019 г. няма сключени договори по подмерките.</p> <p>*Посочените изплатени средства от бюджета на ЕЗФРСР по Мярка 8 се отнасят за преходните договори по Мярка 223 от ПРСР 2007-2013.</p>
М10 Мерки за агроекология и климат	167 510 002	55 836 667	154 446 823	51 482 274	38 611 705	12 870 568	<p>Мярка 10 „Агроекология и климат“ стартира през 2015 г., като предоставя финансова подкрепа в следните направления:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с висока природна стойност (ВПС); ✓ поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски и ливаден блатар в обработваеми земи с орнитологично значение; ✓ поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение; ✓ контрол на почвената ерозия; ✓ традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм); ✓ опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство; ✓ опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство; ✓ подсигуряване на разнообразна паша на пчелите и осигуряване на естествено опрашване <p>В рамките на осъществените приеми към 31.12.2019 г. са извършени плащания на площ с пряк принос към дейностите</p>

						<p>по НАТУРА 2000, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Традиционни практики за сезонна паша на животните (пасторализъм); - Поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски и Ливадния блатар в обработваеми земи с орнитологично значение, в т.ч.: Засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитания на зимуващи видове гъски на минимум 50 % от заявените по дейността площи; Засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитанията на червеногушата гъска и Прибиране на реколтата след 31 юли в площи с гнезда на ливадния блатар; - Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение: Поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение; - Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност: Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност – чрез косене; Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност- чрез паша. <p><i>Прием 2015 г.</i> - одобрени са 1 763 бр. заявления, по които са оторизирани плащания в размер на 11 253 840,53 евро за площ от 137 711,38 ха.</p> <p><i>Прием 2016 г.</i> - одобрени са 1 910 бр. заявления, по които са оторизирани плащания в размер на 12 612 084,94 евро за площ от 138 126,19 ха.</p> <p><i>Прием 2017 г.</i> - одобрени са 2 013 бр. заявления, по които са оторизирани плащания в размер на 14 287 604,42 евро за площ от 152 813,06 ха.</p> <p><i>Прием 2018 г.</i> - одобрени са 1 870 бр. заявления, по които са оторизирани плащания в размер на 11 612 984,09 евро за площ от 146 718,36 ха.</p>
--	--	--	--	--	--	--

							За Мярка 10 са представени данни за договорените средства, вкл. поети ангажменти по мярката, тъй като по нея се подава искане за плащане всяка година, което може да съдържа различна информация от предходните. Данните за изплатените средства в колона „Настоящи разходи за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“ се отнасят само за изброените по-горе дейности, пряко свързани с НАТУРА 2000.
М12 Плащания по „Натура 2000“	104 757 028	34 919 009	104 757 027	34 919 009	52 354 292	17 451 430	<p>Мярка 12 „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите” от ПРСР 2014-2020 предоставя подкрепа на фермери със земи в обхвата на защитените зони от НАТУРА 2000, които спазват забраните и ограниченията за съответната защитена зона. Подпомагат се земеделски стопани, които стопанисват земеделски земи, включително ливади и пасища от горски територии, в обхвата на защитени зони, обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие и за които има издадени заповеди за тяхното обявяване. Подпомагането по тази мярка се предоставя под формата на годишно плащане на хектар земеделска земя. Право на подпомагане имат земеделски стопани, заявили минимален размер на ползваната площ за подпомагане от 0.3 ха, при минимален размер на парцела от 0.1 ха. За заявените площи се спазват условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние. Забраните, за които се предоставят компенсаторни плащания са:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Забрана за премахване на характеристиките на ландшафта (синори, единични и група дървета), при ползването на земеделски земи като такива; 2. Забрана за косене на ливадите: до 1 юли; от периферията към центъра, с бързо движеща се техника и преди 15 юли; от периферията към центъра, преди 15 юни. 3. Забрана за използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство; 4. Забрана за използването на пестициди и минерални

							<p>торове в пасища и ливади.</p> <p>Забраните са комбинират в следните групи:</p> <p>А – забрани, важащи за постоянни пасища по т. 1, 2 и 4;</p> <p>В – забрани, важащи за обработваеми земи по т. 1 и 3;</p> <p>С – забрани, важащи за трайни насаждения по т. 1 и 3.</p> <p>В колона „Предвидени понастоящем средства за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“ са посочени данни за общо договорените средства по мярката към 31.12.2019 г. В колона „Настоящи разходи за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“ са представени изплатените суми към 31.12.2019 г. по данни от ПРСР за следните подмерки:</p> <p>Подмярка 12.1. Компенсаторни плащания за земеделски площи в Натура 2000:</p> <p>- за кампания 2015 г. са одобрени 10 778 бр. заявления с обхваната площ 410 414,94 ха и оторизирани плащания в размер на 24 661 281,16 евро.</p> <p>- за кампания 2016 г. са одобрени 11 820 бр. заявления с обхваната площ 366 126,31 ха и оторизирани плащания в размер на 22 274 805,18 евро.</p> <p>- за кампания 2017 г. са одобрени 11 530 бр. заявления с обхваната площ 371 658,16 ха и оторизирани плащания в размер на 22 869 637,05 евро.</p> <p>Плащанията по подмярка 12.1. са само за издадените заповеди по Директивата за птиците и са на обща стойност 69 805 723,39 евро. Темпът на усвояване на средствата по Мярка 12 е равномерен, като годишно по нея се подпомагат сходен брой бенефициенти - средно 11 376 земеделски стопани.</p>
M13 Плащания за райони с природни	206 703 506	68 901 169	206 703 506	68 901 168	172 646 719	57 548 906	<p>Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“ стартира през 2017 г., когато е осъществен прием на заявления по прилаганите две подмерки - 13.1 „Компенсационни</p>

или други специфични и ограничения							плащания в планински райони" и 13.2 "Компенсационни плащания за други райони, засегнати от значителни природни ограничения". Към 31.12.2019 г. по мярката са изплатени общо 230 195 626 евро, в т.ч. 172 646 720 евро от ЕЗФРСР, с което е постигнато усвояване на 83,52 % от общия бюджет на мярката, осигурен от ЕЗФРСР.
M15 Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите	6 562 500	2 187 500	0	0	0	0	По мярка 15 „Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите” към 31.12.2019 г. няма договорени и изплатени средства.
Други мерки	502 927 215	90 941 348	196 952 006	47 149 129	81 153 261	26 708 202	<p>Други мерки с ефект върху защитените зони от мрежата НАТУРА 2000, но не свързани с директна инвестиция в тях, са и Подмярка 1.1. Професионално обучение и придобиване на умения, Подмярка 1.2. Демонстрационни дейности и действия по осведомяване и Подмярка 1.3. Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства. Към 31.12.2019 г. по тези подмерки няма договорени и изплатени средства. Мярка 2.1. „Помощ за осигуряване на консултантски услуги”, включва подмярка 2.1.1. "Консултантски услуги за земеделски и горски стопани" и подмярка 2.1.2 "Консултантски услуги за малки земеделски стопанства" – по тях изплатените средства от бюджета на ЕС към 31.12.2019 г. са съответно в размер на 1 409 991,37 евро и 4 284 031,56 евро.</p> <p>По подмярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ е осъществен прием през 2018 г., по който са ранкирани 769 бр. проектни предложения със стойност на заявената субсидия 104 420 221,29 евро. Към 31.12. 2019 г. по мярката няма договорени и изплатени</p>

						<p>средства. Мярка 11 „Биологично земеделие“, която обхваща прилагането на две подмерки - „Плащания за преминаване към биологично земеделие“ и „Плащания за поддържане на биологично земеделие“ предоставя подпомагане в три направления - биологично растениевъдство, биологично пчеларство и биологично животновъдство. На база резултати от прилагането на мярката през 2017 г. се приемат нови заявления за подпомагане на биологични производители за дейностите и направленията по подмярка „Плащания за поддържане на биологично земеделие“. Заявяване на постоянно затревени площи в тези заявления се допуска само от земеделски стопани, които заявяват за подпомагане животни за дейности от направление „Биологично животновъдство“. За кампания 2017 по Мярка 11 са подадени 4 401 заявления за подпомагане, най-голям брой от които са по направлението „Биологично растениевъдство“ (73,4% от всички заявления). Мерки с принос към управлението и изпълнението на дейностите по НАТУРА 2000 са и Подмярка 16.1. Подкрепа за сформирание и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ (в област: Биоразнообразие, екосистемни услуги и функционалност на почвите и Натура 2000) и Подмярка 16.4. "Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки" , по които към края на 2019 г. все още няма договорени и изплатени средства.</p> <p>По Мярка 19.2. “Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“ са подадени 1 391 проекти, сключени са 23 договора със стойност на субсидията 1 714 425,00 евро. По Подмярка 19.3. Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи са сключени 16 договора за подготвителни дейности на стойност 715 854,44 лева, както и 2 договора за вътрешнотериториално сътрудничество на стойност 309 737,11 лева.</p> <p>От представените данни е видно, че е отчетен напредък в изпълнението на мерките за НАТУРА 2020 по линия на</p>
--	--	--	--	--	--	--

							ПРСР през настоящия програмен период 2014-2020. За първи път в отделни мярка са предвидени компенсаторни плащания за земеделските стопани, които стопанисват земеделски земи в териториите от мрежата НАТУРА 2000, като към 31.12.2019 г. по Мярка 12 „Плащания по НАТУРА 2020” е постигнато усвояване от 67 % спрямо общия бюджет на мярката. Напредък е налице и в усвояването на наличните финансови ресурси по останалите мерки на ПРСР 2014-2020, имащи пряко отношение към дейностите по НАТУРА 2020. Това показва, че е налице засилване на ролята и значението на финансирането по линия на ПРСР чрез ЕЗФРСР през настоящия програмен период за изпълнение на целите за устойчиво управление и развитие на мрежата НАТУРА 2020 в България.
Междинен сбор	2 217 933 135	488 613 798	1 190 030 491	310 044 001	544 617 964	155 277 912	
ОБЩО	2 706 546 933		1 500 074 492		699 895 876		

Г.2 Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)/Кохезионен фонд (КФ)

Общо предвидени средства от ЕФРР за държавата членка/региона: 3 567 667 611,36 евро

Общо предвидени средства от Кохезионния фонд за държавата членка/региона: 2 278 307 144,72 евро

Категория на интервенция	Предвидени средства за мерки от значение за „Натура 2000“		Настоящи разходи за мерки от значение за „Натура 2000“		Забележки (целесъобразност, опит към настоящия момент, предизвикателства за следващия период)
	От ЕС	Национални	От ЕС	Национални	
85 Опазване и укрепване на биологичното разнообразие, опазване на	1 394 909 000	246 160 411	662 888 329	108 482 823	Целите за опазване на биоразнообразието са широко интегрирани в ОП “Региони в растеж” 2014 – 2020 . Приоритетите и подприоритетите на ОПРР засягат преди всичко развитието на градската инфраструктура и урбанизираните територии, а териториите, включени в Натура 2000, обявени съгласно Директива 92/43/ЕЕС за хабитатите и Директива

природата и екологосъобразна инфраструктура					<p>79/409/ЕЕС за птиците, са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове, и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивите. В този смисъл интервенциите по ОПРР засягат териториите от мрежата НАТУРА 2000, които се намират в непосредствена близост до градските агломерации. С пряко отношение към дейностите за опазване на биологичното разнообразие, екосистемите и естествените процеси, протичащи в тях са мерките в обхвата на Приоритетна ос 6 „Регионален туризъм” на ОПРР, които насърчават развитието на екотуризма и други форми на устойчив туризъм с цел популяризиране на природното и културно наследство. Това от своя страна повлиява състоянието на екосистемите в тези чувствителни територии посредством интегрираните в отделните проекти мерки за опазване на биологичното разнообразие. По тази причина в таблицата е представена информация за размера на договорените средства към края на 2019 г. по Приоритетна ос 6 на ОПРР за целите на консервацията, опазването, популяризирането и развитието на културното наследство в регионите на България. Основната насоченост на приоритетната ос е оползотворяване на неизползвания потенциал за културен туризъм в регионите, което има пряко отношение и към целите за опазване на биологичното разнообразие и природните ресурси. Към края на 2019 г. договорените средства от бюджета на ЕС по Приоритетна ос 6 на ОПРР са в размер на 66 235 160,47 евро, а реално изплатените средства - 10 705 312,50 евро (също от бюджета на ЕС). Подкрепени са 2 проекта в рамките 2 процедури – процедура „Подкрепа за инвестиции чрез финансови инструменти в проекти за регионален туризъм” и процедура „Развитие на туристически атракции”. Това са Проект „Реставрация и адаптация на Синагога - Видин в туристически обект „Културен център „Жул Паскин”” и Проект „Управление на предоставените с финансово споразумение средства по Приоритетна ос 6 "Регионален туризъм" за финансови инструменти по Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020, посредством Фонд на Фондовете”.</p> <p>ОПРР има отношение към дейностите по НАТУРА 2000 и посредством изпълнението на интервенциите, предвидени по Приоритетна ос 7 „Регионална пътна инфраструктура”, насочена към инвестиции в мрежата от първокласни, второкласни и третокласни пътища за подобряване на свързаността и достъпността на второстепенните и третостепенните възли в TEN-T мрежата за товари и пътници. По тази</p>
---	--	--	--	--	---

					<p>приоритетна ос към края на 2019 г. са договорени 433 202 782,42 лв./ 221 493 065,56 евро, като реално са изплатени 290 794 316,19 лв./ 148 680 772,97 евро за изпълнението на общо 30 проекта за изграждане на регионална пътна инфраструктура с директен бенефициент Агенция „Пътна инфраструктура“. Тези проекти се реализират при съобразяване с дейностите по управление на попадащите в обхвата им територии от мрежата НАТУРА 2000.</p> <p>Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“, финансирана от Кохезионния фонд следва общата цел за намаляване на емисиите, генериращи ефекта на затоплянето, като специално значение се отдава на принципите за устойчиво развитие, които се интегрират в изпълнението на всички приоритетни оси на ОПТТИ. На проектно ниво, всички строителни проекти за транспортната инфраструктура са предмет на прилагане на процедури за оценка на въздействието върху околната среда. В съответствие със Стратегията на ЕС за развитие на зелена инфраструктура на територията на Общността, ОПТТИ допринася за постигане на устойчиво развитие чрез реализацията на мерки за опазване на естествения ландшафт и териториите с висока природна стойност и възстановяване на местообитанията, като това включва според параметрите на всеки инфраструктурен проект по Приоритетни оси 1 и 2 на програмата, проектиране и изграждане на изкуствени екопасажи и/или екомостове с цел улесняване придвижването на видовете през труднопроходими за тях области и изградени линейни съоръжения, явяващи се изкуствени бариери за опазване и развитие на естествения ландшафт. В таблицата е представена информация за стойността на договорените средства по Приоритетни оси 1 и 2 на ОПТТИ, като стойността на реално изплатените средства по двете приоритетни оси е както следва:</p> <p>По Приоритетна ос 1 „Развитие на железопътната инфраструктура по „основната“ Трансевропейска транспортна мрежа“ на ОПТТИ реално са изплатени 268 552 972.97 лв. за изпълнението на общо 5 проекта за модернизация и рехабилитация на железопътна инфраструктура;</p> <p>По Приоритетна ос 2 „Развитие на пътната инфраструктура по „основната“ и „разширената“ Трансевропейска транспортна мрежа“ на ОПТТИ са изплатени 513 295 076.10 лв. за изпълнението на 4 проекта: за изграждане на автомагистрала „Струма“ - Лот 3.1, Лот 3.3 и тунел Железница, изграждане на автомагистрала „Калотина-София“, лот 1 "Западна дъга на</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>Софийски околовръстен път /СОП/", фаза 2, подготовка за доизграждане на автомагистрала „Черно море“ и подготовка на проект за автомагистрала „Русе - Велико Търново“.</p> <p>Значителен напредък е постигнат и в изпълнението на мерките от НПРД по НАТУРА 2000, предвидени за финансиране по ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 чрез ЕФРР. Пряко отношение към дейностите по НАТУРА 2000 имат мерките по Приоритетна ос 3 „Енергийна и ресурсна ефективност“ на ОПИК, и конкретно следните 3 процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Процедура BG16RFOP002-3.001 „Енергийна ефективност в малките и средните предприятия“, по която са договорени 520 424 020,11 лв. и реално изплатени - 303 894 232,34 лв. (ЕФРР и национално финансиране) за изпълнението на 428 проекта на малки и средни предприятия за извършването на инвестиции, водещи до повишаване на енергийна ефективност на дейността им; - Процедура BG16RFOP002-3.002 „Повишаване на енергийната ефективност в големи предприятия“ – по процедурата са подкрепени 67 проекта, по които е договорена безвъзмездна помощ в размер на 253 393 174,83 лв. и реално са изплатени 66 735 241,49 лв. (ЕФРР и национално финансиране). Проектите се изпълняват от големи предприятия и са насочени към изпълнението на енергийно ефективни мерки за намаляване на потреблението на електрическа енергия и увеличаване на екологосъобразността на производствените процеси. - Процедура BG16RFOP002-3.004 „Подкрепа за пилотни и демонстрационни инициативи за ефективно използване на ресурсите“, по която са договорени 120 781 374,45 лв. и реално са изплатени 40 766 330,77 лв. – средства от ЕФРР и националния бюджет за изпълнението на 84 проекта. По трите процедури приоритетно са финансирани проекти, които се изпълняват около и в териториите от мрежата НАТУРА 2000. Финансирането по Приоритетна ос 3 на ОПИК като цяло води до повишаване на ресурсната и енергийна ефективност на предприятията, намаляване на генерираните отпадъчни емисии, производство на енергия и добив на суровини, което от своя страна косвено намалява натиска върху биологичното разнообразие и видовете в защитените зони от мрежата НАТУРА 2000. <p>ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ чрез трите си</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>приоритетни оси – Приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие”, Приоритетна ос 2 „Образование и учене през целия живот” и Приоритетна ос 3 „Образователна среда за активно социално приобщаване” и избора на операции по тях отчита принципите за опазване на околната среда, ефективно използване на ресурсите, както и смекчаване на изменението на климата и адаптация към него. Същото е валидно и за ОП „Развитие на човешките ресурси”, както и ОП „Добро управление” в настоящия програмен период. Принос към изпълнението на НПРД по НАТУРА 2000 са възможностите, които ОПНОИР и ОПРЧР предоставят за подобряване на системите за образование и обучение, адаптиране и усъвършенстване на уменията, повишаване на квалификацията на работната сила, както и създаване на нови работни места в сектори, свързани с околната среда и енергетиката, които могат да подкрепят и изграждането на квалифицирани кадри за НАТУРА 2000. ОПДУ от своя страна включва интервенции в насока реализиране на административната и съдебната реформа в България, както и мерки за въвеждането на електронното управление. Поради широкия си обхват, подкрепяните дейности биха могли да имат непряк принос и към управлението и изпълнението на дейностите по НАТУРА 2000, но към настоящия момент не е възможно да се идентифицира конкретния ресурс от бюджетите на отделните проекти, който е предназначен за реализацията на дейности и постигането на цели, свързани с опазване на биологичното разнообразие.</p> <p>Съгласно Годишния доклад за изпълнението на ОПРР за 2017 г., основните трудности, свързани с изпълнението на програмата са:</p> <p>→ Установен риск от постигане на етапните цели по приоритетни оси определени в рамката за изпълнение на програмата - изготвеният анализ показва риск по отношение на постигането на етапните и на крайните цели на индикатори за продукт от рамката за изпълнение на приоритетните оси на програмата, включително свързаната с дейностите по НАТУРА 2000 Приоритетна ос 6 „Регионален туризъм”. В отговор на идентифицирания риск, УО на ОПРР предприе своевременни мерки, като за ключово решение се отчете възможността за наддоговаряне на бюджета на програмата, с оглед обезпечаване на изпълнението на готови за реализация проекти по програмата.</p> <p>→ Наличие на съдебни производства срещу наложени от УО на ОП „Региони в растеж” 2014-2020 г. финансови корекции по договори за безвъзмездна финансова помощ - след влизането в сила на Закона за</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ) е налице тенденция бенефициентите да обжалват всяка наложена им финансова корекция, без значение от нейния размер. Въвеждането на нов ред за обжалване на издадените решения от Ръководителя на Управляващия орган, във връзка с прилагането на ЗУСЕСИФ, има като резултат увеличаване на административната тежест за Управляващия орган и забавяне на процеса по одобрение и разплащане на проектите от програмен период 2007-2013.</p> <p>→ Необходимост от укрепване на капацитета на УО на ОПРР.</p> <p>→ Необходимост от укрепване на капацитета на бенефициентите по ОПРР.</p> <p>Аналогични проблеми и ограничения са установени и във връзка с изпълнението на останалите оперативни програми съгласно Годишните доклади за напредъка в изпълнението им за 2016 и 2017 г. Необходимостта от по-точно разпределение и разделение на функциите и по-адекватни системи за докладване и мониторинг, предоставяне на адекватна информация на кандидатите, както и по-ефективно прилагане на пропорционални мерки за борба с измамите е и основния фокус на препоръките от извършени отиди на системите за управление и контрол на оперативните програми в България. Обща е необходимостта от продължаващи инвестиции в развитието на административния капацитет при едновременно опростяване на административната тежест както за бенефициентите, така и за Управляващите органи и Междинните звена на програмите. Тези мерки биха повлияли положително върху степента на въздействие и постигнатия напредък в изпълнението на мерките, които имат пряко отношение към дейностите по опазване на биологичното разнообразие в контекста на целите и приоритетите на НПРД за НАТУРА 2000.</p> <p>Като положителна тенденция следва да се отбележи обстоятелството, че данните за постигнатия физически и финансов напредък от изпълнението на отделните оперативни програми в настоящия програмен период показват значителен ръст в усвояването на средствата спрямо периода 2007-2013 г. Това от своя страна означава и по-пълноценно използване на финансовите ресурси по линия на Европейските структурни и инвестиционни фондове за управление и изпълнение на дейностите по НАТУРА 2000.</p>
--	--	--	--	--	---

86 Опазване, възстановяване и устойчиво използване на мрежата „Натура 2000“	35 632 191,14	6 288 033,76	8 232 691,35	1 391 147,50	<p>През програмен период 2014-2020 основен източник на финансиране на дейностите по НАТУРА 2000 са по линия на Оперативна програма „Околна среда“ и конкретно интервенциите по Приоритетна ос 3 „НАТУРА 2000 и биоразнообразие“, финансирана от ЕФРР. По данни от ИСУН 2020 размерът на договорените средства по Приоритетна ос 3 на ОПОС е 81 989 433.46 лв./ 41 920 531,67 евро. Реално разплатените средства са в размер на 18 822 592,74 лв./ 9 623 838,85 евро. Стойността на договорените средства по данни от ИСУН 2020 е отразена в колона „Предвидени средства за мерки от значение за „Натура 2000“, а на реално изплатените – в колона Настоящи разходи за мерки от значение за „Натура 2000“. Финансираните проекти се реализират по следните процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.005 „Определяне и допълване на мрежата от морски защитени зони“: Проект „Натура 2000 в Черно море“, с бенефициент Дирекция „Национална служба за защита на природата“ към МОСВ, на обща стойност 11 734 980 лв. Проектът е стартирал през месец октомври 2017 г. и също е в процес на изпълнение.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.016 „Мерки за подобряване на природозащитното състояние на птици“: Проект „Подобряване природозащитното състояние на черния лешояд (Aegypius monachus), чрез изпълнение на мерки от Плана за действие за вида“ на стойност 2 042 658,69 лв. с бенефициент Национално ловно-рибарско сдружение Съюз на ловците и риболовците в България и Проект „Подобряване на природозащитното състояние на големия воден бик (Botaurus stellaris (Linnaeus, 1758) в България, чрез прилагане на комплексни мерки в ключови за вида местообитания от Натура 2000“ на обща стойност 1 776 878,52 лв. с бенефициент Сдружение "Съюз за защита на природата".</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.006 „Повишаване на информираността на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000“, по която се изпълнява Проект „Знания за Натура 2000“, с бенефициент Дирекция „Национална служба за защита на природата“ към МОСВ, на обща стойност 4 300 000 лв. Основните цели на проекта са уеднаквяване на нивото на първоначална информираност, надграждане на осведомеността и предоставяне на актуална и експертна информация на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000, както и актуализиране на Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000. Проектът е стартирал през месец декември 2017 г. и е в етап на</p>
---	---------------	--------------	--------------	--------------	---

					<p>изпълнение.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.007 „Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в национални паркове, природни паркове и поддържани резервати”, по която се изпълняват общо 14 проекта на размер на финансирането от ЕФРР - 29 165 953,93 лв. и национално финансиране в размер на 5 146 933,04 лв.. Общата стойност на реално изплатените суми по тези договори е 11 064 440,37 лв. (по данни от ИСУН 2020). Изпълняваните проекти по тази процедура включват:</p> <p>1. Проект „Възстановяване и опазване на природни местообитания и видове в Национален парк „Централен Балкан“ с бенефициент Дирекция „Национален парк Централен Балкан“ на стойност 10 934 632,22 лв. Проектът е насочен към подобряване състоянието на животински видове и природни местообитания, предмет на опазване в защитените зони от мрежата „Натура 2000“: BG0000494 „Централен Балкан“- НПЦБ и BG0001493 „Централен Балкан – буфер“ – ПР „Чамджа“. По мярка 43 в проекта е предвидено изпълнението на дейности, с които да се подкрепи подобряването на природозащитното състояние на следните природни местообитания: 9110 Букови гори от типа Luzulo-Fagetum, 9130 Букови гори от типа Asperulo-Fagetum, 9170 Дъбово-габъррови гори от типа Galio-Carpinetum 9150 Термофилни букови гори, както и да се подкрепи изпълнението на мерки за природно местообитание *9530 Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор в ПР „Чамджа“.</p> <p>По мярка 98 в проекта са предвидени инвестиции в консервационни инфраструктурни дейности с пряк принос , насочени към подобряване на природозащитното състояние на следните природни местообитания: 7140 Преходни блата и плаващи подвижни торфища, 6170 Алпийски и субалпийски варовикови тревни съобщества, 62D0 Оро-мизийски ацидофилни тревни съобщества, 6230* Богати на видове картълови съобщества върху силикатен терен в планините, 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-brometalia) (*важни местообитания на орхидеи), 6150 Силикатни алпийски и бореални тревни съобщества, 9130 Букови гори от типа Asperulo-Fagetum, 9410 Ацедофилни гори от Picea в планинския до алпийския пояс (Vaccinio-Piceetia) и видове: главоч (1163 Cottus gobio) и белоглав лешояд (A078 Gyps fulvus).</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>2. Проект „Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на Защитена зона BG0000209 „Пирин“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка, приет с Решение № 122/2007 г. на Министерския съвет (обн., ДВ, бр. 21/2007 г.)/защитена територия „Национален парк Пирин“ на стойност 6 294 117,64 лв. Проектът обхваща Защитена зона BG0000209 „Пирин“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка, приет с Решение № 122/2007 г. на Министерския съвет (обн., ДВ, бр. 21/2007 г.)/защитена територия „Национален парк Пирин“. Областта, в която попада тя, е Благоевград. Дейностите са насочени към запазване и подобряване състоянието на растителни и животински видове и типове местообитания, предмет на опазване в защитена зона BG0000209 „Пирин“. В допълнение, ще се създадат предпоставки за по-добро изпълнение на задачите по опазване на флората и фауната, ще се намали вредното въздействие от пожари и браконьерска дейност чрез редукция на риска от пожари и незаконен лов, а от там да се подобри природозащитното състояние на растителни и животински видове, които са в неблагоприятно природозащитно състояние на територията на НП Пирин.</p> <p>3. Проект „Устойчиво управление на Национален парк „Рила“ II-ра фаза“ с бенефициент ДНП „Рила“. Проектът е на стойност 11 994 781,47 лв. и е насочен към подобряване състоянието на животински видове и типове природни местообитания, предмет на опазване в защитените зони от мрежата „Натура 2000“, на територията на НП „Рила“ и постигане на съответствие с Директива 92/43/ЕИО, Директива 2009/147/ЕО и Стратегия за биоразнообразието в ЕС 2020. Специфична цел на проекта е подобряване на природозащитното състояние в следните типове природни местообитания: 95A0 – Гори от бяла и черна мура; 9110 – Букови гори от типа Luzulo-Fagetum; 9170 - Дъбово-габъррови гори от типа Galio-Carpinetum; 91BA - Мизийски гори от обикновена ела; 91CA - Рило-родопски и Старопланински бялборови гори; 6520 Планински сенокосни ливади; 3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от Littorelletea uniflorae и/или Isoetes – Nanojuncetea, както и следните видове: пряко 1371 Rupicapra rupicapra balcanica и косвено чрез създаване на благоприятни условия за развитие на: 1324 голям нощник (Myotis myotis), 1308 Широкоух прилеп (Barbastella barbastellus), 1087 Алпийска розалия (Rosalia alpina), 1089 Голям буков сечко (Morimus asper funereus) и 1093 Поточен рак</p>
--	--	--	--	--	---

				<p>(<i>Austropotamobius torrentium</i>) в защитена зона BG0000495 Рила, на територията на НП „Рила“;</p> <p>4. Проект „Възстановяване и поддържане на приоритетни природни местообитания и видове на територията на Природен парк „Витоша“ на стойност 419 000,40 лв. Проектът предвижда подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания 9130 „Букови гори от типа <i>Asperulo-Fagetum</i>“ и 9180 „Смесени гори от типа <i>Tilio-Acerion</i> върху сипей и стръмни склонове“, предмет на опазване в границите на защитена зона BG0000113 „Витоша“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка от защитени зони, приет с Решение № 122/2007 г. на Министерския съвет и подобряване на състоянието на популациите на Пернатотога кукумявка (<i>Aegolius funereus</i>), Бухал (<i>Bubo bubo</i>), Орел Змияр (<i>Circaetus gallicus</i>), Скален орел (<i>Aquila chrysaetos</i>), Белоопашат мишелов (<i>Buteo rufinus</i>), Осояд (<i>Pernis apivorus</i>) и Черен щъркел (<i>Ciconia nigra</i>), предмет на опазване в границите на защитена зона BG0000113 „Витоша“ за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-763/28.10.2008 г. на министъра на околната среда и водите (обн. ДВ, бр. 99/2008 г.) в териториалния обхват на ПП „Витоша“.</p> <p>5. Проект „Подобряване природозащитното състояние на типове природни местообитания и видове от мрежата Натура 2000 на територията на Природен парк „Врачански Балкан“ на стойност 859 532,80 лв. Проектът е насочен към подобряване на природозащитното състояние на видове растения и животни и типове природни местообитания, предмет на опазване на територията на Природен парк „Врачански Балкан“, които попадат в границите на следните защитени зони (Натура 2000) места:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Защитена зона BG0002053 „Врачански Балкан“ за опазване на дивите птици; - Защитена зона BG0000166 „Врачански Балкан“ за опазване на природните местообитания. <p>6. Проект „Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура</p>
--	--	--	--	--

					<p>2000, попадащи в природен парк „Златни пясъци” на стойност 103 770,32 лв. Проектът се реализира на територията на ПП „Златни пясъци”, който попада в обхвата на Община Варна, Аксаково и Балчик, горска територия-публична държавна собственост, защитена територия съгласно ЗЗТ. ПП „Зл. пясъци” попада в границите на: 33 BG0002082 „Батова” и 33 BG0000118 „Златни пясъци”. Проектът предвижда дейности за подобряване на природозащитното състояние на следните видове и типове природни местообитания, предмет на опазване в 33 BG0000118 „Зл. пясъци” на Обикновена пърчовка (<i>Himantoglossum caprinum</i>); Дългоух нощник (<i>Myotis bechsteinii</i>); Природни местообитания 91F0 Крайречни смесени гори от <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> или <i>Fraxinus angustifolia</i> покрай големи реки (<i>Ulmion minoris</i>) и 91G0* Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i>; Природни Местообитания 3150 Естествени еутрофни езера с растителност от типа <i>Magnopotamion</i> или <i>Hydrocharition</i> и 3140 Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от <i>Chara</i>. Подобряване състоянието на приоритетни видове птици, предмет на опазване в 33 BG0002082 „Батова”. Дейностите като почистване, коситба, изследването на физико-химичните показатели на водите, ще се извършват за период от 5 г., а дейностите по изграждането на декоративната ограда, дървен мост и улей, поставяне на бариери и табели за видовете ще бъдат изпълнени еднократно.</p> <p>7. Проект „Поддържащи и възстановителни дейности в местообитание 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс и на целеви хищни птици на територията на Природен парк „Рилски манастир“ на стойност 190 833,32 лв. Проектът е насочен към подобряване на природозащитното състояние на природно местообитание 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс, както и подобряване на състоянието на популациите на черен лешояд (<i>Aegypius monachus</i>), скален орел (<i>Aquila chrysaetos</i>) и кръстат орел (<i>Aquila heliaca</i>) на територията на Природен парк „Рилски манастир”. Природният парк попада в границите на защитена зона – „Натура 2000” място - BG0000496 „Рилски манастир”.</p> <p>8. Проект „Подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания 9530* Субсредиземноморски борови гори с ендемични</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>подвидове черен бор и 91AA Източни гори от космат дъб на територията на защитена зона BG 0001031 „Родопи Средни“, попадащи в поддържани резервати „Женда“ и „Борака“ на стойност 87 880,64 лв. Основните цели на проекта са:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подобряване на природозащитното състояние на горски природни местообитания 9530* Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор и 91AA Източни гори от космат дъб на територията на защитена зона BG 0001031 „Родопи Средни“, попадащи в поддържан резерват „Борака“. - Подобряване на природозащитното състояние на горско природно местообитание 9530* Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор на територията на защитена зона BG 0001031 „Родопи Средни“, попадащо в поддържан резерват „Женда“. <p>9. Проект „Подобряване природозащитното състояние на природно местообитание 9560* Ендемични гори от <i>Juniperus</i> spp. в поддържан резерват „Изгорялото гюне“ и преустановяване загубите на площ от местообитанието чрез премахване на неблагоприятното влияние от ерозията, свлачищните процеси и антропогенните заплахи, идентифицирани в Плана за управление на ПР“ на стойност 300 032,68 лв. Основната цел на проектното предложение е подобряване състоянието на природно местообитание 9560* Ендемични гори от <i>Juniperus</i> spp. в поддържан резерват (ПР) „Изгорялото гюне“ - защитена зона от мрежата „НАТУРА 2000“ BG0001030 Родопи-Западни.</p> <p>10. Проект „Подобряване на структурата и функциите на местообитания с код 91E0 и 91F0 на територията на поддържан резерват „Сребърна“ на стойност 898 823,53 лв. проектът е насочен към подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания с код: 91E0* - Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> и 91F0 - Крайречни смесени гори от <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> или <i>Fraxinus angustifolia</i> покрай големи реки, попадащи в границите на ПР „Сребърна“, в границите на две защитени зони с код BG0000241 „Сребърна“ от екологичната мрежа „Натура“ 2000, съгласно Директива 79/409 за опазване на дивите птици и Директива 92/43 за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и включени в обхвата на мярка 43 от НПРД Натура 2000.</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>11. Проект „Реализиране на дейности по опазване на естественото състояние на природното местообитание 9130 - буков комплекс в ПР „Богдан“ и предприемане на мерки за неговото подобряване” на стойност 642 670,27 лв. Проектът е насочен към опазване на естественото състояние на природното местообитание 9130 - Букови гори от типа <i>Asperulo-Fagetum</i> в границите на Поддържан резерват „Богдан“, попадащ на територията на защитена зона BG0001389 Средна гора. Поддържан резерват „Богдан“ се намира в община Копривщица, Софийска област.</p> <p>12. Проект „Подобряване на природозащитното състояние на природно местообитание 91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> в поддържан резерват „Ибиша“, попадащ в границите на защитена зона BG0000199 „Цибър“ на стойност 200 140,00 лв. Целта на проекта е възстановяване на природно местообитание 91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> в 33 BG0000199 „Цибър“ и попадащо в границите на поддържан резерват „Ибиша“.</p> <p>13. Проект „Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания 91F0 и 92A0 в поддържани резервати (ПР) „Долна Топчия“ и „Балабана“ на обща стойност 547 058,82 лв. Специфичните цели на проекта включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Оводняване на резерватните територии с цел запазване на лонгозния тип растителност включваща природните местообитания 91F0 Крайречни смесени гори от „<i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> или <i>Fraxinus angustifolia</i> покрай големи реки (<i>Ulmion minoris</i>)” и 92A0 „Крайречни галерии от <i>Salix alba</i> и <i>Populus alba</i>” в поддържан резерват „Долна Топчия“ и поддържан резерват „Балабана“. - Отстраняване на установените инвазивните видове и последващо залесяване с характерни за района растителни видове, формиращи и участващи в състава на природни местообитания 91F0 и 92A0. - Ограничаване на възможността за навлизането с МПС и с каруци в поддържаните резервати. Реализирането на предвидените в проектното предложение основни дейности, ще допринесът за постигане целите на приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие“, както и за целите на процедурата за подобряване на природозащитното състояние на видовете и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в поддържаните резервати. <p>14. Проект „Прилагане на мерки за възстановяване и опазване на</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>природното местообитание 91F0 Крайречни смесени гори в ПР Балтата“ на стойност 873 244,81 лв. Проектът е насочен към прилагане на мерки за възстановяване и опазване на местообитание 91F0 „Крайречни смесени гори, покрай големи реки“ в Природен резерват „Балтата“.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.015 „Изпълнение на приоритетни мерки във влажни зони”, по която се изпълнява Проект “Управление на сукцесионните процеси и подобряване на качеството на местообитанията на защитени водолюбиви видове във влажната зона в ПР “Сребърна” с бенефициент Регионална инспекция по околната среда и водите – Русе. Проектът е на обща стойност 8 532 373,00 лв. и включва изпълнение на дейности, предвидени в мярка 22 и 109 от Националната приоритетна мярка за действие за НАТУРА 2000 (НПРД) за периода 2014-2020 г. Чрез изграждане на „западен канал“ ще се създадат възможност и условия за ежегодно навлизане на дунавски води в ПР „Сребърна“ в количества, осигуряващи циркулация на водите, мобилизиране в актуализирания план за управление на ПР „Сребърна“, одобрен от Министъра на околната среда и водите. Каналът ще бъде земно-насипен. В По-голямата си част ще се осъществи чрез продълбочаване на дъното на естествения такъв и оформяне на стените и откосите. Строителни бетони и смеси ще се ползват само за изграждане на преливник и утаител. Изграденият канал ще свърже езерото „Сребърна“ с реката, за да се осигури проточност на водата и естествено изнасяне на органичната тиня и на неорганични и органични вещества, които са разтворени или суспендирани в нея през източния такъв. Едновременното функциониране на западен и източен канал ще доведе до обмяна на водата в езерото и съответно до намаляване на сукцесионните процеси.</p> <p>Като част от проекта е предвидено отнемане на тинята, изземване на кочки и натрупания детрит от дъното на езерото, които допълнително ще осигурят намаляване на еутрофикацията и достигане и поддържане на благоприятно природозащитно състояние на целевите природни местообитания и популациите на консервационни значимите видове. В рамките на проекта ще се извърши косене на тръстика, ще се обследват старите гнездилища на пеликаните, като е предвидено изграждане на нови платформи за гнездене, ще се подсигури хранителната база за обитаващите резервата водолюбиви птици чрез ежегодно заребяване на водоема, ще бъде ограничен достъпът на хищници до птичите колонии и</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>ще се надгради системата за мониторинг в реално време, чрез поставяне на видео камери и фотокапани в нови ключови за видовете места.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.001 „Развитие на управленски подход за мрежата Натура 2000 и за управление на Националната приоритетна рамка за действие (НПРД)“, по която е изпълнен проект „Управленски подход за мрежата „Натура 2000“, с директен бенефициент Дирекция „Национална служба за защита на природата“ към МОСВ, на обща стойност 980 000,00 лв. Основната дейност и цел на проекта е разработване и съгласуване на национален подход за управление на мрежата Натура 2000 и на управленски подход за Национална приоритетна рамка за действие по Натура 2000. В резултат на изпълнението му е разработен подход за управление на мрежата НАТУРА 2000, включително и подход за разработване на планове за управление на защитените зони, съобразени с последните тенденции на ниво ЕС.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.003 „Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците“ - в обхвата на тази процедура се изпълнява проект „Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците“, с бенефициент Изпълнителна агенция по околна среда, на обща стойност 18 122 412 лв.</p> <p>✓ В изпълнение на Подхода „Водено от общностите местно развитие“ по Приоритетна ос 3 на ОПОС на 13.12.2019 г. е сключен и договор по процедура BG16M1OP002-3.012 МИГ „Стамболово – Кърджали 54 “Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ „Стамболово – Кърджали 54“ с бенефициент Община Кърджали. Договорът е на обща стойност 186 644,28 лв. и е насочен към изследване и подобряване на състоянието на три вида прилепи, а именно подковонос на Мехели (<i>Rhinolophus mehelyi</i>), Широкоух прилеп (<i>Barbastellabarbastellus</i>) и Дългоух нощник (<i>Myotis bechsteinii</i>). Основните дейности по проекта са свързани с провеждане на проучвания за разпространението и числеността на видовете в размножителните колонии и местата за зимуване, картиране на находищата на целевите видове и провеждането на природозащитни мероприятия - поставяне на къщички, както и маркиране и съхраняване на биотопни дървета,</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>предоставящи убежища на видовете широкоух прилеп и дългоух нощник. В проекта се включени и провеждане на информационни дейности и въвличане на заинтересованите страни - информационни срещи, образователна кампания сред учениците и привличането на доброволци за участие в проучванията.</p> <p>Съгласно Годишните доклади за изпълнението на ОПОС в настоящия програмен период, основните усилия при изпълнението на програмата са концентрирани в осигуряване на необходимото ниво на договаряне, което да гарантира изпълнението на целите на програмата. Основният идентифициран проблем се отнася до представянето за финансиране на проекти, които не отговарят в пълна степен на изискванията на насоките за кандидатстване, поради което процесът на тяхната оценка се удължава. Финансираните проекти са комплексни и изискват ангажирането на интердисциплинарен екип за тяхната подготовка. За преодоляване на този проблем, Управляващият орган организира с всеки един бенефициент поотделно консултации и следи непрекъснато подготовката на проектните предложения.</p> <p>При изпълнението на вече сключени договори за безвъзмездна помощ основен проблем продължава да бъде обжалването на процедурите за избор на изпълнители или тяхното прекратяване, което забавя изпълнението на индивидуалните проекти. Сроковете за обжалване се взимат предвид при прогнозите, които УО на ОПОС прави във връзка с усвояването на средствата от европейските фондове. От гореизложеното следва, че е необходимо на най-ранен етап, още преди сключване на договора за безвъзмездна помощ, бенефициентите да стартират процедурите за избор на изпълнители, с което ще се гарантира и постигането на целите на оперативната програма.</p>
Други категории	неприложимо	неприложимо	неприложимо	неприложимо	
Междинен сбор	1 430 541 192	252 448 445	671 121 021	109 873 970	
ОБЩО	1 682 989 637		780 994 991		

Г.3 Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Общо предвидени средства от ЕФМДР за държавата членка: 113 543 226,73 евро

Мярка	Предвидени средства за мерки от значение за „Натура 2000“		Настоящи разходи за мерки от значение за „Натура 2000“		Забележки (целесъобразност, опит към настоящия момент, предизвикателства за следващия период)
	От ЕС	Национални	От ЕС	Национални	
Приоритет 1: „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“	9 681 966	3 436 241	3 169 440	1 235 285	<p>За програмен период 2014 – 2020 г. в настоящата таблица са представени данни за договорените и реално изплатените средства (в евро) от ЕФМДР по отделните приоритети на Програмата за морско дело и рибарство (ПМДР). ПМДР допринася за изпълнение на целите на НПРД като предвижда подкрепа за прилагане на акваекологични мерки, инвестиции в рамките на НАТУРА 2000, когато нейните райони засягат риболовни дейности и дейности за производство на аквакултури, които оказват влияние върху местообитанията; изграждане на капацитет у заинтересованите страни за устойчиво управление на водни обекти и производство на аквакултури на територията на защитените зони от мрежата НАТУРА 2000. Мерките, предвидени в ПМДР 2014-2020 г. за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултурите и насърчаване на аквакултурите с ефективно използване на ресурсите представляват съществен принос към изпълнението на НПРД.</p> <p>Мерките по Приоритет 1: „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“ са насочени към опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми, като целят да подкрепят опазването и развитието на водната флора и фауна чрез управлението, възстановяването и мониторинга на обекти по Натура 2000, които са засегнати от риболовни дейности, както и рехабилитацията на водите във вътрешни водоеми в съответствие с Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, включително на територии за размножаване и пътища на миграция за мигриращите видове.</p> <p>По този приоритет на 23.03.2017 г. е отворен приемът по Мярка 1.8.</p>

				<p>„Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“ - сектор „Инвестиции в съществуващи рибарски пристанища“ и сектор „Инвестиции насочени към изграждане и/или модернизация на покрити лодкостоянки“. Предвид важността на риболовните пристанища, кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки, по мярката се подпомагат инвестиции, целящи: повишаване на енергийната ефективност; опазването на околната среда и качеството на разтоварваните на сушата продукти; подобряване безопасността и условията на труд. По мярката са договорени 8 593 568,31 лв. /4 393 821,707 евро, като реално са изплатени 7 033 106,75 лв./3 595 970,38 евро за изпълнението на 2 проекта.</p> <p>На 21.04.2017 г. е отворен приемът по Мярка 1.3 „Окончателно преустановяване на риболовните дейности“ с бюджет от 1 681 036 лева. Прилагането на мярката допринася за постигане на специфична цел „Осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов“. С помощта на мярката се постига приспособяване на риболовното усилие на българския риболовен флот в съответствие с наличните и достъпни ресурси и съобразно капацитета на риболовния флот на ниво сегмент, като се скрапират част от старите и неефективни плавателни съдове в небалансираните по отношение на възможностите за риболов сегменти, а именно тези до 24 м. Така се намалява вредното въздействие на флота като цяло върху морската среда и се постига балансиране на флота към възможностите за риболов. По мярката са договорени и реално са изплатени 483 173.09 лв./ 247 042,48 евро за изпълнението на 8 проекта.</p> <p>На 18.05.2018 г. стартира приемът по Мярка 1.1 „Диверсификация и нови форми на доход“ с бюджет от 3 519 919,89 лева. Чрез прилагането на дейностите, предвидени по тази мярка се осигурява възможност за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми; осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов; подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребно мащабния крайбрежен флот и подобряване на безопасността и условията на труд.</p> <p>Пряко свързана с дейностите по управление и изпълнение на дейностите по НАТУРА 2000 е и Мярка 1.6 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ по този приоритет, която цели да насърчи устойчивото в екологично отношение, иновативно,</p>
--	--	--	--	---

					конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите. Мярката е отворена за прием на проектни предложения на 13.12.2018 г. с краен срок за подаване на проектни предложения 13.03.2019 г. По нея са договорени 728 758,28 лв./ 372 608,20 евро.
Приоритет 2: „Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури“	14 426 947	4 808 982,51	5 613 792	1 871 264,57	<p>Чрез Приоритет 2 „Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите“, ПМДР подкрепя прилагането на методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление в зоните от мрежата НАТУРА 2000. Мярка 2.2 „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“ подкрепя изпълнението на дейности за изграждане и осъвременяване на обектите и диверсификация на доходите на предприятията за аквакултури. По процедура „Продуктивни инвестиции в аквакултура - Сектор „Рециркулационни системи“ и Сектор „Изграждане на нови, както и разширяване и модернизация на съществуващи аквакултурни стопанства“ по тази мярка са договорени 40 861 845,66 лв./ 20 892 329,94 евро и са изплатени 12 570 476,51 лв./ 6 427 182,58 евро от бюджета на ЕФМДР и националния бюджет. По процедура „Продуктивни инвестиции в аквакултурите - Сектор „Малки проекти“ към същата мярка са договорени 728 921,16 лв./ 37691,47 евро и са изплатени 293 913,75 лв./ 150 275,71 евро. По мярката са обявени и две процедури „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“- по първата са договорени 912 908,84 лв./ 466 762,88 евро и са изплатени 345 092,09 лв./ 176 442,78 евро. По втората процедура са договорени 11 673 867,22 лв./ 5 968 753,53 евро и са изплатени 389 574,65 лв./ 199 186,36 евро.</p> <p>Мярка 2.3 „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“ е насочена към насърчаване на предприемачеството в сектора на аквакултурите и подпомагане на създаването на предприятия за устойчиви аквакултури от нови производители на аквакултури. По процедура „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“ по тази мярка са договорени 11 034 790,03 лв./ 5 641 998,55 евро, от които са изплатени 1 040 443,14 лв./ 531 970,13 евро.</p> <p>И двете мерки (Мярка 2.2 и Мярка 2.3) са ориентирани към прилагането на дейности за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултурите, и насърчаване на</p>

					<p>аквакултура с ефективно използване на ресурсите чрез продуктивни инвестиции, водещи до увеличаване на енергийната ефективност, както и ресурсната ефективност, намаляваща използването на вода и химикали.</p> <p>Пряко свързана с изпълнението на НПРД е мярка Мярка 2.5 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги”, която подпомага:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ прилагането на методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление, произтичащи от определените по НАТУРА 2000 зони; ✓ разходи, пряко свързани с участие в ex-situ опазване и възпроизводство на водни животни, в рамките на програми за опазване и възстановяване на ✓ биоразнообразието, разработени от публични органи, или под техен контрол; ✓ дейности, включващи опазването и подобряването на околната среда, биоразнообразието и управлението на ландшафта и традиционните характеристики на зоните за аквакултура. <p>Приемът на проектни предложени по тази мярка в рамките на процедура BG14MFOR001-2.005 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги” стартира на 24.06.2019 г., като са договорени 1 709 397,32 лв./ 874 000,97 евро.</p>
Приоритет 3: „Насърчаване на изпълнението на Общата политика в областта на рибарството (ОПОР)”	6 974 326	1 252 018,34	4 814 791	715 176	<p>Мерките по Приоритет 3 „Насърчаване на изпълнението на ОПОР” на ПМДР целят да осигурят предоставянето на научни знания, подобряването на събирането и управлението на данни, установяването на ефективна система за контрол, проверка и правоприлагане, което да позволи спазването в България на минимални стандарти при провеждане на мониторинг и контрол за целите на ОПОР. Чрез интервенциите се подкрепя необходимия институционален капацитет и ефективността на публичната администрация за извършване на заложените мониторинг и контрол съгласно разпоредбите на Глава 6 от Регламента за ЕФМДР. Реално изплатените суми по този приоритет са 10 815 676,44 лв./ 5 529 967,55 евро.</p>
Приоритет 4: „Повишаване на заетостта и териториалното сближаване“	15 853 321	2 797 645	1 651 843	291 502	<p>В рамките на Приоритет 4 „Повишаване на заетостта и териториалното сближаване” реално са изплатени 508 957,74 лв./ 260 225,96 евро по 14 проекта, подкрепени по Мярка 4.1 „Подготвителна помощ за стратегии за ВОМР, в това число създаване на Национална рибарска мрежа”. Воденото от общностите местно развитие (ВОМР), прилагано от Местните инициативни рибарски групи (МИРГ) се основава на разбирането, че стратегиите за местно</p>

					развитие са по-ефективни и ефикасни, ако се изготвят и прилагат на местно ниво от местните участници (подход „отдолу-нагоре“). МИРГ залагат мерки и комбинации от мерки в своите местни стратегии, с които подпомагат местното развитие и насърчаване към общи дейности на местните общности. Предвижда се също така чрез тях да бъдат дефинирани и реализирани мерки по планове за НАТУРА 2000 в рибарските райони. Подкрепените проекти по Мярка 4.2 „Изпълнение на стратегии за водено от общностите местно развитие” са 9 с размер на предоставената помощ 35 204 940 лв./ 18 000 000 евро.
Приоритет 5: „Насърчаване на предлагането на пазара и преработването“	7 317 797	2 439 265	3 025 762	1 008 587	В обхвата на Приоритет 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработването” на ПМДР са изплатени 6 555 723,76 лв./ 3 351 888,33 евро – средства от ЕС и националния бюджет за изпълнението на 14 проекта по Мярка 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури” , която насърчава инвестициите в преработването на продукти от риболов и аквакултури, когато тези инвестиции са свързани с дейности, които: допринасят за реализирането на икономии на енергия или намаляване на въздействието върху околната среда, включително третирането на отпадъци; подобряват безопасността, хигиената, здравето и условията на труд; свързани са с преработването на странични продукти, които се получават в резултат на основни дейности от преработването; свързани са с преработването на продукти на биологичните аквакултури; водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи. По Мярка 5.3 „Мерки за предлагане на пазара” са догорени 453 563,18 лв./ 231 903,17 евро за изпълнението на проекти, включващи инициативи за сдружаване на собственици/ползватели на водни тела с цел съвместни дейности.
Приоритет 6: „Насърчаване на изпълнението на ИМП“	336 617	112 205	0,00	0,00	Пряко отношение към дейностите по НАТУРА 2000 има и изпълнението на мерките по Приоритет 6 „Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика (ИМП)” , които подкрепят разработването и внедряването на технически инструменти за интегрирано морско наблюдение, по-специално за подпомагане на прилагането, експлоатацията и поддържането на CISE, както и допринасяне за опазване на биологичното разнообразие на морската среда и на морските защитени територии по НАТУРА 2000. По този приоритет са договорени 6 519 433,32 лв./ 3 333 333,33 евро.
Приоритет 7: „Техническа	3 358 834	1 119 611	1 584 385	528 128	Освен изброените мерки, в ПМДР 2014-2020 г. е предвидена мярка за Техническа помощ (Приоритет 7) , чиято основната цел е да се осигури

ПОМОЩ					<p>изпълнението, наблюдението, оценката, информацията и контрола на програмата, както и ефективното усвояване на предвидените финансови средства по останалите мерки. По този приоритет са договорени 10 757 065,53 лв./ 5 500 000,27 евро и са изплатени 4 131 718,83 лв./ 2 112 514,29 евро за изпълнението на 12 проекта.</p> <p>С оглед изпълнението на ПМДР се налага извода, че за постигането на по-висока успеваемост в насока повишаване конкурентоспособността на сектор рибарство и постигане на целите за опазване на околната среда и ефективно използване на ресурсите, е необходимо в бъдеще да се разшири обхватът на мерките съгласно актуално действащите Регламенти на ЕС в насока:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Иновации (рибарство); ✓ Консултантски услуги; ✓ Партньорства между учени и рибари; ✓ Насърчаване на човешкия капитал и социалния диалог; ✓ Улесняване на диверсификацията и създаване на работни места; ✓ Нови форми на доход; ✓ Здраве и безопасност; ✓ Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси; ✓ Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към опазването на видовете; ✓ Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми в рамките на устойчивите риболовни дейности; ✓ Сметчане на въздействието на изменението на климата; ✓ Рибарски пристанища, кейове за разтоварване и покрити лодкостоянки; ✓ Иновации (аквакултура); ✓ Услуги по управление, възстановяване и консултантски услуги за стопанствата за аквакултури; ✓ Насърчаване на човешкия капитал и създаването на мрежи (аквакултури); ✓ Преминане към схеми по управление на околната среда и одитиране и
-------	--	--	--	--	---

					<p>към биологични аквакултури;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Аквакултури, осигуряващи услуги за околната среда; ✓ Застраховане на запасите от аквакултури; ✓ Мерки за развитие на рибарските райони; ✓ Планове за производство и предлагане на пазара; ✓ Помощ за складиране; ✓ Мерки за предлагане на пазара; ✓ Преработване на продуктите на риболова и аквакултурите. <p>Изпълнението на ПМДР следва да заложи на по-високата информираност относно възможностите, предлагани по отделните мерки и ползата за сектора от използване на наличния финансов ресурс, заедно с мерки за повишаване на административния капацитет, включително на МИРГ за по-ефективно използване на средствата в насока устойчиво управление на морските територии по НАТУРА 2000.</p>
Междинен сбор	57 949 813	15 965 970	19 860 016	5 649 944	
ОБЩО	73 915 783,18		25 509 961		

Г.4 Програма LIFE

Вид проект или инструмент за финансиране	Предвидени понастоящем средства за мерки от значение за „Натура 2000“		Забележки (брой проекти, целесъобразност, опит към настоящия момент, предизвикателства за следващия период)
	От ЕС	Национални	
Традиционни проекти	31 558 412	17 242 077	Съгласно чл. 4 от Регламент (ЕС) № 1293/2013 за създаване на Програма за околната среда и действията по климата (LIFE) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 614/2007, общият финансов пакет за изпълнението на програма LIFE за периода 2014-2020 г. е 3 456 655 000 евро, разпределени между двете подпрограми както следва:

		<p>✓ 2 592 491 250 евро за подпрограма „Околна среда“ (75% от общия финансов пакет);</p> <p>✓ 864 163 750 евро за подпрограма „Действия по климата“ (25 % от общия финансов пакет).</p> <p>В България по подпрограма „Околна среда“, компонент „Природа и биоразнообразие“ са финансирани 17 проекта в периода от 2014 г. досега. Подкрепените проекти са на обща стойност 48 800 489 евро, като финансирането от ЕС е в размер на 31 558 412 евро.</p> <p>Продължава тенденцията по-голяма част от изпълняваните проекти с финансовата подкрепа на Програма LIFE, да са в областта на подобряването на природозащитното състояние на редки и застрашени видове птици: улесняване завръщането на евроазиатския черен лешояд в България чрез подобряване на условията и ограничаване на заплахите пред вида; възстановяване и устойчиво управление на местообитанията на царския орел в България; защита на зимуващите и мигриращите популации на застрашени видове птици по поречието на река Дунав чрез намаляване на смъртността, причинена от електрическата инфраструктура, опазване на черногушата гъска и египетския лешояд.</p> <p>През 2017 г. по програмата е финансиран проект „В подкрепа на уязвимата екологична система на крайбрежните лагуни (Проект „Лагуната на живота“ /The Lagoon of LIFE/), насочен към опазване на биологичното разнообразие на Атанасовското езеро. Подобряването на природозащитния статус на крайбрежните лагуни ще допринесе за опазването за много местни и мигриращи видове птици, като например големият воден бик (<i>Botaurus stellaris</i>). За целта се предвижда увеличаване на площта на крайбрежните лагуни, като се възстановят местата за гнездене, хранене и почивка на птиците. Проектът също така ще генерира социално-икономически ползи, включително развитие на здравен и природен туризъм, и ще помогне да продължи функционирането на солниците в района на езерото.</p> <p>Един от подкрепените проекти е насочен към опазване на естествените местообитания и подобряване на природозащитния статус на девет вида прилепи в България (Проект „Прилепи и хора — живот под един покрив“ /LIFE UNDER ONE ROOF/). В рамките на проекта ще се създадат изкуствени места за почивка на прилепите и ще се възстановят предпочитаните от тях местообитания, за да се увеличи снабдяването с храни в осем защитени зони от мрежата НАТУРА 2000 в България. Друга цел на проекта е да създаде положителна нагласа у хората по отношение на прилепите, като се популяризира тяхната роля в борбата с вредителите. С цел изграждане на капацитет за защита на прилепите професионалисти и доброволци - природозащитници ще охраняват популациите по време на чувствителните периоди на размножаване и презимуване.</p> <p>Пряко свързан с дейностите по НАТУРА 2000 е Проект „Повишаване на осведомеността за „Натура 2000“ в България“ (LIFEforBgNATURA). Проектът цели да повиши осведомеността относно значимостта на мрежата НАТУРА 2000 в България чрез провеждането на мащабна информационна кампания, която да достигне до 4,5 милиона души. Основен фокус на кампанията е опазването на най-застрашените видове, като например вълци, мечки, лешояди, орли и есетрови риби.</p> <p>Проектите, финансирани по Програма LIFE са координирани предимно от неправителствени организации -</p>
--	--	--

			<p>Българско дружество за защита на птиците, Зелени Балкани) като водещи партньори. Координатори по друга част от проектите са големи предприятия като ЧЕЗ Разпределение България АД, Просвета - София АД, както и държавни администрации, органи на местното самоуправление и горско-стопански предприятия.</p> <p>Основна трудност в подготовката на предложения е изискването за привличане на съфинансиране от страна на бенефициента. В действителност, редица проекти, адресиращи приоритетни видове и местообитания, се квалифицират за 50 % до 75 % съфинансиране от ЕС, но проблемът със съфинансирането е често пъти непреодолим за голяма част от бенефициентите, чиято иначе висока научна и техническа компетентност от страна на бенефициентите би позволила добро планиране и изпълнение на предвидените дейности. Ето защо като цяло изпълнението на програма LIFE в България остава на ниво, което е под потенциала му. Като се имат предвид процедурите за подбор на проекти от страна на ЕС, евентуалното облекчаване на изискванията за съфинансиране и помощта при подготовката на предложения за местните администрации от техническа гледна точка биха позволили едно по-добро използване на тази финансова възможност.</p>
Интегрирани проекти	неприложимо	неприложимо	
Други (инструмент за финансиране на природен капитал и др.)	неприложимо	неприложимо	
Междинен сбор	31 558 412	17 242 077	
ОБЩО	48 800 489		

Г.5 Други фондове на ЕС, включително Европейското териториално сътрудничество (Interreg)

Общо съфинансиране от страна на ЕС, предвидено по други програми на ЕС, за изпълнението на политиката на ЕС в областта на околната среда и свързаната с това екологосъобразна инфраструктура в държавата членка/региона: 127 521 126,74 евро

Общо национално/регионално финансиране, предвидено за съфинансиране на тези мерки: 13 705 478,58 евро

През програмен период 2014-2020 г. България участва в общо 12 програми на ЕС за териториално сътрудничество по различните компоненти - трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество.

Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ на Министерство на регионалното развитие и благоустройството е Управляващ орган на следните програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на ЕС: **ИНТЕРРЕГ ИПП България – Сърбия 2014-2020, ИНТЕРРЕГ ИПП България – Македония 2014-2020 и ИНТЕРРЕГ ИПП България – Турция 2014-2020**. По останалите 9 програми за териториално сътрудничество - ИНТЕРРЕГ V-A Румъния – България 2014-2020, ИНТЕРРЕГ V-A Гърция – България 2014-2020, „Балкани – Средиземно море 2014- 2020“, „Дунав 2014-2020“, „Черноморски басейн 2014 – 2020“, „ИНТЕРРЕГ Европа 2014-2020“, ЕСПОН 2020, ИНТЕРАКТ III и УРБАКТ III 2014-2020), дирекцията изпълнява функциите на Национален орган или Национално звено за контакт.

Трите трансгранични програми по ИПП подкрепят проекти в областта на опазване на природата, устойчиво използване и управление на общите природни ресурси, предотвратяване и смекчаване на последиците от природните и предизвиканите от човека бедствия в трансграничните региони, като специфичните цели на различните програми са формулирани в съответствие с определените при програмирането нужди на регионите, попадащи в обхвата им:

- ✓ По Програма **ИНТЕРРЕГ ИПП България – Сърбия 2014-2020** са формулирани две специфични цели на Приоритетна ос 3 „Околна среда“ - 3.1. „Съвместно управление на риска“ и 3.2. „Опазване на природата“. Отразените данни за тази програма по-горе се отнасят за общо 4 проекта, по които са изпълнени дейности за доставка на противопожарно оборудване и обучения на огнеборци и доброволци и които имат принос към НПРД. Това са:
  - Проект СВ007.1.31.126 „Съвместна тренировъчна програма за превенция и управление на горски пожари“ на стойност 581 159,46 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 493 985,54 евро);
  - Проект СВ007.1.31.189 „Повишаване капацитета за управление на риска при големи горски пожари в трансграничния регион – координация, обучение, наблюдение, иновативни методи и технологии“ на стойност 587 856,32 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 499 677,87 евро);
  - Проект СВ007.1.31.247 „Съвместни действия при извънредни ситуации в трансграничния регион на Сърбия и България“ на стойност 585 459,69 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 497 640,74 евро);
  - Проект СВ007.1.31.348 „Пребори горските пожари“ на стойност 573 353,57 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 487 350,53 евро).
- ✓ Приоритетна ос 1 „Околна среда“ на Програма **ИНТЕРРЕГ ИПП България – Македония 2014-2020** има две специфични цели: 1.1 „Опазване на околната среда и устойчиво използване на природните ресурси в трансграничния район“ и 1.2 „Предотвратяване и смекчаване на последиците от природни и причинени от човека бедствия с трансграничен характер и въздействие“. Финансовия ресурс, посочен по-горе включва финансирането на Проект СВ006.1.21.164 „Повишаване на туристическия потенциал на общините Кюстендил и Конче - устойчиво съвместно бъдеще“, дейностите по който попадат в обхвата на НАРУРА 2000 - BG0001012 „Земен“. Проектът е на стойност 412 105,36 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 350 289,56 евро).
- ✓ По Програма **ИНТЕРРЕГ ИПП България – Турция 2014-2020** формулираните две специфични цели на Приоритетна ос 1 „Околна среда“ са: 1.1 „Предотвратяване и смекчаване на последиците от природните и предизвиканите от човека бедствия в трансграничния район“ и 1.2 „Подобряване на капацитета за опазване на природата, устойчиво използване и управление на общите природни ресурси чрез съвместни инициативи в трансграничния район“.

Финансирането, посочено по-горе включва предоставената подкрепа за изпълнението на 6 проекта, по които са реализирани дейности за доставка на

противопожарно оборудване и обучения на огнеборци и доброволци:

- ✓ СВ005.1.11.005 „Повишаване на оперативния капацитет при горски пожари и подобряване превенцията от бедствия“ на стойност 591 955,11 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 503 161,84 евро);
- ✓ СВ005.1.11.006 „Интелигентно стратегическо транснационално развитие за реакция в случай на мащабни природни и причинени от човека опасности и бедствия – IseC“ на стойност 568 473,20 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 483 202,22 евро);
- ✓ СВ005.1.11.162 „Съвместни дейности за борба с пожарите“ със стойност на договора 468 915,20 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 398 577,92 евро);
- ✓ СВ005.1.11.165 „Превенция и минимизиране на рисковете за околната среда и визия за иновативни способности /PREVENT/“ на стойност: 581 483,41 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 494 260,90 евро).

В резултат на изпълнението на проект СВ005.1.12.025 „ORCHIS - проучвания на видовете орхидеи, опазване и местообитания в Странджа“ е проведено цялостно картографиране на видовете орхидеи, размера и разпределението на популациите им в Странджа. Проектът е на стойност 108 298,71 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 92 053,90 евро).

Дейностите по проект СВ005.1.12.135 „Подготовка и популяризиране на процеса на изграждане на Европейска екологична мрежа НАТУРА 2000 в Странджа планина“, са свързани с обмяна на опит и увеличаване на експертизите на турските институции, гражданите и неправителствените организации във връзка с определянето и управлението на територии по НАТУРА 2000, както и полеви проучвания и идентифициране на потенциални територии в региона на Странджа, разположена на границата на Турция с България. Проектът е на стойност 84 079,98 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 71 467,98 евро).

Други програми за териториално сътрудничество с принос към НПРД са:

Програма **ИНТЕРРЕГ V-A Румъния – България 2014-2020**: свързана с дейностите по НАТУРА 2000 е подкрепата, предоставяна по Приоритетна ос 2 „Зелен регион“ на програмата. По инвестиционен приоритет 2.1 „Подобряване на устойчивото използване на природното наследство и ресурси, и културното наследство“ (Investment priority 2.1 “To improve the sustainable use of natural heritage and resources and cultural heritage”) са одобрени за финансиране 68 проекта с финансиране от ЕФРР – 51 324 736,92 евро. По инвестиционен приоритет 2.2 „Насърчаване на устойчивия мениджмънт на екосистемите в трансграничния регион“ (Investment priority 2.2 “To enhance the sustainable management of the ecosystems from the cross-border area”) са финансирани 2 проекта с бюджет от ЕФРР - 1 207 858,36 евро.

По програма **ИНТЕРРЕГ V-A Гърция – България 2014-2020**, Приоритетна ос 2-А е пряко насочена към подкрепа на дейности за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие, насърчаване на екосистемите услуги, вкл. подкрепа за мрежата Натура 2000. Финансирани са общо 8 проекта с финансиране от ЕФРР – 5 236 645,19 евро.

Програма **„Балкани – Средиземно море 2014- 2020“** е насочена към използване на споделените териториални предимства и подпомагане на интегрираното териториално развитие и сътрудничество за повишена конкурентоспособност и устойчиво развитие на балканско-средиземноморския регион. Географският обхват на програмата включва три държави-членки на ЕС: Гърция, Кипър и България и две държави кандидат-членки на ЕС: Албания и Бивша Югославска Република Македония. Разполагаемият бюджет е 39 727 652 евро, формиран със средства от ЕФРР в размер на 28 330 108 евро, 5 126 138 евро от Инструмента за предприсъединителна помощ и 6 271 406 евро - от национално съфинансиране. Програмата включва две приоритетни оси: „Предприемачество и иновации“ и „Околна среда“. По приоритетна ос „Околна среда“ – в направленията „Биоразнообразие“ и „Принос към законодателството в областта на околната среда“ се изпълняват 6 проекта на стойност 6 597 129,67 евро.

Програмата за транснационално сътрудничество **„Дунав 2014-2020“** е финансов инструмент за насърчаване и инициране на проектни идеи, свързани с

преодоляване на общите предизвикателства и нужди в специфични направления, които да постигнат реална полза за хората и да изградят ефективни връзки между властите и организациите в Дунавския регион. Програмата има четири приоритетни оси: „Иновативен и социално ангажиран Дунавски регион“, „Околна среда и културно ангажиран Дунавски регион“, „Подобрена свързаност на Дунавския регион“ и „Добре управляван Дунавски регион“. По приоритетна ос „Околна среда и културно ангажиран Дунавски регион“ са финансирани 27 проекта с финансиране от ЕФРР – 44 264 776,86 евро.

Общият бюджет на „ИНТЕРРЕГ Европа 2014-2020“ е 426 309 618 евро, като средствата от ЕФРР възлизат на 359 326 320 евро, а останалата част от 66 983 298 евро е национално съфинансиране. През настоящия програмен период програмата работи по четири теми, свързани с регионалното развитие: „Научноизследователска дейност, технологично развитие и иновации“, „Конкурентоспособност на малките и средните предприятия“, „Нисковъглеродна икономика“ и „Околна среда и ресурсна ефективност“. Финансирани са 14 проекта, чиито специфични цели ги определят като свързани с дейностите по НАТУРА 2000 на обща стойност 19 331 151 евро.

Г.6 Друго (най-вече национално) финансиране за „Натура 2000“, екологосъобразна инфраструктура и опазване на видове в периода 2014—2020 г.

Общо финансиране, предвидено за изпълнение на политиката на ЕС в областта на околната среда и свързаната с това екологосъобразна инфраструктура, за мерки или проекти, които не са обект на съфинансиране от ЕС: 15 290 000 евро (Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство за периода 2014-2021 г.) и 29 978 874 CHF/ 27 113 773,22 евро (Българо- швейцарска програма за сътрудничество - Приоритетна ос 2 „Околна среда и инфраструктура“).

Финансиране за „Натура 2000“, подкрепя за изграждането на екологосъобразна инфраструктура и опазване на видове в периода 2014—2020 г. се осигурява и посредством **Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство за периода 2014-2021 г.** (ФМ на ЕИП). Програмното споразумение за изпълнението на **Програма „Околна среда и изменение на климата“** в рамките на ФМ на ЕИП е подписано на 10.04.2018г.

Общият бюджет на програмата е 13 млн. евро безвъзмездна помощ от ФМ на ЕИП 2014-2021 и 2,29 млн. евро национално съфинансиране или общо 15,29 млн. евро. Областите на действие на програмата включват: околна среда и екосистеми, и намаляване на вредните последици от климатичните промени и адаптация към изменението на климата. Основната цел на програмата е насочена към подобряване на екологичното състояние на екосистемите и намаляване на неблагоприятните последици от замърсяването и други човешки дейности.

По отношение на **Българо-швейцарската програма за сътрудничество като друг идентифициран източник**, по-горе е посочен общия финансов ресурс, заделен за финансиране на проекти по Приоритетна ос 2 „Околна среда и инфраструктура“ в България. Подкрепените проекти са в областта на: екологосъобразно обезвреждане на негодни за употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност, и проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно събиране и временно съхранение на опасни отпадъци от домакинствата, поради което имат непряк принос към изпълнението на НПРД с оглед техните цели за опазване на околната среда и поддържане на екологичното равновесие. В рамките на тематичен фонд „Фонд за реформи, свързани с участието на гражданското общество“ са финансирани 12 проекта с тематичен фокус в сферата на опазването на околната среда на стойност 5 891 468 CHF, включително Проект „Изграждане на капацитет и модели за участие на заинтересованите страни в управлението на защитените зони от Натура 2000 в България“ на стойност 137 728 CHF, реализиран в периода 10.07.2013 г. – 31.12.2015 г., както и Проект „Да свържем опазването на природата с устойчивото развитие в селските райони“ на стойност 4 790 000 CHF.

Д. Приоритетни мерки и потребности от финансиране за периода 2021—2027 г.

Д.1. Хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“

Д.1.1. Определяне на обекти и планиране на управлението

Настоящ статус и постигнат досега напредък по отношение на определяне и обозначаване на обекти и планиране на управлението (ситуация към **01.03.2020 г.**)

Понастоящем в България са определени **234 защитени зони (обекти) от НАТУРА 2000 по Директивата за местообитанията**, наричани SCI (Sites of Community Importance). 13 SCI защитени зони от НАТУРА 2000 се припокриват със Special Protection Areas (SPA) – защитени зони от НАТУРА 2000 по Директивата за птиците (общата площ на припокритите защитени зони от НАТУРА 2000 е 3 138 км²).

От 234 зони по Директивата за местообитанията, 3 са изцяло с морска акватория (BG0001500 Аладжа банка, BG0001501 Емона, BG0001502 Отманли) с обща площ 560 км², а 14 включват в границите си и морска акватория (BG0000154 Езеро Дуранкулак, BG0000621 Езеро Шабла – Езерец, BG0000573 Комплекс Калиакра, BG0000103 Галата, BG0000116 Камчия, BG0000100 Плаж Шкорпиловци, BG0001004 Емине – Иракли, BG0000574 Ахелой - Равда – Несебър, BG0000620 Поморие, BG0000271 Мандра-Пода, BG0000242 Залив Ченгене скеле, BG0000146 Плаж Градина - Златна рибка, BG0001001 Ропотамо, BG0001007 Странджа).

Обща площ на SCIs: 36 117 км²

В България са определени **120 защитени зони от НАТУРА 2000 по Директивата за птиците**. 13 от тях се припокриват със защитени зони от НАТУРА 2000 по Директивата за местообитанията SCI зони.

Обща площ на SPAs: 26 164 км²

Общата площ на защитените зони от НАТУРА 2000 за птиците (SPA) и защитените зони от НАТУРА 2000 за местообитанията (SCI) при отчитане на припокриването, включително акватория е 41 560 км².

Сухоземната площ на защитените зони от НАТУРА 2000 за птиците (SPA) и защитените зони от НАТУРА 2000 за местообитанията (SCI) при отчитане на припокриването е 38 739 км² (без акватория).

Общо НАТУРА 2000 в морска територия включва акватория на 14 защитени зони от НАТУРА 2000 за местообитанията (SCI) – 1917 км² и акватория на 3 (SCI) изцяло морски защитени зони от НАТУРА 2000 за местообитанията – 560 км².

Общо НАТУРА 2000 акватория 2 477 км².

Предстои извършването на проучвания, които да определят необходимостта от промени/допълване на морските защитени зони. Тази дейност е предвидена в настоящия програмен период.

Към настоящия момент планове за управление са разработени за следните защитени територии/зони:

✓ **ЗА НАЦИОНАЛНИ ПАРКОВЕ, ПОПАДАЩИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ:**

- Национален парк "Пирин", приет с Решение № 646/06.08.2004 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 73/2004 г.) – разработен е нов план, но той все още не е влезнал в сила;
- Национален парк "Рила", приет с Решение № 522/04.07.2001 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 66/2001 г.) – разработен е нов план, но той все още не е влезнал в сила;
- Национален парк "Централен Балкан", приет с Решение № 195/24.03.2016 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 26/01.04.2016 г.)

✓ **ЗА ПРИРОДНИ ПАРКОВЕ, ПОПАДАЩИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ:**

- Природен парк "Витоша", приет с Решение № 305/22.04.2005 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 38/2005 г.) – разработен е нов план, но той все още не е влезнал в сила;
- Природен парк "Врачански Балкан", приет с Решение № 750/14.10.2011 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 82/2011 г.);
- Природен парк "Златни пясъци", приет с Решение № 460/20.06.2011 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 61/2011 г.);
- Природен парк "Шуменско плато", приет с Решение № 464/23.06.2011 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 61/2011 г.);
- Природен парк "Рилски манастир", приет с Решение № 121/12.03.2010 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 23/2010 г.);
- Природен парк "Беласица", приет с Решение № 120/24.02.2016 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 17/2016г.);
- Природен парк "Персина", приет с Решение № 77/11.02.2016 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 13/2016г.);
- Природен парк „Българка“ – планът е разработен, но не е влезнал в сила;
- Природен парк "Русенски Лом", приет с Решение № 539/06.06.2005 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 50/2005 г.) – в процес на разработване е нов план за управление.

✓ **ЗА ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ, КОИТО НЕ СЪВПАДАТ С ГРАНИЦИТЕ НА НАЦИОНАЛНИ И ПРИРОДНИ ПАРКОВЕ:**

- BG0002015 „Язовир Конуш“, утвърден със Заповед № РД-145/24.02.2017 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 25/24.03.2017 г.);
- BG0002023 „Язовир Овчарица“, утвърден със Заповед № РД-223/22.04.2016 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 37/17.05.2016 г.);
- BG0002086 „Оризища Цалапица“, утвърден със Заповед № РД-44/26.01.2016 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 12/02.02.2016 г.);
- BG0002090 „Берковица“, утвърден със Заповед № РД-45/26.01.2016 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 12/02.02.2016 г.);
- BG0002052 „Язовир Жребчево“, утвърден със Заповед № РД-785/27.11.2015 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 96/09.12.2015 г.);
- BG0002099 „Кочериново“, утвърден със Заповед № РД-363/28.05.2015 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 45/19.06.2015 г.);
- BG0002101 „Мешица“, утвърден със Заповед № РД-365/28.05.2015 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 45/19.06.2015 г.);
- Интегриран план за управление на защитени зони BG0002051 „Калиакра“, BG0000573 „Комплекс Калиакра“ и BG0002097 „Белите скали“ – планът е разработен, но не е влезнал в сила;
- Интегриран план за управление на защитени зони BG0000152 „Поморийско езеро“ и BG0000620 „Поморие“ – планът е разработен, но не е влезнал в сила.

4,4% завършени и влезли в сила планове за управление на защитени зони от НАТУРА 2000.

През 2017 г. бе разработен нов подход за управление на мрежата Натура 2000 в България. Съгласно този подход е предвидено разработването на териториални планове за управление на мрежата, обхващащи цялата територия на защитени зони. Предстои разработването на 15 регионални плана, по един за територията на всяка РИОСВ.

		Брой на обектите със:		
Зони от значение за Общността (ЗЗО) съгласно Директивата на ЕС за местообитанията	Брой обекти	законово обозначение на обекта (Special Area of Conservation — SAC или равностойно)	специфични цели за опазване на равнище обект	специфични мерки за опазване на равнище обект
Регион А - България	234	11 SCIs	Определени в заповеди за обявяване на защитените зони, за които такива са налични, както и в Документ за целите на Натура 2000.	Определени в заповеди за обявяване на защитените зони, в планове за управление на защитени зони, за които такива са налични. Специфични мерки по зони са заложиени и в НПРД 2014-2020 г.
Регион Б				
Регион В				
и др.				
Общо				

		Брой на обектите със:		
Специална защитена зона (SPA) съгласно Директивата на ЕС за птиците	Брой обекти	законово обозначение на обекта (SAC или равностойно)	специфични цели за опазване на равнище обект	специфични мерки за опазване на равнище обект
Регион А - България	120	120 SPAs	Определени в заповеди за обявяване на защитените зони, както и в Документ за целите на Натура 2000.	Определени в заповеди за обявяване на защитените зони, в планове за управление на защитени зони, за които такива са налични. Специфични мерки по зони са заложиени и в НПРД 2014-2020 г.
Регион Б				
Регион В				
и др.				
Общо				

Необходими допълнителни мерки

Не е идентифицирана необходимост от определяне на нови SCIs/SPAs. В процес на изготвяне са заповеди за обявяване на защитените зони, за които те не са налични. При изготвянето на заповедите се съобразяват целите към видовете и природните местообитания по двете природозащитни директиви, определени в Документ за целите на Натура 2000, разработен от МОСВ през 2019 г. Документът определя целите на национално/биогеографско ниво, ниво

мрежа Натура 2000 и зоново ниво.

В НПРД 2014-2020 г. е предвидена мярка за разработване на планове за управление, като финансирането ѝ е предвидено от ОПОС 2014-2020 г. През 2017 г. МОСВ одобри нов подход за управление на мрежата Натура 2000, предвиждащ изграждане на органи за управление на национално и на регионално ниво. Съгласно подхода се въвежда задължението за разработване на планове за управление, обхващащи всички защитени зони. За да се регламентира това задължение е изготвен Закон за изменение и допълнение на Закона за биологичното разнообразие (ЗИД на ЗБР). Към настоящия момент ЗИД на ЗБР е приет с Решение на Министерски съвет №147/05.03.2020. Предстои разглеждане на ЗИД на ЗБР в Народно събрание.

В тази връзка предстои разработването на териториалните планове за управление на защитените зони – общо 15 плана, но този процес може да стартира след приемането на ЗИД на ЗБР. По тази причина финансирането на планове за управление следва да бъде осигурено и за новия програмен период 2021-2027 г.

Съгласно Четиристепенният подход за определяне на целите на Натура 2000, разработен като част от новия подход за управление на мрежата в България, определянето на целите на четвърто ниво следва да се извърши в процеса на разработването на планове за управление. Планирани са и някои допълнителни научни изследвания, пряко свързани с процеса на разработване на планове за управление. По този начин мерките за подобряване на състоянието на целевите обекти ще бъдат фокусирани към конкретните им находища в защитената зона.

За някои видове птици е важно да бъдат разработени и планове за действие.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Разработването на планове за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000: разработване на ръководства, разработване на 15 плана за управление на защитените зони, обхващащи цялата територия на Натура 2000 в България, както и научни изследвания във връзка с изясняване на разпространението, числеността на популацията и влиянията и заплахите в конкретните находища на видове, както и площта на природни местообитания.

Разработване на планове за действие за видове птици (A857 *Spatula clypeata*, A394 *Anser albifrons*, A042 *Anser erythropus*, A060 *Aythya nyroca*, A231 *Coracias garrulus*, A122 *Crex crex*, A095 *Falco naumanni*, A097 *Falco vespertinus*, A159 *Numenius tenuirostris*, A071 *Oxyura leucosephala*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*): изготвяне на национални планове за действие за опазване на видовете, на база на международния план и при съобразяване с националните специфики.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Разработването на планове за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000: разработване на ръководства, разработване на 15 плана за управление на защитените зони, обхващащи цялата територия на Натура 2000 в България, както и научни изследвания във връзка с изясняване на разпространението, числеността на популацията и влиянията и заплахите в конкретните находища на видове, както и площта на природни местообитания.

Разработване на планове за действие за видове птици (A857 *Spatula clypeata*, A394 *Anser albifrons*, A042 *Anser erythropus*, A060 *Aythya nyroca*, A231 *Coracias garrulus*, A122 *Crex crex*, A095 *Falco naumanni*, A097 *Falco vespertinus*, A159 *Numenius tenuirostris*, A071 *Oxyura leucosephala*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*): изготвяне на национални планове за действие за опазване на видовете, на база на международния план и при съобразяване с националните специфики.

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 1: Разработването на планове за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000: разработване на ръководства, разработване на 15 плана за управление на защитените зони, обхващащи цялата територия на Натура 2000 в България, както и научни изследвания във връзка с изясняване на разпространението, числеността на популацията и влиянията и заплахите в конкретните находища на видове, както и площта на природни местообитания. (обща стойност на мярката: 13 800 000 €)	еднократна	1 971 429,00	Кохезионен фонд
Мярка 2: Разработване на планове за действие за видове птици (A857 <i>Spatula clypeata</i> , A394 <i>Anser albifrons</i> , A042 <i>Anser erythropus</i> , A060 <i>Aythya nyroca</i> , A231 <i>Coracias garrulus</i> , A122 <i>Crex crex</i> , A095 <i>Falco naumanni</i> , A097 <i>Falco vespertinus</i> , A159 <i>Numenius tenuirostris</i> , A071 <i>Oxyura leucocephala</i> , A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i> , A006 <i>Podiceps grisegena</i> , A008 <i>Podiceps nigricollis</i>): изготвяне на национални планове за действие за опазване на видовете, на база на международния план и при съобразяване с националните специфики. (обща стойност на мярката: 1 323 000 €)	еднократна	189 000,00	Кохезионен фонд

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна

Очаквани резултати

- ✓ Разработени 15 плана за управление, покриващи цялата територия на мрежата Натура 2000;
- ✓ Разработени планове за действие за видове птици;
- ✓ Осигурено ефективно управление на мрежата Натура 2000 на ниво защитена зона, както чрез определени цели към конкретните целеви обекти в техните находища, така и чрез конкретни мерки за поддържане/подобряване на природозащитното им състояние.

Д.1.2. Управление на обекти и комуникация със заинтересованите страни

Настоящ статус и постигнат досега напредък по отношение на управлението на обекти и на комуникацията със заинтересованите страни

През 2017 г. МОСВ одобри нов подход за управление на мрежата Натура 2000, предвиждащ изграждане на органи за управление на национално и на регионално ниво.

Национален орган за управление е министъра на околната среда и водите, подкрепян от специализирана администрация, позиционирана в Дирекция „Национална служба за защита на природата“, отдел „Натура 2000 и защитени територии“. Предвидено е изграждането на четири специализирани звена: „Научно звено“, „Звено за координация на управлението на Натура 2000“, „Методическо звено“ и „Звено за управление на изпълнението на НПРД“. Към настоящия момент вече са назначени служители в „Звено за управление на изпълнението на НПРД“, които активно работят по разработването на НПРД 2021-2027 и участват в цялостния процес по подготовката на програмните документи за новия финансов период.

На регионално ниво органи за управление ще бъдат Регионалните инспекции по околна среда

и води (РИОС), които имат отговорности и по разработването на планове за управление на защитените зони – общо 15 плана за управление, по един за всяка РИОСВ.

Площта на националните и природните паркове в България (припокрита с площта на защитените зони) ще продължи да бъде управлявана от парковите администрации (за националните паркове - в системата на МОСВ, за природните паркове – в системата на МЗХГ), като те ще получават допълнителна подкрепа от регионалните органи за управление на мрежата (РИОСВ).

Подходът предвижда още активна комуникация и включване на заинтересованите страни в процеса на управление на екологичната мрежа. Това ще се осъществява чрез формирането на следните органи:

- ✓ Национален консултативен съвет по Натура 2000 към министъра на околната среда и водите - постоянно действащ орган към министъра на околната среда и водите, който има следните функции:
  - Проследява и обсъжда напредъка в управлението на мрежата Натура 2000;
  - Регулярно е информиран за управлението на мрежата;
  - Допринася, чрез своите компетенции и опит, за промени в законовата и нормативна рамка за управление на мрежата;
  - Дава становища преди приемане и одобряване от министъра на околната среда и водите за всички стратегически документи по управление на мрежата;
  - Инициира предложения, с цел по-ефикасно и по-ефективно прилагане на политиките по опазване на биоразнообразието в рамките на Натура 2000.
- ✓ Комитети на заинтересованите страни, сформирани към всеки орган за регионално управление (РИОСВ), които имат следните функции:
  - Ръководи изготвянето на планове за управление на територията, като организира работата по изготвянето им – формира работни групи по теми или територии, взема решение за наемане на необходимата допълнителна експертиза;
  - Обсъжда регулярно напредъка по изготвяне на плана – прави предписания за промени и подобрения;
  - Одобрява плана за управление преди представянето му за оценка на качеството от Националния орган за управление на Натура 2000;
  - Проследява и обсъжда регулярно напредъка по изпълнение на плана, на база изготвените доклади за мониторинг;
  - Предлага промени в плана, при оценена необходимост;
  - Предлага промени в управлението пред органа за регионално управление.

Във връзка с въвеждането на новия подход за управление на екологичната мрежа е изготвен Закон за изменение и допълнение на Закона за биологичното разнообразие (ЗИД на ЗБР), така че новите функции и роли на управленските структури и звена да бъдат правно регламентирани. Към настоящия момент ЗИД на ЗБР е приет с Решение на Министерски съвет №147/05.03.2020. Предстои разглеждане на ЗИД на ЗБР в Народно събрание.

С цел създаване на необходимите предпоставки и положителни обществени нагласи за въвеждане на новия подход, от края на 2017 г., Дирекция „Национална служба за защита на природата“ (НСЗП) в администрацията на МОСВ, изпълнява проект „Знания за Натура 2000“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“. Обхватът на проектните дейности включва провеждане на три национални кампании за повишаване на капацитета и приноса на заинтересованите страни, за постигане на целите на Натура 2000, по отношение на прилагане на новия подход за управление на Натура 2000, роля и участие на заинтересованите страни в процеса на разработване на планове за управление на Натура 2000 и изпълнение на заложените в тях мерки. Разработена е комуникационна платформа за Натура 2000, предстои провеждането на национални конкурси и международни форуми по ключови въпроси за управлението на мрежата.

В допълнение, в периода 2014-2020 г. се изпълняват мерки от Националната комуникационна стратегия за Натура 2000, които са включени в НПРД. Те са насочени към информиране на широк кръг заинтересовани страни, чрез включването им в иновативни регионални събития,

споделяне на информация и други комуникационни дейности.

Необходими допълнителни мерки

Финансирането на разходите за структуриране и функциониране на органите за управление на Натура 2000 на национално и регионално ниво е предвидено в НПРД 2014-2020 г. Предвидени за финансиране са разходи за персонал, закупуване на оборудване и софтуери, ремонт на помещенията, където ще се открият новите работни места за екипите на органите, режимни и командировъчни разходи, разходи за обучение и изграждане на капацитет. Изготвена е 10-годишна финансова прогноза, която представя планираните разходи на всяка отделна структура, в зависимост от предвидения за нея персонал. Предстои да се проведе процедура за безвъзмездно финансиране на директни бенефициенти – органи за управление на мрежата и да стартира сформиранието на екипите. По първоначални прогнози този процес ще се реализира през периода 2021-2022 г., като се очакват всички органи да са сформирани, да са извършени необходимите строително-монтажни работи на работните помещения, да се закупи необходимото оборудване. Разходите за органите до края на 2023 г. ще бъдат осигурени по ОПОС 2014-2020 г. С цел укрепване на структурите и постигане на устойчивост в процеса на управление на екологичната мрежа в България, за програмния период 2021-2027 г. следва да се осигури финансиране за разходи за персонал, закупуване на допълнително оборудване и софтуери, режимни и командировъчни разходи, допълнителни разходи за обучение и изграждане на капацитет.

Следва също така да продължи работата със заинтересованите страни, за по-добре разбиране и мотивация за участие, както в процесите на разработването на планове за управление, така и по отношение прилагането на заложените в тях мерки.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Приоритетно е изпълнението на мерки за функциониране на органите за управление, както и за работа със заинтересованите страни, по отношение на тяхната мотивация за участие, както в процесите на разработването на планове за управление, така и по отношение прилагането на заложените в тях мерки.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Прилагане на управленски подход в защитените зони от мрежата Натура 2000: финансиране на органите за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000.

Изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на мерки, заложи в планове за управление на защитените зони: тематично структурирани обучения, информационни срещи и семинари.

Надграждане на Информационната система за защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 и Информационната система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие - осигуряване на необходимата функционалност на Информационната система за защитените зони от екологичната мрежа Натура 2000, за целите на управлението на мрежата; осигуряване на необходимата функционалност на Информационната система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие, за систематизиране, валидиране и анализ на данни и информация от мониторинга на видове и типове природни местообитания по Директива за птиците и Директива за местообитанията.

Управление на изпълнението на НПРД – финансиране на звеното за управление на НПРД, част от Националната структура за управление на мрежата Натура 2000 в България – възнаграждения на екип от 7 експерта, привличане на външна експертиза, командировъчни разходи, разходи за изграждане на капацитет.

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 3: Прилагане на управленски подход в защитените зони от мрежата Натура 2000: финансиране на органите за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000. (обща стойност на мярката: 13 200 000,00 €)	периодична	1 885 714,00	Кохезионен фонд, национален бюджет
Мярка 4: Изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на мерки, заложи в плановете за управление на защитените зони: тематично структурирани обучения, информационни срещи и семинари и др. (обща стойност на мярката: 3 000 000,00 €)	еднократна	428 571,00	Кохезионен фонд
Мярка 5: Надграждане на Информационната система за защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 и Информационната система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие - осигуряване на необходимата функционалност на Информационната система за защитените зони от екологичната мрежа Натура 2000, за целите на управлението на мрежата; осигуряване на необходимата функционалност на Информационната система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие, за систематизиране, валидиране и анализ на данни и информация от мониторинга на видове и типове природни местообитания по Директива за птиците и Директива за местообитанията. (обща стойност на мярката: 1 200 000,00 €)	еднократна	171 429,00	Европейски социален фонд (ЕСФ), национален бюджет
Мярка 6: Управление на изпълнението на НПРД – финансиране на звеното за управление на НПРД, част от Националната структура за управление на мрежата Натура 2000 в България – възнаграждения на екип от експерти, привличане на външна експертиза, командировъчни разходи, разходи за изграждане на капацитет и др. (обща стойност на мярката: 2 463 000,00 €)	еднократна	351 857,00	Европейски социален фонд (ЕСФ)

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна

Очаквани резултати

- ✓ Ефективно управление на мрежата Натура 2000 в България;
- ✓ Активно участие на заинтересованите страни в процеса на изготвяне и изпълнение на плановете за управление;
- ✓ Ефективно и ефикасно изпълнение на мерките на НПРД 2021-2027 и мерките от плановете за управление на защитените зони.

Д.1.3. Мониторинг и докладване

Настоящ статус и постигнат досега напредък по отношение на мониторинга и докладването

В периода 2014-2020 г. бе постигнат напредък по отношение на организирането на дейностите за мониторинг на видовете и природните местообитания по двете природозащитни директиви. В рамките на проект BG16M1OP002-3.003-0001 „Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците“ бяха изготвени докладите по чл. 17 по Директива за местообитанията и по чл. 12 на Директива за птиците. Разработени бяха национални концепции за мониторинг на целевите обекти, както и методики/схеми за мониторинг, които да бъдат прилагани през следващите години. През 2020 г. стартира интензивна теренна работа за набиране на данни и информация от мониторинг. Набраните данни ще бъдат използвани за целите на следващото докладване.

Все още процесът на мониторинг на ефекта от изпълнените мерки за подобряване на състоянието на видовете и природните местообитания не е достатъчно ефективен. Такъв мониторинг не е предвиден по основни консервационни мерки, финансирани със средства на ЕС – ОПОС, ПРСР, ПМДР. Това от една страна затруднява цялостния процес на оценка на ефективността и ефикасността на мерките, а от друга – проследяване на промяната в природозащитното състояние на конкретните целеви обекти.

Не е постигнат съществен напредък в прилагането на системата за мониторинг на изпълнението на мерките от НПРД 2014-2020 г. Независимо, че такава система е разработена и са определени стойностите на индикаторите за въздействие, резултат и продукт, липсата на информация от страна на програмите за финансиране не позволява проследяване на цялостния процес на изпълнение на Рамката. Изключение правят само мерките, финансирани от ОПОС и ОПДУ.

Необходими допълнителни мерки

През новия програмен период усилията следва да бъдат насочени към прилагането на националните концепции за мониторинг и набиране на данни съгласно разработените методики/схеми за мониторинг. Важно е да бъде въведено задължение за мониторинг на ефекта от изпълнени мерки, с цел оценка на тяхната ефикасност и ефективност. Мониторингът на изпълнението на мерките от НПРД следва да обхване всички програми за финансиране, които дават принос към изпълнението на мерките.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Мониторинг и докладване по Директива за местообитанията и Директива за птиците

Мониторинг на ефекта от изпълнените мерки за подобряване на състоянието на видовете и природните местообитания, в т.ч. мониторингът на изпълнението на мерките от НПРД

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Мониторинг и докладване по директива за местообитанията и директива за птиците - прилагане на Националната концепция за мониторинг на птиците и Националната концепция за мониторинг на видове и местообитания; докладите по чл. 12 на Директива за птиците и чл. 17 на Директива за местообитанията.

Мониторинг на ефекта от изпълнените мерки за подобряване на състоянието на видовете и природните местообитания - мониторинг в хода на изпълнение на дейностите по заложените, в НПРД, мерки; анализ на ефекта от прилагане на мерките от НПРД върху състоянието на видовете и природните местообитания; разработване на каталог от мерки с доказан позитивен

ефект върху състоянието на видовете и природните местообитания.

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 7: Мониторинг и докладване по директива за местообитанията и директива за птиците - прилагане на Националната концепция за мониторинг на птиците и Националната концепция за мониторинг на видове и местообитания; изготвяне на докладите по чл. 12 на Директива за птиците и чл. 17 на Директива за местообитанията.</p> <p>(обща стойност на мярката: 10 200 000,00 €)</p>	периодична	1 457 143,00	Национален бюджет
<p>Мярка 8: Мониторинг на ефекта от изпълнените мерки за подобряване на състоянието на видовете и природните местообитания - мониторинг в хода на изпълнение на дейностите по заложените в НПРД, мерки; анализ на ефекта от прилагане на мерките от НПРД върху състоянието на видовете и природните местообитания; разработване на каталог от мерки с позитивен ефект върху състоянието на видовете и природните местообитания и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 450 000,00 €)</p>	периодична	64 286,00	<p>Кохезионен фонд,</p> <p>Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР),</p> <p>Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР),</p> <p>Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР),</p> <p>Европейски социален фонд (ЕСФ),</p> <p>национален бюджет</p>

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна

Очаквани резултати

- ✓ Осигурена информация за оценка на състоянието на видовете и природните местообитания по двете природозащитни директиви;
- ✓ Докладване по чл. 17 на Директива за местообитанията и чл. 12 на Директива за птиците;
- ✓ Установена ефективност и ефикасност на приложените мерки на НПРД;
- ✓ Ефективно и ефикасно управление на НПРД 2021-2027 г.

Д.1.4. Оставащи пропуски в знанията и потребности от научни изследвания

Настоящ статус

През последните 10 години бяха положени значителни усилия за установяване на разпространението, площта, популацията на видовете по Директива за местообитанията. Мащабното картиране в периода 2010-2012 г. позволи да се натрупа голям обем от данни и информация в тази насока. В рамките на различни проекти и инициативи нови данни са набирани за част от видовете птици, горските природни местообитания, някои бозайници.

Предвид голямото биоразнообразие на България обаче и високия брой видове и природни местообитания, предмет на докладване по двете природозащитни директиви, все още са на лице оставащи пропуски в знанията и потребности от научни изследвания

Голяма част от неизвестните оценки по докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията се дължат на непоследователните усилия за мониторинг на целевите обекти. Друга част от пропуските в знанията са резултат от спецификите в екологията, особено на някои видове. За част от тези видове не са налице никакви регистрации в последните 50-60 години. Крайно ограничени са знанията и за редица видове със скрит начин на живот.

Предвид факта, че някои видове и природни местообитания не са били предмет на картиране към момента (допълнени са в чек листата за последното докладване през 2019 г.), информацията за тях е изключително оскъдна.

На следващо място, налице са пропуски в познанията за някои природни местообитания в тресавища, калища, мочурища, други влажни зони, пасища, скални и сладководни местообитания, за които са необходими допълнителни научни изследвания по отношение на площта, оценката на природозащитното състояние и влиянието на климатичните промени.

Все още не е изяснена таксономичната принадлежност на някои видове, а последствията от реинтродукцията на неавтохтонни видове не са оценени.

Значителни пропуски в знанията са налице за морските природни местообитания и видовете, като проучвания за тяхното разпространение и природозащитно състояние са предвидени в настоящия програмен период. Финансиран е проект, който се изпълнява към момента, с бенефициент Дирекция НСЗП – МОСВ.

Не на последно място, техническото и лабораторно оборудване за теренни изследвания и лабораторни анализи на проби в голяма част от научните лаборатории в страната е амортизирано или морално остаряло. Част от анализите не могат да се проведат на необходимото ниво или изобщо не могат да се извършват от лабораториите в страната.

Необходими допълнителни мерки

Независимо, че голяма част от пропуските в знанията за целевите обекти могат да бъдат попълнени чрез мониторинг и в рамките на разработването на планове за управление на защитените зони, необходимо е изпълнението на допълнителни мерки, за да се осигури необходимото научно познание за целите на опазването и управлението на някои видове и природни местообитания. Някои от тях са включени в чек-листите за докладване през 2019 г. и научни познания почти изцяло липсват (4038 *Lycaena helle*, 4043 *Pseudophilotes bavius*, 8150 Средноевропейски планински силикатни сипеи, 8160 Средноевропейски варовикови сипеи в предпланини и ниски планини).

Четири вида са с научна резерва (1993 *Triturus dobrogicus*, 4027 *Arytrura musculus*, 4033 *Erannis ankeraria*, 6147 *Telestes souffia*) и също трябва да бъдат проучени в съответните биогеографски райони.

Специфичен проблем с научното познание има за 1758 *Ligularia sibirica*, 1043 *Lindenia tetraphylla*.

Необходимо е установяване на таксономична принадлежност на 5364 *Triturus macedonicus*, както и установяване на последствията от разселване на неавтохтонни диви кози (1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*).

Научни изследвания за необходими и за няколко вида птици (A095 *Falco naumanni*, A021 *Botaurus stellaris*, A859 *Clanga clanga*, A077 *Neophron percnopterus*, A392 *Phalacrocorax aristotelis*, A020 *Pelecanus crispus*, A122 *Crex crex*, A511 *Falco cherrug*, A042 *Anser erythropus*, A071 *Oxyura leucocephala*, A159 *Numenius tenuirostris*, A404 *Aquila heliaca*, A396 *Branta ruficollis*).

По отношение на природно местообитание 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови

съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*) (*важни местообитания на орхидеи), важно е да се идентифицират полигоните, в които се среща приоритетната форма на местообитанието.

На следващо място, необходимо е осигуряване на актуална информация за състоянието на екосистемите и екосистемните услуги на територията на мрежата Натура 2000, както и осигуряване на актуална информация за състоянието на елементите на зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Провеждане на теренни проучвания за 1043 *Lindenia tetraphylla*, 1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*, 1758 *Ligularia sibirica*, 4027 *Arytrura musculus*, 4033 *Erannis ankeraria*, 4038 *Lycaena helle*, 4043 *Pseudophilotes bavius*, 5364 *Triturus macedonicus*, 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*) (*важни местообитания на орхидеи), 8150 Средноевропейски планински силикатни сипеи, 8160 Средноевропейски варовикови сипеи в предпланини и ниски планини, A095 *Falco naumanni*, A021 *Botaurus stellaris*, A859 *Clanga clanga*, A077 *Neophron percnopterus*, A392 *Phalacrocorax aristotelis*, A020 *Pelecanus crispus*, A122 *Crex crex*, A511 *Falco cherrug*, A042 *Anser erythropus*, A071 *Oxyura leucocephala*, A159 *Numenius tenuirostris*, A404 *Aquila heliaca*, A396 *Branta ruficollis*: картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания; установяване на таксономична принадлежност на 5364 *Triturus macedonicus* и установяване на последствията от разселване на неавтохтонни диви кози; научни изследвания за видове птици.

Осигуряване на актуална информация за състоянието на екосистемите и екосистемните услуги на територията на мрежата Натура 2000; осигуряване на актуална информация за състоянието на елементите на зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000; обучения.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Подобряване на знанията за видове и природни местообитания чрез теренни проучвания (1043 *Lindenia tetraphylla*, 1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*, 1758 *Ligularia sibirica*, 4027 *Arytrura musculus*, 4033 *Erannis ankeraria*, 4038 *Lycaena helle*, 4043 *Pseudophilotes bavius*, 5364 *Triturus macedonicus*, 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*) (*важни местообитания на орхидеи), 8150 Средноевропейски планински силикатни сипеи, 8160 Средноевропейски варовикови сипеи в предпланини и ниски планини, A095 *Falco naumanni*, A021 *Botaurus stellaris*, A859 *Clanga clanga*, A077 *Neophron percnopterus*, A392 *Phalacrocorax aristotelis*, A020 *Pelecanus crispus*, A122 *Crex crex*, A511 *Falco cherrug*, A042 *Anser erythropus*, A071 *Oxyura leucocephala*, A159 *Numenius tenuirostris*, A404 *Aquila heliaca*, A396 *Branta ruficollis*): картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания; установяване на таксономична принадлежност на 5364 *Triturus macedonicus* и установяване на последствията от разселване на неавтохтонни диви кози; научни изследвания за видове птици.

Подкрепа за развитие и управление на екосистемните услуги и оценка на състоянието на елементите на зелената инфраструктура: осигуряване на актуална информация за състоянието на екосистемите и екосистемните услуги на територията на мрежата Натура 2000; осигуряване на актуална информация за състоянието на елементите на зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000; обучения.

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 9: Подобряване на знанията за видове и природни местообитания чрез теренни проучвания (1043 <i>Lindenia tetraphylla</i>, 1371 <i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>, 1758 <i>Ligularia sibirica</i>, 4027 <i>Arytrura musculus</i>, 4033 <i>Erannis ankeraria</i>, 4038 <i>Lycaena helle</i>, 4043 <i>Pseudophilotes bavius</i>, 5364 <i>Triturus macedonicus</i>, 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи), 8150 Средноевропейски планински силикатни сипеи, 8160 Средноевропейски варовикови сипеи в предпланини и ниски планини, A095 <i>Falco naumanni</i>, A021 <i>Botaurus stellaris</i>, A859 <i>Clanga clanga</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A392 <i>Phalacrocorax aristotelis</i>, A020 <i>Pelecanus crispus</i>, A122 <i>Crex crex</i>, A511 <i>Falco cherrug</i>, A042 <i>Anser erythropus</i>, A071 <i>Oxyura leucocephala</i>, A159 <i>Numenius tenuirostris</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A396 <i>Branta ruficollis</i>): картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания; установяване на таксономична принадлежност на 5364 <i>Triturus macedonicus</i> и установяване на последствията от разселване на неавтохтонни диви кози; научни изследвания за видове птици.</p> <p>(обща стойност на мярката: 2 070 000,00 €)</p>	еднократна	295 714,00	Кохезионен фонд
<p>Мярка 10: Подкрепа за развитие и управление на екосистемните услуги и оценка на състоянието на елементите на зелената инфраструктура: осигуряване на актуална информация за състоянието на екосистемите и екосистемните услуги на територията на мрежата Натура 2000; осигуряване на актуална информация за състоянието на елементите на зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000; обучения.</p> <p>(обща стойност на мярката: 6 900 000,00 €)</p>	еднократна	985 714,00	Кохезионен фонд

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна

Очаквани резултати

- ✓ Развити научни знания за разпространението, площта/популацията на целеви видове и природни местообитания, както и определено природозащитното им състояние;
- ✓ Подобрени научни знания за площта/популацията на целеви видове и природни местообитания;
- ✓ Подобрени научни знания за генетиката на целеви видове;
- ✓ Подобрени знанията за въздействието на конкретни заплахи и влияния върху целеви видове.

Д.1.5. Мерки за комуникация и повишаване на осведомеността, образование и достъп на посетители във връзка с „Натура 2000“

Настоящ статус

В Националната комуникационна и информационна стратегия на България за Натура 2000, съответно в НПРД 2014-2020 г. са заложи общо 32 мерки в за комуникация и повишаване на осведомеността, образование и достъп на посетители във връзка с „Натура 2000“.

Към момента статусът на изпълнение на мерките е както следва:

- ✓ Изпълнени са 3 мерки, основно свързани с определянето на нови защитени зони и разработването на подход за управление на мрежата Натура 2000;
- ✓ В процес на изпълнение са 16 мерки: 10 мерки за организиране и провеждане на кампании и събития, свързани с информиране на обществеността и работа със заинтересованите страни по въпроси за Натура 2000, както и за обмяна на опит и добри практики; 6 мерки, свързани с промотиране на възможностите за финансиране по отделните програми за финансиране;
- ✓ Не са стартирали 4 мерки, свързани основно с работата на Комитета за наблюдение на НПРД и НИКС, както и с развитието на механизми за обществени консултации. Не се промотират възможностите за финансиране на дейности по Натура 2000 по ОПРЧР. Не е стартирала също така мярката за екологично образование на ученици и студенти;
- ✓ Липсва информация за изпълнението на 9 мерки, свързани с консултиране на собственици/ползватели на земи/гори/водни обекти в защитените зони, както и по отношение развитие и промотиране на устойчив туризъм в Натура 2000.

Най-мощабен по отношение подобряването на осведомеността на населението и заинтересованите страни е проект „Знания за Натура 2000“, финансиран по ОПОС 2014-2020 г. В рамките на проекта са планирани три национални кампании, насочени към заинтересованите страни, провеждането на три международни научни форума, както и изграждането на платформа за споделяне на информация за Натура 2000. В рамките на същия проект през 2018 г. бе проведено социологическо проучване срез населението и заинтересованите страни на тема: „Проучване на комуникационните потребности и нагласи на заинтересованите страни за избрания подход за управление на Натура 2000, за ролята и участието на заинтересованите страни в процеса на разработване на планове и изпълнение на мерки в планове за управление на Натура 2000, както и общи нагласи на широката аудитория, препоръки и изводи за провеждане на националните информационни кампании“. То е базирано на самооценката на анкетираните доколко притежават знания за Натура 2000. Регистриран е спад в дяловете на респондентите, които пишат „слаби оценки“ на знанията си за всички тествани сфери на дейност по Натура 2000. Така например, за изминалите 7 години с 6% намаляват онези, които оценяват като „слаба“ информираността си относно мотивите за приемане на законодателството за защита на биологичното разнообразие. С цели 12% по-малко са сега анкетираните със слаба информираност за процедурите, свързани със защитата на биоразнообразието в мрежата Натура 2000. С 10% намаляват слабо информираниите за ползите от стопанска дейност при спазване на изискванията за опазване на биоразнообразието в мрежата Натура. С 9% намаляват определящите се като „слабо информирани“ относно механизмите за достъп до информация за околната среда. Най-слабо изразена е положителната тенденция в сферата на законовите инструменти за защита на биоразнообразието в Натура. Тук слабо информираниите са намалели с 2% (от 24% на 22%). Тези данни потвърждават налагащия се в цялото изследване извод, че изразително расте самочувствието на анкетираните представители на заинтересованите страни по повод на собствената им информираност, уменията, знанията, опитът им и практиките им за боравене с Натура 2000.

Необходими допълнителни мерки

Необходимо е продължаване на усилията по обмяна на опит и добри практики, свързани с Натура 2000 в рамките на проекти, финансирани от различни програми. Тази практика е доказала своята ефективност и висок принос за мотивация на обществото и заинтересованите страни.

Важна стъпка в изграждането на позитивно отношение към Натура 2000 и опазването на биологичното разнообразие, като цяло, е обхващането на младото население на страната в различни програми за екологично образование. Усилията през предходния период не успяха да доведат до значим напредък в тази важна област.

Не на последно място, усилия следва да се положат по отношение подобряване на готовността на населението, органите на изпълнителната власт и доброволците, във връзка с действията при пожари. Това е една от най-често срещаните заплахи и въздействия по отношение на природозащитното състояние на целевите обекти.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Обучение на органите на изпълнителната власт, доброволци, лица извършващи дейности в горите и населението за действия при пожари: проучвания и анализи, разработване на програми, провеждане на обучения.

Обмяна на опит и добри практики, свързани с Натура 2000 в рамките на проекти, финансирани от различни програми - съвместни проучвания, обучения, работни срещи, разработване на съвместни програми за действие/ документи/ методически указания в областта на Натура 2000.

Разработване и изпълнение на програми за екологично образование, с фокус върху Натура 2000, за ученици и студенти - разработване на обучителни програми/ ръководства за учители/ планове за провеждане на обучения; обучение на учители/преподаватели във висши учебни заведения, за преподаване по разработените програми за обучение; провеждане на обучения в областта на Натура 2000, в системата на началното, средното и висшето образование.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 11: Обучение на органите на изпълнителната власт, доброволци, лица извършващи дейности в горите и населението за действия при пожари: проучвания и анализи, разработване на програми, провеждане на обучения. (обща стойност на мярката: 9 390 000,00 €)	еднократна	1 341 429,00	Кохезионен фонд
Мярка 12: Обмяна на опит и добри практики, свързани с Натура 2000 в рамките на проекти, финансирани от различни програми - съвместни проучвания, обучения, работни срещи, разработване на съвместни програми за действие/ документи/ методически указания в областта на Натура 2000 (обща стойност на мярката: 13 800 000,00 €)	еднократна	1 971 429,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), LIFE
Мярка 13: Разработване и изпълнение на програми за екологично образование, с фокус върху Натура 2000, за ученици и студенти - разработване на обучителни програми/ ръководства за учители/ планове за провеждане на обучения; обучение на учители/преподаватели във висши учебни заведения, за преподаване по разработените програми за обучение; провеждане на обучения в областта на Натура 2000, в системата на началното, средното и	еднократна	2 142 857,00	Европейски социален фонд (ЕСФ)

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
висшето образование. (обща стойност на мярката: 15 000 000,00 €)			

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна.

Очаквани резултати

- ✓ Споделени опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000;
- ✓ Реализирани екологични програми за ученици и студенти;
- ✓ Изграден капацитет у заинтересованите страни за устойчиво управление на земи/гори/водни обекти на територията на защитените зони от мрежата Натура 2000;
- ✓ Постигната обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна инициативна група (МИГ), прилагаща стратегия за местно развитие;
- ✓ Постиганата обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна рибарска група, прилагаща стратегия за местно развитие;
- ✓ Изграден капацитет у заинтересованите страни за развитие и промотиране на устойчив туризъм на територията на защитените зони от НАТУРА 2000;
- ✓ Изграден капацитет на органите на изпълнителната власт, доброволци, собственици на гори, стопанисващи гори, лица извършващи дейности в горите и населението за действия при пожари.

Д.1.6. Препратки (за хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“)

Използвани са анализи и натрупан опит, в рамките на следните проекти, финансирани по ОПОС 2014-2020 г.:

- ✓ Проект “Управленски подход за мрежата „Натура 2000“;
- ✓ Проект „Знания за Натура 2000“;
- ✓ Проект „Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците“.

По отношение на необходимостта от допълнителни знания и потребности от научни изследвания е използвана експертна оценка на базата на наличната информация за видовете и природните местообитания, както и информацията от:

- ✓ докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията:
http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_habitats_reports-20190828-114556.xml&conv=589&source=remote#8310;
http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_species_reports-20200109-124921.xml&conv=593&source=remote
- ✓ Докладване по чл. 12 на Директива за птиците&
http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art12/envxhbcg9q/BG_birds_reports_20191026-085458.xml&conv=612&source=remote

Д.2 Свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея

Д.2.1. Морски и крайбрежни води

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 14 попадат в тази екосистема:

- 1110 Постоянно покрити от морска вода пясъчни и тинести плитчини
- 1130 Естуари
- 1140 Тинесто-песъчливи крайбрежни площи, които не са покрити или са едва покрити с морска вода
- 1150 Крайбрежни лагуни
- 1160 Обширни плитки заливи
- 1170 Съобщества с кафяви, червени и зелени водорасли по скалисти морски дъна (Рифове)
- 1210 Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси
- 1240 Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium*
- 1310 *Salicornia* и други едногодишни растения, колонизиращи тинести и пясъчни терени
- 1340 Континентални солени ливади
- 1410 Средиземноморски солени ливади
- 1180 Подводни структури, образували се под действието на просмукващи се газове
- 1530 Панонски солени степи и солени блата
- 8330 Подводни или частично подводни морски пещери

Всички **крайбрежни природни местообитания** са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по критерий Бъдещи перспективи и с неизвестно състояние по отношение на Структура и функции. Неизвестно е състоянието им по отношение на разпространението, за част от тях не е известна и площта. От **морските природни местообитания**, 1180 е в научна резерва, а за 8330 състоянието е неизвестно. В настоящия програмен период в процес на изпълнение е проект: „Натура 2000 в Черно море“, който следва да запълни пропуските в познанията за местообитанията в морския Черноморски биогеографски район. По експертна оценка, необходимо е екологосъобразно управление на пашата (1340, 1530), управление на риболовните дейности (1110, 1160, 1170), намаляване на фрагментацията на местообитанията (1150, 1310, 1410), възстановяване на увредени природни местообитания (1150, 1310, 1410), борба с инвазивни видове (1110, 1160, 1170), прочистване (1110, 1160, 1170), опазване на типични видове (1110, 1160), намаляване на натиска

и въздействията от риболова (1110, 1140, 1160, 1170), повишаване на контрола върху забранени човешки дейности (1110, 1140, 1160, 1170).

По ПРСР 2014-2020 г. върху местообитания 1340 и 1530 на доброволен принцип от земеделските стопани са прилагани агроекологични дейности по направление "Възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с ВПС" с две възможности: за поддържане на затревените площи с ВПС чрез паша и за поддържане на затревени площи с ВПС чрез косене. Комбинацията от паша и коситба, която е задължителна в случаите на минимизиране на процесите на деградация на тези тревни съобщества, ерозия и рудерализация не е била включена в мярка 10 „Агроекология и климат“.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, попадат в тази екосистема:

1349 *Tursiops truncatus*

1351 *Phocoena phocoena*

4125 *Alosa immaculata*

4127 *Alosa tanaica*

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията през 2019 г., състоянието и на **двата вида морски бозайници** е благоприятно по отношение на разпространението. 1349 *Tursiops truncatus* е в неблагоприятно-лошо (U2) по всички останали показатели. По отношение на местообитанията, състоянието на 1351 *Phocoena phocoena* е благоприятно, но популацията на вида е неизвестна. По отношение на **двата вида риби**, състоянието по показатели разпространение и местообитание е благоприятно, но популацията и бъдещите перспективи са неизвестни. И четирите вида са предвидени за проучвания по проект: „Натура 2000 в Черно море“. Необходимо е намаляване на негативните взаимодействия от рибарството, както и по-ефективен контрол върху антропогенни дейности, които представляват заплаха за морските китоподобни.

Видове птици

Като цяло, видовете птици обитаващи тази екосистема, са зависими от качеството на местообитанията им. Предвидените мерки за подобряване на крайбрежните и морските природни местообитания допринасят за поддържане/ подобряване на тяхното състояние.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимо е подобряване/поддържане на природозащитното състояние на природните местообитания чрез:

- ✓ Екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (1340, 1530);
- ✓ Разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони (1110, 1160, 1170);

- ✓ Контрол върху обилието на инвазивни видове (1110, 1160, 1170);
- ✓ Почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди и принадлежности (1110, 1160, 1170);
- ✓ Подкрепа за временно преустановяване на улов на бяла мида (1110, 1160);
- ✓ Намаляване на фрагментацията (1150, 1310, 1410);
- ✓ Развитие и внедряване на ново знание, което намалява въздействието от риболова върху морските типове природни местообитания и популациите на типичните видове (1110, 1140, 1160, 1170);
- ✓ Повишаване на административния капацитет за контрол върху забранени човешки дейности в крайбрежните и морските защитените зони (1110, 1140, 1160, 1170);
- ✓ Възстановяване на нарушени/увредени природни местообитания (1150, h1310, h1410).

По отношение на видовете, необходими са дейности за:

- ✓ Намаляване на негативните взаимодействия между китоподобните и рибарството (1349 *Tursiops truncatus* (Афала), 1351 *Phocoena phocoena* (Муткур));
- ✓ Повишаване на капацитета на отговорните държавни институции за осъществяване на наблюдение и ефективен контрол върху антропогенни дейности, които представляват заплаха за морските китоподобни (1349 *Tursiops truncatus* (Афала), 1351 *Phocoena phocoena* (Муткур)).

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (1340, 1530): контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) и регулиране на коситбата за минимизиране на процесите на деградация на тревните съобщества, ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна/ неекологосъобразна коситбена експлоатация; контролиране на естествени сукцесионни процеси на навлизане на храстова и горска растителност в местообитанието при пълно отсъствие на паша/коситба (изоставяне/ преустановяване на ползването на пасищата и ливадите) и др.

Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони (1110, 1160, 1170): разработване на планове за управление на риболовните дейности.

Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез контрол върху обилието на инвазивни видове (1110, 1160, 1170): извличане на дребноразмерни класове *Rapana venosa* с прилагане на екологосъобразни методи за улов; преработка на уловите и др.

Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди и принадлежности (1110, 1160, 1170): почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди и принадлежности и др.

Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез подкрепа за временно преустановяване на улов на бяла мида (1110, 1160): компенсация за временно преустановяване на улов на бяла мида.

Развитие и внедряване на ново знание, което намалява въздействието от риболова върху морските типове природни местообитания и популациите на типичните видове (1110, 1140, 1160, 1170): проучвания на натиска и въздействието върху биоразнообразието от използването на бийм тралове и пелагичен трал с придънно приложение; проучване на популациите на типични видове черупкови; разработване на екологични стандарти за опазване на видовете от групата на белите миди и др.

Повишаване на административния капацитет за контрол върху забранени човешки дейности в крайбрежните и морските защитените зони (1110, 1140, 1160, 1170): закупуване на оборудване и обучение за използването му за интегриран мониторинг; закупуване, обучение и използване на безпилотни летателни апарати за контрол върху забранени човешки дейности в защитените зони и др.

Подобряване на природозащитното състояние на морските бозайници чрез намаляване на негативните взаимодействия между китоподобните и рибарството (1349 *Tursiops truncatus* (Афала), 1351 *Phocoena phocoena* (Муткур)): пилотно инсталиране на различни модели пингъри в даляни и на дънни мрежи в определени Натура зони по Черноморското крайбрежие; проучване на ефекта от поставените различни модели пингъри - теренни проучвания за приулов от делфини в даляни и мрежи със и без пингъри; повишаване на осведомеността на заинтересованите страни относно възможностите за използване на пингъри и др.

Повишаване на капацитета на отговорните държавни институции за осъществяване на наблюдение и ефективен контрол върху антропогенни дейности, които представляват заплаха за морските китоподобни (1349 *Tursiops truncatus* (Афала), 1351 *Phocoena phocoena* (Муткур)): изграждане на център за мониторинг на заплахи за китоподобни, с използване на дистанционни методи и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез премахване на изоставени антропогенни структури (1150, 1310, 1410): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания чрез възстановяване на нарушени/увредени територии (държавни или общински) (h1150, h1310, h1410): възстановяване на речното дъно и речния бряг в участъци с чакълест субстрат, когато те са увредени; пасивно и активно възстановяване в територии (държавна или общинска собственост), които са били нарушени/ увредени и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 14a: Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове	периодична	4 180	хектар	555 343,00	Европейски земеделски фонд за развитие на

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (1340, 1530): контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) и регулиране на коситбата за минимизиране на процесите на деградация на тревните съобщества, ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна/ неекологосъобразна коситбена експлоатация; контролиране на естествени сукцесионни процеси на навлизане на храстова и горска растителност в местообитанието при пълно отсъствие на паша/коситба (изоставяне/ преустановяване на ползването на пасищата и ливадите) и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 155 €; обща стойност на мярката: 3 887 400,00 €)</p>					селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 15: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони (1110, 1160, 1170): разработване на планове за управление на риболовните дейности.</p> <p>(обща стойност на мярката: 103 500,00 €)</p>	еднократна	2	Брой планове	14 786,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
<p>Мярка 16: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез контрол върху обилието на инвазивни видове (1110, 1160, 1170): извличане на дребноразмерни класове <i>Rapana venosa</i> с прилагане на екологосъобразни методи за улов; преработка на уловите и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 180 000,00 €)</p>	периодична	НП	НП	25 714,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 17: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди и принадлежности (1110, 1160, 1170): почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди, и принадлежности и др. (обща стойност на мярката: 900 000 €)	периодична	НП	НП	128 571,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
Мярка 18: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез подкрепа за временно преустановяване на улов на бяла мида (1110, 1160): компенсация за временно преустановяване на улов на бяла мида. (обща стойност на мярката: 450 000 €)	периодична	НП	НП	64 286,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
Мярка 19: Развитие и внедряване на ново знание, което намалява въздействието от риболова върху морските типове природни местообитания и популациите на типичните видове (1110, 1140, 1160, 1170): проучвания на натиска и въздействието върху биоразнообразието от използването на бийм тралове и пелагичен трал с придънно приложение; проучване на популациите на типични видове черупкови; разработване на екологични стандарти за опазване на видовете от групата на белите миди и др. (обща стойност на мярката: 600 000 €)	еднократна	НП	НП	85 714,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
Мярка 20: Повишаване на административния капацитет за контрол върху забранени човешки дейности в крайбрежните и морските защитените зони (1110, 1140, 1160, 1170): закупуване на	еднократна	1	Комплект оборудване	128 571,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
оборудване и обучение за използването му за интегриран мониторинг; закупуване, обучение и използване на безпилотни летателни апарати за контрол върху забранени човешки дейности в защитените зони и др. (обща стойност на мярката: 900 000 €)					
Мярка 21: Подобряване на природозащитното състояние на морските бозайници чрез намаляване на негативните взаимодействия между китоподобните и рибарството (1349 <i>Tursiops truncatus</i> (Афала), 1351 <i>Phocoena phocoena</i> (Муткур)): пилотно инсталиране на различни модели пингъри в даляни и на дънни мрежи в определени Натура зони по Черноморското крайбрежие; проучване на ефекта от поставените различни модели пингъри - теренни проучвания за приулов от делфини в даляни и мрежи със и без пингъри; повишаване на осведомеността на заинтересованите страни относно възможностите за използване на пингъри и др. (обща стойност на мярката: 1 035 000 €)	еднократна	НП	НП	147 857,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
Мярка 22: Повишаване на капацитета на отговорните държавни институции за осъществяване на наблюдение и ефективен контрол върху антропогенни дейности, които представляват заплаха за морските китоподобни (1349 <i>Tursiops truncatus</i> (Афала), 1351 <i>Phocoena phocoena</i> (Муткур)): изграждане на център за мониторинг на заплахи за китоподобни, с използване на дистанционни методи и др. (обща стойност на мярката: 1 200 000 €)	еднократна	1	център	171 429,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 23а: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез пемахване на изоставени антропогенни структури (1150, 1310, 1410): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация и др. (стойност на мярката: 138 000 €)	еднократна	НП	НП	19 714,00	Кохезионен фонд
Мярка 24: Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания чрез възстановяване на нарушени/увредени територии (държавни или общински) (4064 <i>Theodoxus transversalis</i> (Ивичест теодоксус), 1150, 1310, 1410): възстановяване на речното дъно и речния бряг в участъци с чакълест субстрат, когато те са увредени; пасивно и активно възстановяване в територии (държавна или общинска собственост), които са били нарушени/ увредени и др. (стойност на мярката: 276 000 €)	еднократна	НП	НП	39 429,00	Кохезионен фонд

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено/благоприятно природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 12 типа природни местообитания (1110, 1130, 1140, 1150, 1160, 1170, 1210, 1240, 1310, 1340, 1410, 1530). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 2 вида (1349, 1351). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на риболова;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на морски и орнитологичен туризъм;
- ✓ Подкрепа за устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги.

Д.2.2. Степни местности и зони с храстовидна растителност

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 10 попадат в тази екосистема:

- 4030 Европейски сухи ерикоидни съобщества
- 4060 Алпийски и бореални ерикоидни съобщества
- 4070 Храстови съобщества с *Pinus mugo*
- 4080 Субарктични храсталаци от *Salix* spp.
- 4090 Ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета
- 40A0 Субконтинентални пери-панонски храстови съобщества
- 40B0 Родопски съобщества на *Potentilla fruticosa*
- 40C0 Понто-сарматски широколистни храстчета
- 5130 Съобщества на *Juniperus communis* върху варовик
- 5210 Храсталаци с *Juniperus* spp.

Съгласно последното докладване по чл. 17 на Директива за местообитанията, почти всички местообитания (с изключение на 5130 - Алпийски биогеографски район) са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по критерий "Бъдещи перспективи". Тук се отнасят местообитанията с кодове 4030, 4060, 4070, 4080, 4090, 40A0, 40B0, 40C0, 5130 (Черноморски и Континентален биогеографски райони) и 5210. Сред основните заплахи и отрицателни влияния са: протичащи естествени сукцесионни процеси - обрастване на местообитанията с дървесни и нетипични храстови видове, пълно отсъствие на паша, интензивна паша, залесяване с горски култури, пожари, прекомерна експлоатацията на негорски ресурси (събиране на плодове и др.), рудерализация, битово замърсяване, туризъм, туристическа инфраструктура, други спортни и развлекателни дейности, климатични промени. Местообитание 4080, което образува комплекси с торфищата, има ограничено разпространение в мрежата Натура 2000 и е застрашено от засушаването. Аридизацията на климата води до сукцесионни процеси на замяна на тези хигрофилни ценози с мезофилни. Местообитание 40B0 има само един локалитет в България. Основният диагностичен и средообразуващ вид (*Potentilla fruticosa*) е представен с една единствена популация, при която пашата се явява отрицателно действащ фактор. Единственото местообитание в благоприятно състояние е 5130 в Алпийския биогеографски район. България се явява югоизточна граница на разпространение на това местообитание в Европа и има значение за поддържане на биоразнообразието. Заплаха са естествените сукцесионни процеси на навлизане на дървесна растителност в местообитанието и промяна на видовия състав.

В резултат на изпълнени проекти по ОП „Околна среда 2014-2020 г.“ косвено са повлияни местообитания с храстовидна растителност. Тук се отнасят редица проекти, включващи поддържащи и възстановителни дейности, развитие на устойчив туризъм, както и дейности по устойчиво управление на защитени територии. Такива проекти са: "Устойчиво управление на НП "Пирин" и резерват "Тисата", "Централен Балкан - парк за всички", "Устойчиво управление на НП "Рила", "Дейности по устойчиво управление на природен парк "Витоша" и др.

За поддържане/подобряване на състоянието на посочените типове природни местообитания, от съществено значение е управлението на пасишните системи (4030, 4060, 4090, 5130, 5210), премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4030, 4060, 4090, 4070, 40A0, 40B0, 40C0, 5130, 5210), повишаване на ефективността при борба с пожарите (4030, 4090, 40A0, 40C0, 5130),

премахване на инвазивни чужди видове (40C0).

Мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР 2014-202 г. с направление "Възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с ВПС" и с направление "Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)" е допринесла за поддържане/подобряване на състоянието на типове природни местообитания, за които от съществено значение е управлението на пасищните системи (4030, 4060, 4090, 5130, 5210). В същото време в резултат на прилагане на направление "Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)" са отчетени и някои негативни тенденции свързани с утъпкване на местообитанията от едър рогат добитък, уетрофикация на същите, в близост до местата за напояване, включително влошаване на състоянието на повърхностни водни обекти вследствие на прекомерно количество оборски тор, както и преизпасване на определени територии в близост до местата за нощувка на стадата, които са отразени в предлаганите по-долу мерки.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 10 обитават тази екосистема:

4 вида безгръбначни животни

1061 *Phengaris nausithous*

4013 *Carabus hungaricus*

4028 *Catopta thrips*

4043 *Pseudophilotes bavius*

3 вида влечуги

1217 *Testudo hermanni*

2373 *Mauremys caspica*

6095 *Elaphe situla*

1 вид мях

1379 *Mannia triandra*

2 вида висши растения

2253 *Centaurea jankae*

6948 *Echium russicum*

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, състоянието на **видовете безгръбначни животни** е както следва:

- ✓ 1061 *Phengaris nausithous* е в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по показател Бъдещи перспективи, благоприятно по отношение на местообитанието, с неизвестни разпространение и популация, за Континенталния биогеографски район. Този вид е типичен за централните части

на Европа и находищата у нас бележат южната граница на разпространението му. Тъй като местообитанието на вида (тревисти и храсталачести ливади с хранителното растение на гъсениците *Sanguisorba officinalis*) не е застрашено или силно ограничено, ограниченото му разпространение вероятно се дължи на естествени фактори;

- ✓ 4013 *Carabus hungaricus* е в благоприятно състояние по отношение на разпространение, местообитание и бъдещи перспективи, а популацията му е неизвестна. Въпреки това, заплахите в местообитанието на вида (основно кариери за добив на инертни материали) остават, а пожарите през миналата година са предпоставка за неблагоприятни тенденции в популацията на вида, уникална за страната. Обитава открити, сухи терени където преобладава коренна или производна степна растителност;
- ✓ 4028 *Catopta thrips* в Черноморския биогеографски район е в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по отношение на разпространение и популация, в благоприятно във връзка с местообитанието и неизвестни бъдещи перспективи. За Континенталния биогеографски район състоянието му е неизвестно. Независимо от това, местообитанията на вида, основно по Черноморието, остават силно увредени. Има вероятност вида да се среща и в непроучени зони. Потенциалните местообитания на вида са открити тревисти степни и полустепни местообитания с присъствие на хранителното растение на ларвите – *Artemisia*;
- ✓ Неизвестно е състоянието на 4043 *Pseudophilotes bavius* в Континенталния биогеографски район. Видът е докладван за първи път през 2019 година. Установен неотдавна (Kolev 2017; Rakosy & Weidlich 2017) на територията на две защитени зони.

И **трите вида влечуги** са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1). 1217 *Testudo hermanni* е с оценка U1 по отношение на разпространението, неизвестна популация, благоприятно местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи, в Алпийски биогеографски район. В континенталния биогеографски район е с благоприятно разпространение, но оценката по популация, местообитание и бъдещи перспективи е U1. Отново в U1 е популацията на вида в Черноморския биогеографски район, като там разпространението му е благоприятно, а местообитанието и бъдещите перспективи са неизвестни. 2373 *Mauremys caspica* е с неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи, като по останалите показатели е в благоприятно състояние в Черноморски и Континентален биогеографски райони. Неизвестна е популацията в Континенталния биогеографски район. 6095 *Elaphe situla* е с неизвестна популация и разпространение в Черноморския биогеографски район, като местообитанието и бъдещите му перспективи са в U1. За Континенталния биогеографски район в благоприятно състояние е местообитанието на вида, но по останалите показатели оценката е отново U1.

Необходими са усилия за намаляване на заплахите и въздействията върху видовете влечуги, основно чрез подобряване на местообитанията им. Специфични мерки за видове влечуги са планирани и в т. Д.3.

Мъхът 1379 *Mannia triandra* обитава природно местообитание 5210. Той е с неизвестно разпространение, популация и бъдещи перспективи, като местообитанието му е оценено като благоприятно. Независимо от това, отрицателно влияние оказва интензивната паша, особено на едри животни (коне и говеда), поради утъпкване и еутрофикация. Отрицателно въздействие оказват и естествените процеси на облесяване, както и обрастването с инвазивни видове, които се срещат по периферията му (айлант).

Двата вида висши растения са в благоприятно състояние в биогеографските райони, в които са представени, с изключение на неизвестните бъдещи перспективи. Проблем представлява влошаване на местообитанията на 6948 *Echium russicum*, поради неблагоприятен режим на паша и естествена сукцесия.

За всички посочени видове, както и за **видовете птици** от съществено значение е опазване на техните местообитания, така че мерките за поддържане/подобряване на състоянието на природните местообитания повлияват положително и върху видовете които ги обитават.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимо е подобряване/поддържане на природозащитното състояние на природните местообитания чрез:

- ✓ Управление на пасищни системи (4030, 4060, 4090, 5130, 5210);
- ✓ Премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4030, 4060, 4090, 5130, 5210);
- ✓ Повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (4030, 4090, 40A0, 40C0, 5130);
- ✓ Премахване на инвазивни чужди видове (40C0);
- ✓ Премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4070, 40A0, 40B0, 40C0).

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на храстови типове природни местообитания чрез управление на пасищни системи (4030, 4060, 4090, 5130, 5210): възстановяване и поддържане на храстови типове природни местообитания чрез контролиране на интензивността на пашата, прилагане на екстензивно животновъдство или преустановяване на пашата, с цел възстановяване на структурата и функциите на увредени храстови местообитания и др.

Подобряване на природозащитното състояние на деградирани храстови природни местообитания чрез премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4030, 4060, 4090, 5130, 5210): премахване на охрастяване с нетипични видове, навлизане на дървесни видове и др.; прочистване и незалесяване с дървесни видове, предотвратяване на отстраняването на типични храстови видове и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (4030, 4090, 40A0, 40C0, 5130): анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН.

Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на храстови типове природни местообитания чрез премахване на инвазивни чужди видове (4070, 40A0, 40B0, 40C0): прилагане на разнообразни управленски практики, насочени към намаляване въздействието на инвазивните чужди видове върху природните местообитания и др.

Подобряване на природозащитното състояние на деградирани храстови природни местообитания чрез премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (40C0): поддържане и възстановяване на деградирани храстови природни местообитания чрез премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 25: Подобряване на природозащитното състояние на храстови типове природни местообитания чрез управление на пасищни системи (4030, 4060, 4090, 5130, 5210): възстановяване и поддържане на храстови типове природни местообитания чрез контролиране на интензивността на пашата, прилагане на екстензивно животновъдство или преустановяване на пашата, с цел възстановяване на структурата и функциите на увредени храстови местообитания и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 160 €; обща стойност на мярката: 2 880 000 €)</p>	периодична	3 000	хектар	411 429,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 26: Подобряване на природозащитното състояние на деградирани храстови природни местообитания чрез премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4030, 4060, 4090, 5130, 5210): премахване на охраняване с нетипични видове, навлизане на дървесни видове и др.; прочистване и незалесяване с дървесни видове, предотвратяване на отстраняването на типични храстови видове и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 140 €; обща стойност на мярката: 2 880 000 €)</p>	периодична	3 000	хектар	411 429,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 27: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез</p>	еднократна	57	брой РСПБЗН с	0,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (4030, 4090, 40A0, 40C0, 5130): анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН.</p> <p><i>Забележка:</i> Мярката обхваща и природни местообитания 1340, 1530, 6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560. С цел избягване на дублирането на планираните финансови ресурси, същата мярка е цитирана в раздели Д.2.6. Гори и гористи местности и Д.2.4. Пасища, като финансовия ресурс за нея е заложен в Д.2.4. Пасища.</p>			изграден капацитет		
<p>Мярка 28: Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на храстови типове природни местообитания чрез премахване на инвазивни чужди видове (40C0): прилагане на разнообразни управленски практики, насочени към намаляване въздействието на инвазивните чужди видове върху природните местообитания и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 160 €; обща стойност на мярката: 192 000 €)</p>	периодична	200	хектар	27 429,00	Кохезионен фонд
<p>Мярка 29: Подобряване на природозащитното състояние на деградирани храстови природни местообитания чрез премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4070, 40A0, 40B0, 40C0): поддържане и възстановяване на деградирани храстови природни местообитания чрез</p>	периодична	3 000	хектар	411 429,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 160 €; обща стойност на мярката: 2 880 000 €)					

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 10 типа природни местообитания (4030, 4060, 4070, 4080, 4090, 40A0, 40B0, 40C0, 5130, 5210). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на пасищата, включително тези стопанисвани от редица дребни земеделски стопани, за които това е основен бизнес и средство за препитание;
- ✓ Подкрепа за устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги, включително културните и рекреационните услуги;
- ✓ Положително влияние върху видовете, обитаващи тези местообитания;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на туризъм.

Д.2.3. Тресавища, калища, мочурища и други влажни зони

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 4 попадат в тази екосистема:

- 7140 Преходни блата и плаващи подвижни торфища
- 7210 Карбонатни мочурища с *Cladium mariscus* и видове от съюза *Caricion davallianae*
- 7220 Извори с твърда вода с туфести формации (*Cratoneurion*)
- 7230 Алкални блата

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, всички природни местообитания са с оценка неблагоприятно-незадоволително (U1) по Бъдещи перспективи, с изключение на 7140 в Континенталния биогеографски район. Не е известна и структурата и функциите на тези природни местообитания. В благоприятно състояние по отношение на разпространение са 7140, 7210 и 7230 в Континентален биогеографски район, 7140 в Алпийския, а 7220 в Черноморския. Неизвестно е разпространението на 7220 в Алпийския и в Континенталния биогеографски район. Благоприятна е площта на 7140 в Алпийския и Континенталния район, на 7220 в Алпийския и Черноморския район, както и на 7230 в Алпийския район. Неблагоприятно-незадоволително (U1) е състоянието по площ на 7210, 7220 и 7230 в Континенталния биогеографски район. За подобряване на състоянието на тези природни местообитания е необходимо регулиране на пашата, както и прочистване от нетипични и инвазивни видове, и натрупала се суха маса.

За четирите типа природни местообитания са предвидени и допълнителни научни изследвания в т. Д.1.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 16 са свързани с тази екосистема:

6 вида безгръбначни животни

1914 *Carabus menetriesi pacholei*

4038 *Lycaena helle*

4 вида земноводни

1166 *Triturus cristatus*

1171 *Triturus karelinii*

1188 *Bombina bombina*

5364 *Triturus macedonicus*

1 вид бозайник

1302 *Rhinolophus mehelyi*

2 вида мъхове

1389 *Meesia longiseta*

6216 *Hamatocaulis vernicosus*

4 вида висши растения

1516 *Aldrovanda vesiculosa*

1898 *Eleocharis carniolica*

4116 *Tozzia carpathica*

6996 *Dactylorhiza kalopissii*

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията за **видовете безгръбначни животни**, 1914 *Carabus menetriesi pacholei* е с неизвестно разпространение и площ в Континенталния биогеографски район, докато популацията му е благоприятна, а оценката по бъдещи перспективи неблагоприятна-незада.оволителна (U1). Видът е известен от единствено находище в долината на р. Луда Мара, над Петрич, Беласица планина. Хигрофил, който се среща предимно в местообитания с много влажна (омброфилна) ацидофилна растителност, като сфагнови торфища и мочурища, но е съобщаван от гористи местности на Беласица. Заплахите за вида у нас са неясни. 4038 *Lycaena helle* е докладван за първи път през 2019 г., като данните не са основани на предишно картиране или мониторинг, поради късното му установяване в страната. Борео-монтанен вид, в Европа основно разпространен в централната и северната ѝ част. Установен неотдавна (Popovic et al. 2014) на територията на защитена зона Западна Стара планина и Предбалкан, в съобщество Geo coccinei-Deschampsietum caespitosae. Заплахите за вида у нас са неясни. Предвидени са и допълнителни научни изследвания в т. Д.1. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на природните местообитания, които представляват и местообитания на видовете, не са предвидени специфични мерки към безгръбначните.

От **видовете земноводни**, един е в благоприятно състояние (1166 *Triturus cristatus*) в Алпийския биогеографски район. 1171 *Triturus karelinii* и 1188

Bombina bombina са с благоприятно разпространение, но с неизвестна площ, популация и бъдещи перспективи. 1166 *Triturus cristatus* и 5364 *Triturus macedonicus* са в неблагоприятно-незадоволително състояние по бъдещи перспективи. Последният е предвиден за допълнителни научни изследвания в т. Д.1. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на природните местообитания, които представляват и местообитания на видовете, не са предвидени специфични мерки към земноводните.

От **видовете мъхове**, състоянието на 1389 *Meesia longiseta* е неизвестно. 6216 *Hamatocaulis vernicosus* е с неизвестно разпространение и площ, благоприятно местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи в Алпийски и в Континентален биогеографски район. Въздействията с най-силно отрицателно влияние са пашата на едри животни (коне и говеда), причиняваща утъпкване и еутрофикация, повишаване на количеството азот в почвата поради атмосферно замърсяване с свързаните с него процеси на обрастване с конкурентни видове, както и климатичните промени, водещи до засушаване. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на природните местообитания, които представляват и местообитания на видовете, не са предвидени специфични мерки към видовете мъхове.

От **видовете висши растения**, 1516 *Aldrovanda vesiculosa* е с неизвестно разпространение и популация, благоприятно местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи в Континенталния район. Като най-значими са посочени заплахите и въздействията, свързани със замърсяването и еутрофикацията на водите и намаляването и неравномерността на валежите. 4116 *Tozzia carpathica* е в неблагоприятно-лошо състояние за Алпийския и Континенталния биогеографски райони, като благоприятно е единствено местообитанието ѝ. Като най-значими са посочени заплахите и въздействията, свързани с влошаването на местообитанията поради влошаване на хидрологичния режим (водохващане, корекция на водните течения, засушаване) 1898 *Eleocharis carniolica* е с благоприятно разпространение и местообитание, и с неизвестна популация и бъдещи перспективи в Континенталния биогеографски район. Като най-значими са посочени заплахите и въздействията, свързани с влошаването на местообитанията поради влошаване на хидрологичния режим (водохващане, корекция на водните течения, засушаване). 6996 *Dactylorhiza kalopissii* е с неизвестно разпространение, благоприятна популация и местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи. Изключително важно е подобряване на местообитанията на вида чрез премахване/контрол на конкурентни дървесни и храстови видове.

И четирите вида са предвидени за допълнителни научни изследвания в т. Д.1.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимо е подобряване/поддържане на природозащитното състояние на природните местообитания чрез:

- ✓ Регулиране на пашата (7140, 7220, 7230);
- ✓ Прочистване от нетипични и инвазивни видове, и натрупала се суха маса (7140, 7220, 7230).

Специфични усилия са необходими за премахване на конкурентна храстова и дървесна растителност (да се премахнат единични дървета и храсти в находищата на вида, независимо дали са местни или инвазивни), във връзка с подобряване на състоянието на 6996 *Dactylorhiza kalopissii*.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания във влажни зони, чрез регулиране на пашата (7140, 7220, 7230): ограничаване на интензивността на пашата и ограничаване на достъпа на животни в близост до местообитанията (на разстояние 50 м), с цел избягване на еутрофикация и утъпкване на местообитанията и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания във влажни зони чрез прочистване (7140, 7220, 7230): прочистване от нетипични и инвазивни видове, и натрупала се суха маса и др.

Подобряване на природозащитното състояние на вида 6996 *Dactylorhiza kalopissii* (Калописиев дланокоренник) във влажни зони: премахване на конкурентна храстова и дървесна растителност (да се премахнат единични дървета и храсти в находищата на вида, независимо дали са местни или инвазивни) и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 30: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания във влажни зони, чрез регулиране на пашата (7140, 7220, 7230): ограничаване на интензивността на пашата и ограничаване на достъпа на животни в близост до местообитанията (на разстояние 50 м), с цел избягване на еутрофикация и утъпкване на местообитанията и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 160 €; обща стойност на мярката: 24 000 €)	периодична	25	хектар	3 429,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
Мярка 31: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания във влажни зони чрез прочистване (7140, 7220, 7230): прочистване от нетипични и инвазивни видове, и натрупала се суха маса и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 287 €; обща стойност на мярката: 103 320 €)	периодична	60	хектар	14 760,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 32: Подобряване на природозащитното състояние на вида 6996 <i>Dactylorhiza kalopissii</i> (Калописиев дланокоренник) във влажни зони: премахване на конкурентна храстова и дървесна растителност (да се премахнат единични дървета и храсти в находищата на вида, независимо дали са местни или инвазивни) и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 207 €; обща стойност на мярката: 372 600 €)</p>	периодична	300	хектар	53 229,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 33а: Подобряване на природозащитното състояние на видове висши растения чрез подобряване на местообитанието им (6996 <i>Dactylorhiza kalopissii</i> (Калописиев дланокоренник): премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 207 €; обща стойност на мярката: 347 760 €)</p>	периодична	280	хектар	49 680,00	Кохезионен фонд
<p>Мярка 34: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез премахване на изоставени антропогенни структури (7220, 7230): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 132 000 €)</p>	еднократна	НП	НП	18 857,00	Кохезионен фонд

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво за 3 типа природни местообитания (7140, 7220, 7230). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво за 1 вид висше растение (6996 *Dactylorhiza kalopissii*). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Защита от наводнения, пречистване на повърхностни води;
- ✓ Положително влияние върху видовете, обитаващи тези местообитания;
- ✓ Подкрепа за устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги, включително регулиращите, поддържащите и рекреационните услуги;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на туризъм.

Д.2.4. Пасища

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, попадащи в тази екосистема, 18 са напълно или частично зависими от управлението на земеделските дейности (паша или косене):

- 6110 Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi
- 6150 Силикатни алпийски и бореални тревни съобщества
- 6170 Алпийски и субалпийски варовикови тревни съобщества
- 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи)
- 6220 Псевдостепа с житни и едногодишни растения от клас Thero-Brachypodietea
- 6230 Богати на видове картълкови съобщества върху силикатен терен в планините
- 6240 Субпанонски степни тревни съобщества
- 6250 Панонски лъсови степни тревни съобщества
- 6260 Панонски пясъчни степа
- 62A0 Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества
- 62C0 Понто-Сарматски степа
- 62D0 Оро-мизийски ацидофилни тревни съобщества
- 6410 Ливади с Molinia на карбонатни, торфени или глинести почви (Molinion caeruleae)
- 6420 Средиземноморски влажни съобщества на високи треви от съюз Molinio-Holoschoenion
- 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс
- 6440 Алувиални ливади от съюза Cnidion dubii в речните долини
- 6510 Низинни сенокосни ливади
- 6520 Планински сенокосни ливади

Съгласно последното докладване по чл. 17 на Директива за местообитанията, повечето са в неблагоприятно състояние, с изключение на: 6260-континентален биогеографски район, 6420-алпийски биогеографски район и 6520-алпийски биогеографски район. Последното е представено от тревни съобщества с вторичен произход, които се нуждаят от поддържащи мерки. Ако не се стопанисва правилно, местообитанието много бързо ще влоши

състоянието си.

Голяма част от местообитания са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по критерий "Бъдещи перспективи", най-вече заради продължаващи основни заплахи и отрицателни влияния, като интензивна паша и превръщане на селскостопанските земи от тази категория в друг тип (основно обработваема) селскостопанска земя. 14 от посочените местообитания (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6510 и 6520) са били обект на прилагане на агроекологични мерки по ПРСР. Агроекологичните практики по мярка 10 „Агроекология и климата“ са били насочени към подкрепа за екстензивна паша, подкрепа за поддържане чрез косене и прилагане на мярка „пасторализъм“. Съществено влияние е оказало и прилагането на мярка 12 „Плащания за Натура 2000 и Рамковата директива за водите“, в която са регламентирани сроковете и методите за извършване на коситба в тревните местообитания, както и ограничения свързани с опазване на характеристиките на ландшафта, използването на неселективни средства за борба с вредителите и за използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади. Мярка 10 и мярка 12 са демаркирани и не са прилагани върху едни и същи земеделски площи едновременно. Прилагането на тези мерки е довело до намаляване на влиянието на основните отрицателни въздействия, но оценката неблагоприятно-незадоволително състояние показва необходимостта от допълнителни и продължаващи усилия при управлението на местообитанията, поне в някои райони на разпространението им. В резултат на прилагане на направление "Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)" са отчетени някои негативни тенденции свързани с утъпкване на местообитанията от едър рогат добитък, уетрофикация на същите, в близост до местата за напояване, включително влошаване на състоянието на повърхностни водни обекти вследствие на прекомерно количество оборски тор, както и преизпасване на определени територии в близост до местата за нощувка на стадата. Друг важен елемент на оценката е, че планираните допустими животински единици на ха, не са отчели различната продуктивност в суха маса/ха на посочените местообитания, включително дневните хранителни нужди на животните. С оглед на премахване на негативните тенденции в процес на изпълнение е проект, който разработва методика за регулиране на пашата в националните паркове, отчитайки гореописаните негативни наблюдения, като към методиката се предвижда и разработване на презицен механизъм за годишен мониторинг на състоянието на местообитанията. В допълнение са отчетени нуждите от прилагане едновременно на паша и коситба върху местообитанията в определени райони с цел повлияване на разпространението на редурални и нетипични за пасищните местообитания видове.

В резултат на изпълнени проекти по ОП „Околна среда 2014-2020" са повлияни пряко или косвено редица местообитания, като например 6210 в ПП "Врачански Балкан", 6430 в ПП "Рилски манастир", и 6150, 6170, 6210, 6230, 62D0, 6520 в НП "Централен Балкан" и др. За някои тревни типове местообитания (особено 6110, 62A0, 6210 и др.), при силно каменлив субстрат и плитка основна скала, остава заплахата от добив на не-енергийни ресурси. Местообитание 6430 е в неблагоприятно-лошо състояние (U2), като неговите основни отрицателни въздействия са свързани и трябва да се синхронизират с мерките за съответните сладководни местообитания. Сред най-честите заплахи са обрастване на местообитанието с горскодървесна растителност (естествени сукцесионни процеси), висока пасищна натовареност, а в близост до населени места - замърсяване с битови отпадъци и органика. Регистрирани са зауствания на битови и промишлени води, които водят до замърсяване на водните течения. Местообитание 6510 в Черноморски и Континентален биогеографски регион също е в неблагоприятно-лошо състояние (U2). Основни заплахи за местообитанието са изоставянето – напълно преустановяване на коситбата или поддържане на нерегулярен сенокосен режим. Тези практики водят до промяна във видовия състав на тревните ценози, както и до навлизане на храстова и дървесна растителност в местообитанието. Други територии от същото местообитание са подложени на интензивна паша, което води до рудерализация. Необходимо е възстановяване на коситбата с последващо поддържане на регулярен сенокосен режим, както и регулиране на интензивността на пашата.

При част от природните местообитания (6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0) е отчетена заплахата от пожари. Това налага предприемане на мерки за подобряване на готовността за борба с пожарите.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, попадащи в тази екосистема, 29 са зависими от управлението на земеделските дейности в тази екосистема:

12 вида безгръбначни животни

- 1060 *Lycaena dispar*
- 1065 *Euphydryas aurinia*
- 1071 *Coenonympha oedippus*
- 4011 *Bolbelasmus unicornis*
- 4013 *Carabus hungaricus*
- 4020 *Pilemia tigrina*
- 4022 *Probaticus subrugosus*
- 4028 *Catopta thrips*
- 4037 *Lignyoptera fumidaria*
- 4042 *Polyommatus eroides*
- 4053 *Paracaloptenus caloptenoides*
- 1014 *Vertigo angustior*

8 вида бозайници

- 1304 *Rhinolophus ferrumequinum*
- 1307 *Myotis blythii*
- 1310 *Miniopterus schreibersii*
- 1321 *Myotis emarginatus*
- 1335 *Spermophilus citellus*
- 1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*
- 2609 *Mesocricetus newtoni*
- 2635 *Vormela peregusna*

2 вида влечуги

1279 *Elaphe quatuorlineata*

6095 *Elaphe situla*

7 вида висши растения

2079 *Moehringia jankae*

2125 *Potentilla emilii-popii*

2253 *Centaurea jankae*

4091 *Crambe tataria*

4096 *Gladiolus palustris*

6948 *Echium russicum*

6996 *Dactylorhiza kalopissii*

Тяхното състояние зависи в голяма степен от състоянието на местообитанията им. В тази връзка, мерките насочени към подобряване на тревните типове природни местообитания ще допринесат в значителна степен за поддържане/подобряване състоянието на посочените видове. За някои висши растения обаче са необходими целенасочени действия както следва:

2125 Potentilla emilii-popii: В Континентален биогеографски район състоянието на вида е неблагоприятно – незадоволително (U1), единствено по показател „Местообитания“ той е в благоприятно състояние (FV); в Черноморски биогеографски район – неизвестно ПС (XX), единствено показател „Местообитания“ е оценен в благоприятно състояние (FV). Въздействия и заплахи: A01, A04, A09, L05, F05, I01, M09, L02, като най-значимите са свързани със загубата и влошаването на местообитанията (разораване, неблагоприятен режим на паша, естествена сукцесия, навлизане на инвазивни видове и др.). Предприети мерки към настоящия момент: защитен вид, „Критично застрашен“ (CR) на национално ниво, част от популациите са в защитени зони. Необходими мерки: подобряване на местообитанията на вида чрез осигуряване на подходящ режим на паша, премахване или контрол на конкурентни местни и инвазивни чужди видове.

4091 Crambe tataria: В Континентален биогеографски район състоянието на вида е благоприятно (FV), единствено по показател „Бъдещи перспективи“ е оценен с „неизвестно – XX“; в Черноморски биогеографски район – неблагоприятно – незадоволително (U1), като показателите „Разпространение“ и „Местообитания“ са оценени като благоприятни (FV). Въздействия и заплахи: F05, A01, B01, I01, L02, A06, като най-значими са влошаването на местообитанията в резултат на преустановяване на пашата и естествена сукцесия. Предприети мерки: защитен вид, „Застрашен“ (EN) на национално ниво, част от находищата са в защитени зони. Необходими мерки: подобряване на местообитанията на вида чрез поддържане на режим на умерена паша, премахване или контрол на конкурентни местни и инвазивни чужди видове от находищата. Мерките се налагат поради наличието на въздействия и заплахи с висока (H) значимост. Отговорността на страната ни за опазването на вида е висока (50-75%).

4096 Gladiolus palustris: : В Алпийския биогеографски район състоянието на вида е неблагоприятно – лошо (U2); : В Континентален биогеографски район състоянието на вида – „Неизвестно“ (XX). Въздействия и заплахи: L06, L02, A09, F07, F05, I01, като най-значими са влошаването на местообитанията на вида в резултат на изоставяне на сенокосния режим на ползване на ливадите и естествена сукцесия (обрастване с дървесна и храстова растителност). Предприети мерки: защитен вид, част от находищата са в защитени зони. Необходими мерки: подобряване на местообитанията на вида чрез

възстановяване и поддържане на сенокосния режим на ползване, премахване/контрол на конкуриращи местни и инвазивни чужди видове.

Специфично внимание е необходимо по отношение на вида 6927 *Himantoglossum caprinum* в пасищните екосистеми на Черноморски биогеографски район, където състоянието на вида е неблагоприятно – незадоволително (U1). Въздействия и заплахи: A09, A10, L02, F05, I01, L06, като най-значимите са свързани с влошаване на местообитанията на вида поради липсата на паша или прекомерно изпасване, обрастване с дървета и храсти. Предприети мерки: защитен вид, „Уязвим“ (VU) на национално ниво, голяма част от находищата са в защитени територии или защитени зони. Необходими мерки: подобряване на местообитанията на вида чрез премахване/контрол на конкуриращи местни видове.

Видове птици

Голяма група от видове птици са зависими от пасищата. Специално внимание следва да бъде отделено на следните категории птици:

- ✓ Видове птици, приоритетни за опазване, поради намаляващи популации съгласно последното докладване по чл. 12 на Директивата за птиците: A878 *Alectoris graeca*, A104 *Bonasa bonasia*, A403 *Buteo rufinus*, A122 *Crex crex*, A097 *Falco vespertinus*, A339 *Lanius minor*, A077 *Neophron percnopterus*, A659 *Tetrao urogallus*;
- ✓ Видове птици, включени в световния червен списък на IUCN, като застрашени или полу-застрашени от изчезване в света: A079 *Aegypius monachus*, A404 *Aquila heliaca*, A231 *Coracias garrulus*, A511 *Falco cherrug*, A095 *Falco naumanni*;
- ✓ Други видове птици, за които е необходимо прилагането на мерки за поддържане на местообитанията им в пасищата: A402 *Accipiter brevipes*, , A255 *Anthus campestris*, A091 *Aquila chrysaetos*, A858 *Clanga pomarina*, A133 *Burhinus oedicephalus*, A243 *Calandrella brachydactyla*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A031-B *Ciconia ciconia*, A080 *Circaetus gallicus*, A084 *Circus pygargus*, A379 *Emberiza hortulana*, A078 *Gyps fulvus*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A439 *Hippolais olivetorum*, A338 *Lanius collurio*, A433 *Lanius nubicus*, A246 *Lullula arborea*, A242 *Melanocorypha calandra*, A533 *Oenanthe pleschanka*, A072 *Pernis ptilorhynchus*, A307 *Sylvia nisoria*, A142 *Vanellus vanellus*.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимо е усилията по подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания да продължат. Те следва да бъдат насочени към екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6420, 6430, 6440, 6510, 6520). Това включва контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) и регулиране на коситбата за минимизиране на процесите на деградация на тревните съобщества, ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна/ неекологосъобразна коситбена експлоатация; контролиране на естествени сукцесионни процеси на навлизане на храстова и горска растителност в местообитанието при пълно отсъствие на паша/коситба (изоставяне/ преустановяване на ползването на пасищата и ливадите). Площта на посочените природни местообитания, върху които следва да се прилага такъв тип земеделски практики е 135 000 хектара.

Премахването на инвазивни чужди видове е важно за подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания (6210, 6220, 6250, 6260, 62A0, 6420, 6430, 6440, 6510). Това включва прилагане на управленски практики, насочени към намаляване въздействието на инвазивните чужди видове върху природните местообитания чрез премахване/отстраняване на инвазивни чужди видове и контролиране

на популациите им върху обща площ от 7 540 хектара.

По отношение подобряването на състоянието на видове птици (*A402 Accipiter brevipes*, *A079 Aegypius monachus*, *A878 Alektoris graeca*, *A255 Anthus campestris*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A404 Aquila heliaca*, *A858 Clanga pomarina*, *A104 Bonasa bonasia*, *A133 Burhinus oedicnemus*, *A403 Buteo rufinus*, *A243 Calandrella brachydactyla*, *A224 Caprimulgus europaeus*, *A031-B Ciconia ciconia*, *A080 Circaetus gallicus*, *A084 Circus pygargus*, *A231 Coracias garrulus*, *A122 Crex crex*, *A379 Emberiza hortulana*, *A511 Falco cherrug*, *A095 Falco naumanni*, *A097 Falco vespertinus*, *A078 Gyps fulvus*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A439 Hippolais olivetorum*, *A338 Lanius collurio*, *A339 Lanius minor*, *A433 Lanius nubicus*, *A246 Lullula arborea*, *A242 Melanocorypha calandra*, *A077 Neophron percnopterus*, *A533 Oenanthe pleschanka*, *A072 Pernis apivorus*, *A307 Sylvia nisoria*, *A659 Tetrao urogallus*, *A142 Vanellus vanellus*), усилията следва да са насочени върху техните местообитания за гнездене в пасищата. Това включва управление на пасищни и ливадни системи, контролиране на естествени сукцесионни процеси, възстановяване на тревни местообитания или превръщане на обработваеми земеделски земи в такива.

Във връзка с намаляване на заплахите и въздействията от пожари в пасищата (6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0), следва да бъде продължат усилията по изграждане на капацитета на Районните служби по пожарна безопасност и защита на населението (РСПБЗН). Това включва 57 РСПБЗН, разположени в районите, където тази заплаха е най-значима за целевите типове природни местообитания. Това включва анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари, изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари, както и закупуване на необходимото техническо оборудване за непосредствено гасене на пожари.

За подобряването на състоянието на група висши растения (*1428 Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсilea, Четирилистно разковниче), *1902 Cypripedium calceolus* (Венерина пантофка, Венерина обувка), *2125 Potentilla emilii-popii* (Емилипопово прозорче), *4091 Crambe tataria* (Татарско зеле), *4096 Gladiolus palustris* (Блатно петльово перо), *6927 Himantoglossum caprinum* (Пърчовка), *6996 Dactylorhiza kalopissii* (Калописиев дланокоренник) е важно премахването на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете.

За подобряване на природозащитното състояние на природно местообитание 62C0 е предвидено закупуване/отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6420, 6430, 6440, 6510, 6520): контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) и регулиране на коситбата за минимизиране на процесите на деградация на тревните съобщества, ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна/ неекологосъобразна коситбена експлоатация; контролиране на естествени сукцесионни процеси на навлизане на храстова и горска растителност в местообитанието при пълно отсъствие на паша/коситба (изоставяне/ преустановяване на ползването на пасищата и ливадите) и др.

Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез премахване на инвазивни чужди видове (6210, 6220, 6250, 6260, 62A0, 6420, 6430, 6440, 6510): прилагане на управленски практики, насочени към намаляване въздействието на инвазивните чужди видове върху природните местообитания чрез премахване / отстраняване на инвазивни чужди видове и контролиране на популациите им в рамките на местообитанието и др.

Възстановяване и поддържане на природозащитното състояние на тревни местообитания за гнездящи застрашени видове птици (*A402 Accipiter brevipes*,

A079 *Aegypius monachus*, A878 *Alectoris graeca*, A255 *Anthus campestris*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A104 *Bonasa bonasia*, A133 *Burhinus oedicephalus*, A403 *Buteo rufinus*, A243 *Calandrella brachydactyla*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A031-B *Ciconia ciconia*, A080 *Circaetus gallicus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A122 *Crex crex*, A379 *Emberiza hortulana*, A511 *Falco cherrug*, A095 *Falco naumanni*, A097 *Falco vespertinus*, A078 *Gyps fulvus*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A439 *Hippolais olivetorum*, A338 *Lanius collurio*, A339 *Lanius minor*, A433 *Lanius nubicus*, A246 *Lullula arborea*, A242 *Melanocorypha calandra*, A077 *Neophron percnopterus*, A533 *Oenanthe pleschanka*, A072 *Pernis apivorus*, A307 *Sylvia nisoria*, A659 *Tetrao urogallus*, A142 *Vanellus vanellus*): управление на пасищни и ливадни системи, контролиране на естествени сукцесионни процеси, възстановяване на тревни местообитания или превръщане на обработваеми земеделски земи в такива и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в пасищни екосистеми (6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0): анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН.

Подобряване на природозащитното състояние на видове висши растения чрез подобряване на местообитанието им (1428 *Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсilea, Четирилистно разковниче), 1902 *Cypripedium calceolus* (Венерина пантофка, Венерина обувка), 2125 *Potentilla emilii-popii* (Емилипопово прозорче), 4091 *Crambe tataria* (Татарско зеле), 4096 *Gladiolus palustris* (Блатно петльово перо), 6927 *Himantoglossum caprinum* (Пърчовка), 6996 *Dactylorhiza kalopissii* (Калописиев дланокоренник): премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете и др.

Подобряване на природозащитното състояние на степни типове природни местообитания чрез закупуване/отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж (62C0): закупуване/ отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

- ✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 146: Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6420, 6430, 6440, 6510, 6520): контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) и регулиране на коситбата за минимизиране на процесите на деградация на тревните общества, ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна/ неекологосъобразна коситбена експлоатация; контролиране на естествени сукцесионни процеси на навлизане на храстова и горска растителност в местообитанието при пълно отсъствие на паша/коситба (изоставяне/ преустановяване на ползването на пасищата и ливадите) и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 155 €; обща стойност на мярката: 121 606 800,00 €)</p>	периодична	130 760	хектар	17 372 400,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 35: Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез премахване на инвазивни чужди видове (6210, 6220, 6250, 6260, 62A0, 6430, 6440, 6510): прилагане на управленски практики, насочени към намаляване въздействието на инвазивните чужди видове върху природните местообитания чрез премахване / отстраняване на инвазивни чужди видове и контролиране на популациите им в рамките на местообитанието (дейностите по мярката надхвърлят основните изисквания и стандарти от обхвата на системата за предварителни условия) и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 287 €; обща стойност на мярката: 12 983 880,00 €)</p>	периодична	7 540	хектар	1 854 840,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 36: Възстановяване и поддържане на природозащитното състояние на тревни местообитания за гнездящи застрашени видове птици (A402 <i>Accipiter brevipes</i>, A079 <i>Aegypius monachus</i>, A878 <i>Alectoris graeca</i>, A255 <i>Anthus campestris</i>, A091 <i>Aquila chrysaetos</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A104 <i>Bonasa bonasia</i>, A133 <i>Burhinus oedicephalus</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A243 <i>Calandrella brachydactyla</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A080 <i>Circaetus gallicus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A122 <i>Crex crex</i>, A379 <i>Emberiza hortulana</i>, A511 <i>Falco cherrug</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A439 <i>Hippolais olivetorum</i>, A338 <i>Lanius collurio</i>, A339 <i>Lanius minor</i>, A433 <i>Lanius nubicus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A242 <i>Melanocorypha calandra</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A533 <i>Oenanthe pleschanka</i>, A072 <i>Pernis apivorus</i>, A307 <i>Sylvia nisoria</i>, A659 <i>Tetrao urogallus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>): управление на пасищни и ливадни системи, контролиране на естествени сукцесионни процеси, възстановяване на тревни местообитания или превръщане на обработваеми земеделски земи в такива и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 155 €; обща стойност на мярката: 120 900 000,00 €)</p>	периодична	130 000	хектар	17 271 429,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 27: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в пасищни екосистеми (6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0): анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57</p>	еднократна	57	брой РСПБЗН с изграден капацитет	5 014 286,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>РСПБЗН.</p> <p>(обща стойност на мярката: 35 100 000,00 €)</p> <p>Забележка: Мярката обхваща и природни местообитания 4030, 4090, 40A0, 40C0, 5130, 1340, 1530, 9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560. С цел избягване на дублирането на планираните финансови ресурси, същата мярка е цитирана в раздели Д.2.2. Степни местности и зони с храстовидна растителност и Д.2.6. Гори и гористи местности, без да е заложен финансов ресурс за нея.</p>					
<p>Мярка 37: Подобряване на природозащитното състояние на видове висши растения чрез подобряване на местообитанието им (2125 <i>Potentilla emilii-popii</i> (Емилипопово прозорче), 4091 <i>Crambe tataria</i> (Татарско зеле), 4096 <i>Gladiolus palustris</i> (Блатно петльово перо), 6927 <i>Himantoglossum caprinum</i> (Пърчовка)): премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 207 €; обща стойност на мярката: 2 484 000 €)</p>	периодична	2 000	хектар	354 857,00	Кохезионен фонд
<p>Мярка 38: Подобряване на природозащитното състояние на степни типове природни местообитания чрез закупуване/отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж (62C0): закупуване/ отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 10 200 000 €)</p>	еднократна	до 1 000	хектар	1 457 143,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 39: Подобряване на състоянието на местообитанията на видовете чрез преминаване към биологично земеделие (A402 <i>Accipiter brevipes</i>, A899 <i>Accipiter gentilis</i>, A898 <i>Accipiter nisus</i>, A878 <i>Alectoris graeca</i>, A394 <i>Anser albifrons</i>, A043 <i>Anser anser</i>, A042 <i>Anser erythropus</i>, A702 <i>Anser fabalis</i>, A255 <i>Anthus campestris</i>, A091 <i>Aquila chrysaetos</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A396 <i>Branta ruficollis</i>, A133 <i>Burhinus oedicephalus</i>, A087 <i>Buteo buteo</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A243 <i>Calandrella brachydactyla</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A080 <i>Circaetus gallicus</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A037 <i>Cygnus columbianus bewickii</i>, A038 <i>Cygnus cygnus</i>, A036 <i>Cygnus olor</i>, A429 <i>Dendrocygus syriacus</i>, A379 <i>Emberiza hortulana</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A099 <i>Falco subbuteo</i>, A096 <i>Falco tinnunculus</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A135 <i>Glareola pratincola</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A439 <i>Hippoboscus olivaceus</i>, A338 <i>Lanius collurio</i>, A339 <i>Lanius minor</i>, A433 <i>Lanius nubicus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A242 <i>Melanocorypha calandra</i>, A073 <i>Milvus migrans</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A533 <i>Oenanthe isabellina</i>, A129 <i>Otis tarda</i>, A072 <i>Pernis ptilorhynchus</i>, A234 <i>Picus canus</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A893 <i>Zapornia pusilla</i>, A307 <i>Sylvia nisoria</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>)- преминаване към биологично земеделие в земи с орнитологично значение (пасища).</p> <p>(средна стойност на годишните разходи за хектар: 150 €; обща стойност на мярката: 31 500 000,00 €)</p>	периодична	35 000	хектар	4 500 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобро природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 18 типа природни местообитания (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6420, 6430, 6440, 6510, 6520). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Подобро природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 7 вида (1428 *Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсилея, Четирилистно разковниче), 1902 *Cypripedium calceolus* (Венерина пантофка, Венерина обувка), 2125 *Potentilla emilii-popii* (Емилипопово прозорче), 4091 *Crambe tataria* (Татарско зеле), 4096 *Gladiolus palustris* (Блатно петльово перо), 6927 *Himantoglossum caprinum* (Пърчовка), 6996 *Dactylorhiza kalopissii* (Калописиев дланокоренник)). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции за 32 вида птици (A402 *Accipiter brevipes*, A079 *Aegypius monachus*, A878 *Alectoris graeca*, A255 *Anthus campestris*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A104 *Bonasa bonasia*, A133 *Burhinus oedicnemus*, A403 *Buteo rufinus*, A243 *Calandrella brachydactyla*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A031-B *Ciconia ciconia*, A080 *Circaetus gallicus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A122 *Crex crex*, A379 *Emberiza hortulana*, A511 *Falco cherrug*, A095 *Falco naumanni*, A097 *Falco vespertinus*, A078 *Gyps fulvus*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A439 *Hippolais olivetorum*, A338 *Lanius collurio*, A339 *Lanius minor*, A433 *Lanius nubicus*, A246 *Lullula arborea*, A242 *Melanocorypha calandra*, A077 *Neophron percnopterus*, A533 *Oenanthe pleschanka*, A072 *Pernis apivorus*, A307 *Sylvia nisoria*, A659 *Tetrao urogallus*, A142 *Vanellus vanellus*). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не са постигнати стабилни или нарастващи тенденции.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на пасищата, включително тези в териториите на националните паркове, както и стопанисваните от редица дребни земеделски стопани, за които това е основен бизнес и средство за препитание;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и съхранение на екосистемните услуги, включително тези с принос към климатичните промени;
- ✓ Намаляване на негативните ефекти върху пчелите и други опрашители;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на културен, селски и орнитологичен туризъм, включително в местата по UNESCO.

Д.2.5. Други агроекологични системи (включително обработваеми земи)

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Видове птици

Голяма група от видове птици са зависими от обработваемите земи. Специално внимание следва да бъде отделено на следните категории птици:

- ✓ Видове птици, приоритетни за опазване, поради намаляващи популации съгласно последното докладване по чл. 12 на Директивата за птиците: *A878 Alectoris graeca*, *A394 Anser albifrons*, *A396 Branta ruficollis*, *A403 Buteo rufinus*, *A231 Coracias garrulus*, *A429 Dendrocopos syriacus*, *A097 Falco vespertinus*, *A338 Lanius collurio*, *A073 Milvus migrans*, *A077 Neophron percnopterus*, *A162 Tringa totanus*;
- ✓ Видове птици, включени в световния червен списък на IUCN, като застрашени или полу-застрашени от изчезване в света: *A042 Anser erythropus*, *A404 Aquila heliaca*, *A095 Falco naumanni*, *A129 Otis tarda*, *A142 Vanellus vanellus*;
- ✓ Други видове птици, за които е необходимо прилагането на мерки за поддържане на местообитанията им в обработваемите земи: *A402 Accipiter brevipes*, *A899 Accipiter gentilis*, *A898 Accipiter nisus*, *A043 Anser anser*, *A702 Anser fabalis*, *A255 Anthus campestris*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A858 Clanga pomarina*, *A133 Burhinus oedicnemus*, *A087 Buteo buteo*, *A243 Calandrella brachydactyla*, *A224 Caprimulgus europaeus*, *A031-B Ciconia ciconia*, *A080 Circaetus gallicus*, *A081 Circus aeruginosus*, *A084 Circus pygargus*, *A037 Cygnus columbianus bewickii*, *A038 Cygnus cygnus*, *A036 Cygnus olor*, *A379 Emberiza hortulana*, *A099 Falco subbuteo*, *A096 Falco tinnunculus*, *A135 Glareola pratincola*, *A078 Gyps fulvus*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A131 Himantopus himantopus*, *A439 Hippoboscidae olivaceus*, *A339 Lanius minor*, *A433 Lanius nubicus*, *A246 Lullula arborea*, *A242 Melanocorypha calandra*, *A533 Oenanthe pleschanka*, *A072 Pernis ptilorhynchus*, *A234 Picus canus*, *A032 Plegadis falcinellus*, *A119 Porzana porzana*, *A893 Zapornia pusilla*, *A307 Sylvia nisoria*, *A165 Tringa ochropus*.

През настоящия програмен период мерки се финансират по ПРСР: Мярка 10 „Агроекология и климат“, Мярка М11 — Биологично земеделие, Мярка М12 Плащания по „Натура 2000“ и Рамковата директива за водите (член 30). По мярка 10 положителни резултати са отчетени в прилагането на следните направления: „Поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски и ливаден блатар в обработваеми земи с орнитологично значение“ и

„Поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение“.

Усилията по поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи с орнитологично значение трябва да продължат.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходими са усилия, насочени към поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи с орнитологично значение, чрез прилагане на подходящи мерки и дейности, съобразени с екологичните потребности на застрашени видове птици, с цел поддържане и подобряване на гнездовите им местообитания и местата за хранене.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи с орнитологично значение (A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A878 *Alectoris graeca*, A394 *Anser albifrons*, A043 *Anser anser*, A042 *Anser erythropus*, A702 *Anser fabalis*, A255 *Anthus campestris*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A396 *Branta ruficollis*, A133 *Burhinus oedichnemus*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A243 *Calandrella brachydactyla*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A031-B *Ciconia ciconia*, A080 *Circaetus gallicus*, A081 *Circus aeruginosus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A037 *Cygnus columbianus bewickii*, A038 *Cygnus cygnus*, A036 *Cygnus olor*, A429 *Dendrocopos syriacus*, A379 *Emberiza hortulana*, A095 *Falco naumanni*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A135 *Glareola pratincola*, A078 *Gyps fulvus*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A131 *Himantopus himantopus*, A439 *Hippolais olivetorum*, A338 *Lanius collurio*, A339 *Lanius minor*, A433 *Lanius nubicus*, A246 *Lullula arborea*, A242 *Melanocorypha calandra*, A073 *Milvus migrans*, A077 *Neophron percnopterus*, A533 *Oenanthe pleschanka*, A129 *Otis tarda*, A072 *Pernis apivorus*, A234 *Picus canus*, A032 *Plegadis falcinellus*, A119 *Porzana porzana*, A893 *Zapornia pusilla*, A307 *Sylvia nisoria*, A165 *Tringa ochropus*, A162 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*): поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи с орнитологично значение.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 40: Поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи с орнитологично значение (A402	периодина	20 000	хектар	2 160 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>Accipiter brevipes</i>, A899 <i>Accipiter gentilis</i>, A898 <i>Accipiter nisus</i>, A878 <i>Alectoris graeca</i>, A394 <i>Anser albifrons</i>, A043 <i>Anser anser</i>, A042 <i>Anser erythropus</i>, A702 <i>Anser fabalis</i>, A255 <i>Anthus campestris</i>, A091 <i>Aquila chrysaetos</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A396 <i>Branta ruficollis</i>, A133 <i>Burhinus oedicephalus</i>, A087 <i>Buteo buteo</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A243 <i>Calandrella brachydactyla</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A080 <i>Circus aeruginosus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A037 <i>Cygnus columbianus bewickii</i>, A038 <i>Cygnus cygnus</i>, A036 <i>Cygnus olor</i>, A429 <i>Dendrocygna syriaca</i>, A379 <i>Emberiza hortulana</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A099 <i>Falco subbuteo</i>, A096 <i>Falco tinnunculus</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A135 <i>Glareola pratincola</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A439 <i>Hippoboscus olivaceus</i>, A338 <i>Lanius collurio</i>, A339 <i>Lanius minor</i>, A433 <i>Lanius nubicus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A242 <i>Melanocorypha calandria</i>, A073 <i>Milvus migrans</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A533 <i>Oenanthe isabellina</i>, A129 <i>Otis tarda</i>, A072 <i>Pernis ptilorhynchus</i>, A234 <i>Picus canus</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A893 <i>Zapornia pusilla</i>, A307 <i>Sylvia nisoria</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>): поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи с орнитологично значение. (стойност на годишните разходи за хектар: 126 €; обща стойност на мярката: 15 120 000,00 €)</p>					селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 41: Подобряване на състоянието на местообитанията на видовете чрез преминаване към биологично земеделие (A402 <i>Accipiter brevipes</i>, A899 <i>Accipiter gentilis</i>, A898 <i>Accipiter nisus</i>, A878 <i>Alectoris graeca</i>, A394 <i>Anser albifrons</i>, A043 <i>Anser anser</i>, A042 <i>Anser erythropus</i>, A702 <i>Anser fabalis</i>, A255 <i>Anthus</i></p>	периодична	100 000	хектар	34 285 714,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>campestris</i>, A091 <i>Aquila chrysaetos</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A396 <i>Branta ruficollis</i>, A133 <i>Burhinus oedicephalus</i>, A087 <i>Buteo buteo</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A243 <i>Calandrella brachydactyla</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A080 <i>Circaetus gallicus</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A037 <i>Cygnus columbianus bewickii</i>, A038 <i>Cygnus cygnus</i>, A036 <i>Cygnus olor</i>, A429 <i>Dendrocygus syriacus</i>, A379 <i>Emberiza hortulana</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A099 <i>Falco subbuteo</i>, A096 <i>Falco tinnunculus</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A135 <i>Glareola pratincola</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A439 <i>Hippoboscus olivaceus</i>, A338 <i>Lanius collurio</i>, A339 <i>Lanius minor</i>, A433 <i>Lanius nubicus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A242 <i>Melanocorypha calandra</i>, A073 <i>Milvus migrans</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A533 <i>Oenanthe isabellina</i>, A129 <i>Otis tarda</i>, A072 <i>Pernis ptilorhynchus</i>, A234 <i>Picus canus</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A893 <i>Zapornia pusilla</i>, A307 <i>Sylvia nisoria</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>)- преминаване към биологично земеделие в земи с орнитологично значение (обработваеми земи).</p> <p>(средна стойност на годишните разходи за хектар: 400 €; обща стойност на мярката: 240 000 000,00 €)</p>					

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции в популациите на 55 вида птици . Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не са постигнати стабилни или нарастващи тенденции.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на обработваеми земи, стопанисвани от редица дребни земеделски стопани, за които това е основен бизнес и средство за препитание;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги;
- ✓ Намаляване на негативните ефекти върху пчелите и други опрашители;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на селски и орнитологичен туризъм.

Д.2.6. Гори и гористи местности

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, попадащи в тази екосистема, 28 са зависими от управлението на горите:

- 2180 Облесени дюни
- 9110 Букови гори от типа *Luzulo-Fagetum*
- 9130 Букови гори от типа *Asperulo-Fagetum*
- 9150 Термофилни букови гори (*Cephalanthero-Fagion*)
- 9170 Дъбово-габърови гори от типа *Galio-Carpinetum*
- 9180 Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове
- 91AA Източни гори от космат дъб
- 91BA Мизийски гори от обикновена ела
- 91CA Рило-Родопски и Старопланински бялборови гори
- 91D0 Мочурни гори
- 91E0 Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 91F0 Крайречни смесени гори от *Quercus robur*, *Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки (*Ulmenion minoris*)
- 91G0 Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*
- 91H0 Панонски гори с *Quercus pubescens*
- 91I0 Евро-сибирски степни гори с *Quercus* spp.
- 91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори
- 91S0 Западнопонтийски букови гори
- 91W0 Мизийски букови гори
- 91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа
- 9260 Гори от *Castanea sativa*
- 9270 Гръцки букови гори с *Abies borisii-regis*
- 92A0 Крайречни галерии от *Salix alba* и *Populus alba*

- 92C0 Гори от *Platanus orientalis*
- 92D0 Южни крайречни галерии и храсталаци (*Nerio-Tamaricetea* и *Securinegion tinctoriae*)
- 9410 Ацидофилни гори от *Picea* в планинския до алпийския пояс (*Vaccinio-Piceetea*)
- 9530 Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор
- 9560 Ендемични гори от *Juniperus* spp.
- 95A0 Гори от бяла и черна мура

Съгласно последното докладване по чл.17 (1) всички горски местообитания с изключение на 92A0 в континенталния биогеографски район са в благоприятно състояние по параметри „Площ на разпространение“, „Площ покрита от типа местообитание в рамките на разпространението“ и „Специфични структура и функции“. В сравнение с докладването през 2013 година, 63 от всички 66 възможни оценки (по местообитания и зони) по параметър „Специфични структура и функции“ са се трансформирали от U1 (неблагоприятно-незадоволително) до FV (благоприятно състояние). През 2019 г., за 16 от горските местообитания е докладвано изцяло FV (благоприятно състояние). Заплахите, при докладването от 2019 г. са посочени със среден риск (или отнасящи се едва за 2–4% от площите на местообитанията).

Въз основа на представената в докладването информация за съществуващите рискове и заплахи и експертна преценка за състоянието на местообитанията, необходимо е предприемане на мерки по отношение на следните типове природни местообитания: 9110, 9130, 9170, 91AA, 91HO, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92A0, 92C0, 9410, 9530. Три от посочените местообитания с цялостни благоприятни оценки 9170, 91M0 и 91W0 също са включени. Това са местообитания от предимно издънкови гори, които са подложени на силен антропогенен натиск, заемат големи площи и прилагането на мерки, насочени към адаптиране на прилаганите лесовъдски системи би довело до подобряване на състоянието и намаляване на заплахите.

Реализираните проекти за горски местообитания през изминалия период са основно свързани с възстановяване на крайречни местообитания. Липсват реализирани мерки насочени към подобряване на състоянието и намаляване на заплахите за останалите горски местообитания. Финансирани дейности по ОПОС 2014-2020 г., насочени към подобряване на състоянието на 16 типа природни местообитания - 9110, 9130, 9150, 9170, 9180, 9410, 9530, 9560, 9180, 91BA, 91CA, 91G0, 91W0, 92A0, 95A0, 91AA в границите на 14 защитени зони. От реализираните проектни предложения 37 са с пряк принос, а 44 косвено оказват влияние върху подобряване на състоянието на местообитанията. Бенефициенти по проектите са паркови администрации и РИОСВ. Проектите са насочени най-вече към изграждане на инфраструктура (беседки, туристически маршрути, екопътеки и др.) и в по-малка степен към пряко възстановяване на местообитанията (залесяване и борба с инвазивни видове). Няма реализирани мерки, насочени пряко към адаптиране на стопанската дейност в горските природни местообитания. По ПРСР 2014-2020 г. са договорирани 10 278 682,07 евро по Мярка 226 "Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности", насочени основно към превенцията от пожари (противопожарни кули и залесяване след опожаряване) и 438 398,00 евро по Мярка 8 „Инвестиции в развитието на горските площи и подобряване на жизнеспособността на горите“. В областта на горското законодателство са направени промени, насочени към налагане на ограничения и въвеждане на изисквания и системи за природосъобразно стопанисване на горите. По отношение на параметър „Гори във фаза на старост“, през 2016 година е издадена Заповед РД49-421/02.11.2019г., с която са определени насаждения за гори във фаза на старост в държавни горски територии, попадащи в екологичната мрежа НАТУРА 2000.

Независимо от положените усилия, все още е налице риск от влошаване на състоянието на горските природни местообитания, в резултат от прилаганите лесовъдски практики и недостатъчния опит за устойчиво стопанисване на горите. В тази връзка, необходими са усилия за въвеждане на практики за устойчиво стопанисване на горите, в т.ч. подобряване на устойчивостта на горите към големи природни нарушения, трансформация на издънковите гори в

семенни, прилагане на възобновителни сечи с дълъг възобновителен период; запазване на самозалесили се гори, залесяване с типични видове и премахване на инвазивни видове, увеличаване на площта на горите във фаза на старост. Част от тези усилия следва да бъдат насочени към изграждане на капацитет в организациите, стопанисващи гори и техните служители, с цел устойчива промяна в управлението на горите в България.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 60 обитават тази екосистема:

23 вида безгръбначни животни

- 1042 *Leucorrhinia pectoralis*
- 1060 *Lycaena dispar*
- 1061 *Maculinea nausithous*
- 1065 *Euphydryas aurinia*
- 1083 *Lucanus cervus*
- 1086 *Cucujus cinnaberinus*
- 1087 *Rosalia alpina*
- 1088 *Cerambyx cerdo*
- 1914 *Carabus menetriesi pacholei*
- 4026 *Rhysodes sulcatus*
- 4027 *Arytrura musculus*
- 4032 *Dioszeghyana schmidtii*
- 4033 *Erannis ankeraria*
- 4039 *Nymphalis vaualbum*
- 6169 *Euphydryas maturna*
- 6199 *Euplagia quadripunctaria*
- 6908 *Morimus asper funereus*
- 6966 *Osmoderma eremita Complex*
- 4011 *Bolbelasmus unicornis*

4014 *Carabus variolosus*
4038 *Lycaena helle*
4046 *Cordulegaster heros*
1016 *Vertigo moulinsiana*
10 вида земноводни и влечуги
1171 *Triturus karelinii*
1188 *Bombina bombina*
1993 *Triturus dobrogicus*
5364 *Triturus macedonicus*
1166 *Triturus cristatus*
1193 *Bombina variegata*
1220 *Emys orbicularis*
1279 *Elaphe quatuorlineata*
1217 *Testudo hermanni*
5194 *Elaphe sauromates*
19 вида бозайници
1307 *Myotis blythii*
1310 *Miniopterus schreibersii*
1316 *Myotis capaccinii*
1318 *Myotis dasycneme*
1321 *Myotis emarginatus*
1355 *Lutra lutra*
1302 *Rhinolophus mehelyi*
1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*
1303 *Rhinolophus hipposideros*

1304 *Rhinolophus ferrumequinum*

1305 *Rhinolophus euryale*

1306 *Rhinolophus blasii*

1308 *Barbastella barbastellus*

2617 *Myomimus roachi*

1323 *Myotis bechsteinii*

1324 *Myotis myotis*

1352 *Canis lupus*

1354 *Ursus arctos*

1361 *Lynx lynx*

5 вида висши растения

1758 *Ligularia sibirica*

4096 *Gladiolus palustris*

4116 *Tozzia carpathica*

6927 *Himantoglossum jankae*

1902 *Cypripedium calceolus*

3 вида мъхове

1379 *Mannia triandra*

1381 *Dicranum viride*

1386 *Buxbaumia viridis*

От **видовете безгръбначни животни** повечето са в благоприятно състояние за всички биогеографски райони, съгласно последното докладване по чл. 17 на Директива за местообитанията през 2019 г. 1079 *Limoniscus violaceuse* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) в Континентален биогеографски район по отношение на параметър Бъдещи перспективи. Известен е само от долината на р. Лебница (Gouix et al. 2012). Развива се в стари широколистни дървета – както в гори, така и единични. Основни заплахи за вида са отстраняването на стари дървета и мъртва дървесина, което вероятно е реална заплаха в зона Огражден-Малешево. По същият параметър в Континентален биогеографски район в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) е и 1914 *Carabus menetriesi pacholei*. Известен е от единствено находище в долината на река Луда Мара над Петрич, Беласица планина. Хигрофил, който се среща предимно в местообитания с много влажна (омброфилна) ацидофилна растителност, като сфагнови торфища и мочурища, но е съобщаван от гористи местности на Беласица. Заплахите за вида у нас са неясни. 1061 *Maculinea nausithous* е с неизвестно състояние по отношение на

разпространение и популация, в благоприятно състояние на местообитанието и с неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи, в Континентален биоеографски район. Подобряване на състоянието на трите посочени вида може да се очаква във връзка с устойчивото управление на горите, като техни местообитания. Доколкото такъв тип мерки вече са предвидени за горските типове природни местообитания, не се налага предприемането на допълнителни специфични мерки към посочените видове.

От **видовете земноводни и влечуги**, половината да в благоприятно състояние за всички биоеографски райони. 1166 *Triturus cristatus* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметър Бъдещи перспективи в Алпийския биоеографски район. 1217 *Testudo hermanni* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметър Разпространение в Алпийския биоеографски район, по параметър Популация в Черноморския, по параметри Популация, Местообитание и Бъдещи перспективи в Континенталния, а по Бъдещи перспективи – в трите биоеографски района. 1279 *Elaphe quatuorlineata* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметри Бъдещи перспективи и Местообитание, в Континенталния биоеографски район. 5194 *Elaphe sauromates* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметри Местообитание и Бъдещи перспективи в Черноморския и Континенталния биоеографски райони. 5364 *Triturus macedonicus* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметър Бъдещи перспективи в Алпийския биоеографски район. . Доколкото мерки за подобряване на местообитанията на видовете вече са предвидени за горските типове природни местообитания, не се налага предприемането на допълнителни специфични мерки за тях в това отношение. Допълнителни мерки са предвидени в т. Д.1. и Д.3.

От **видовете прилепи** основната част са в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметър Бъдещи перспективи, за всички биоеографски райони. Като основни заплахи се посочва упражняването на някои рекреативни дейности, както и безспокойството и ограничаването на достъпа до убежища. Горската екосистема осигурява хранителни местообитания за тези видове и мерките, предвидени за горските типове природни местообитания спомагат за тяхното добро състояние.

От **големите хищници**, природозащитното състояние на вълка е благоприятно. Мечката е неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметри Популация и Бъдещи перспективи, както в Алпийския, така и в Континенталния биоеографски район. С цел подобряване на състоянието на вида през 2019 г. бе обявена нова защитена зона BG0000636. Подобряване на състоянието на вида може да се очаква във връзка с устойчивото управление на горите, като техни местообитания. Доколкото такъв тип мерки вече са предвидени за горските типове природни местообитания, не се налага предприемането на допълнителни специфични мерки за вида в това отношение. Допълнителни мерки са предвидени в т. Д.3. Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, рисът е с оценка Неизвестно (XX) по всички параметри. Това прави процесът на определяне на специфични мерки за него невъзможен. Предвидените мерки за подобряване на състоянието на горските природни местообитания благоприятстват опазването на вида. Предвидени са допълнителни научни изследвания в т. Д.1.4.

През настоящия програмен период са предприети мерки за посочените видове бозайници в следните проекти: Видове прилепи (1323, 1308) и мечка са обект на конзервационни дейности в рамките на проекти, изпълнявани от Дирекциите на НП „Пирин“, НП „Рила“. За видовете прилепи е от значение проектът на ДНП „Централен Балкан“ № BG16M1OP002-3.007-0006, Дейност 1: Възстановяване на коренни горски природни местообитания върху площи, залесени с чуждоземни видове. Дейност 2: Възстановяване и опазване на горски природни местообитания, засегнати от антропогенни процеси. Дейност 3: Ограничаване на негативното влияние на домашни животни върху горски природни местообитания. Дейност 9: Опазване на природни местообитания предмет на паша на домашни животни. За видовете 1308 и 1323 от значение са дейностите по проект № BG16M1OP002-3.007-0003 „Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Natura 2000, попадащи в природен парк „Златни пясъци“ , Дейност 3: Подобряване на природозащитното състояние на вида Дългоух нощник *Myotis bechsteinii* предмет на опазване в защитена зона BG0000118.

От **мъховете**, само 1381 *Dicranum viride* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) в Алпийския биоеографски район, по параметър Бъдещи

перспективи, докато за параметри Състояние на популацията и Местообитание е благоприятно. Видът се среща единствено в стари гори с постоянно висока въздушна влажност. Всяко нарушаване на структурата на гората – антропогенно или природно, води до силно влошаване на състоянието на местообитанието и изчезване на вида. Разпространението в Алпийския биогеографски район е неизвестно, а за Континенталния - видът не е установен и няма потенциал да се среща там. Подобряване на състоянието на вида може да се очаква във връзка с устойчивото управление на горите, като негово местообитание. Доколкото са предвидени мерки за горските типове природни местообитания (9110, 9130, 91W0, 9150, 9170), не се налага предприемането на допълнителни специфични мерки за вида по отношение на неговите местообитания. Предвидено е подсилване на популацията в т. Д.3.

При **видовите висши растения**, 1758 *Ligularia sibirica* е в неблагоприятно-лошо състояние (U2) в Алпийски биогеографски район, по показатели Популация и Бъдещи перспективи и в неблагоприятно - незадоволително (U1) – по показател Разпространение. 4096 *Gladiolus palustris* е в неблагоприятно-лошо състояние (U2) в Алпийски биогеографски район, по показатели Разпространение, Популация и Бъдещи перспективи, а за Континенталния биогеографски район състоянието му е неизвестно. 4116 *Tozzia carpathica* е в неблагоприятно-лошо състояние (U2) в Алпийски и Континенталния биогеографски район, по показатели Разпространение, Популация и Бъдещи перспективи. Състоянието на 6927 *Himantoglossum jankae* е неблагоприятно - незадоволително (U1) за Алпийския и Черноморския биогеографски район, по показател Бъдещи перспективи. Предвид високата отговорност на България към опазването на тези видове, поддържането на техните местообитания е критично важно, при ниската им популация. Допълнителни мерки за тези видове са предвидени в т. Д.1. и Д.3.

Видове птици

Голяма група от видове птици обитават горите. Специално внимание следва да бъде отделено на следните категории птици:

- ✓ Видове с намаляващи популации за периода 2013 – 2018 г., включително световно застрашени видове с намаляващи популации: A024 *Ardeola ralloides*, A104 *Bonasa bonasia*, A403 *Buteo rufinus*, A231 *Coracias garrulus*, A239 *Dendrocopos leucotos*, A429 *Dendrocopos syriacus*, A026 *Egretta garzetta*, A511 *Falco cherrug*, A097 *Falco vespertinus*, A073 *Milvus migrans*, A077 *Neophron percnopterus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A659 *Tetrao urogallus*;
- ✓ Видове от световния червен списък на IUCN, включително такива с неизвестна тенденция в популациите за периода 2013 – 2018: A079 *Aegypius monachus*, A404 *Aquila heliaca*, A442 *Ficedula semitorquata*, A875 *Microcarbo pygmaeus*;
- ✓ Други видове птици, за които е необходимо прилагането на мерки за поддържане на местообитанията им в пасищата: A402 *Accipiter brevipes*, A028 *Ardea cinerea*, A899 *Accipiter gentilis*, A773 *Ardea alba*, A029 *Ardea purpurea*, A898 *Accipiter nisus*, A223 *Aegolius funereus*, A091 *Aquila chrysaetos*, A087 *Buteo buteo*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A734 *Chlidonias hybridus*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A858 *Clanga pomarina*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circaetus gallicus*, A236 *Dryocopus martius*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A320 *Ficedula parva*, A217 *Glaucidium passerinum*, A078 *Gyps fulvus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A179 *Larus ridibundus*, A246 *Lullula arborea*, A868 *Leopiepus medius*, A072 *Pernis apivorus*, A391 *Phalacrocorax carbo sinensis*, A241 *Picoides tridactylus*, A234 *Picus canus*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A220 *Strix uralensis*.

Усилията към тях следва да бъдат насочени основно към подобряване на местообитанията за гнездене.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

По отношение на горските природни местообитания, най-голям фактор за благоприятното им природозащитно състояние е устойчивото управление на горите. В редица нормативни и стратегически документи е посочено, че такъв тип практики следва да се прилагат, но все още не е налице достатъчен опит за тази цел. Това е причината, поради която е необходимо планиране и извършване на пилотни дейности в следните посоки:

- ✓ демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанията (91BA, 91CA, 91D0, 91F0, 91W0, 9260);
- ✓ демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения (9110, 9130, 91BA, 91CA, 9410, 9530);
- ✓ демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни (91AA, 91H0, 91I0, 91M0, 9170): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни; прилагане на лесовъдски практики (вкл. отгледни мероприятия) за трансформация на издънковите гори в семенни и за подобряване на състава;
- ✓ проучвания и експериментирание на лесовъдски практики за успешно възобновяване на черния бор.

Един път въведени, тези практики могат да се прилагат устойчиво и през следващите програмни периоди.

На следващо място, необходимо е стимулирането на подобряване на потенциала на горските местообитания за предоставят екосистемните услуги. По този начин ще се осигури дългосрочното опазване на горските природни местообитания и по-доброто им природозащитно състояние.

Насърчаването на залесяването с типични видове и премахването на инвазивни видове също ще подобрят/поддържат природозащитното състояние на горските местообитания (2180, 91E0, 91F0, 92A0). Същият ефект се търси и чрез увеличаване на площта на горите във фаза на старост (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560).

Не на последно място, подобряване на природозащитното състояние на типове горски природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560) е ключово за тяхното опазване.

По отношение на подобряването на природозащитното състояние на висшите растения (1902 *Cypripedium calceolus* (Венерина пантофка, Венерина обувка), 4096 *Gladiolus palustris* (Блатно петльово перо), 6927 *Himantoglossum scirpinum* (Пърчовка), следва да бъде планирано премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете.

За видовете птици усилията следва да бъдат насочени към опазване на гнездовите им местообитания чрез:

- ✓ Ограничаване на стопанската дейност в определени периоди (A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A223 *Aegolius funereus*, A079 *Aegypius monachus*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circetus gallicus*, A511 *Falco cherrug*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A217 *Glaucidium passerinum*, A078 *Gyps fulvus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A073 *Milvus migrans*, A077 *Neophron percnopterus*, A072 *Pernis apivorus*, A220 *Strix uralensis*, A659 *Tetrao urogallus*);
- ✓ Устойчиво управление и подобряване състоянието на горите и горските площи (A402 *Accipiter brevipes*, A898 *Accipiter nisus*, A223 *Aegolius funereus*, A079 *Aegypius monachus*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola*

ralloides, A104 Bonasa bonasia, A087 Buteo buteo, A403 Buteo rufinus, A224 Caprimulgus europaeus, A734 Chlidonias hybridus, A198 Chlidonias leucopterus, A197 Chlidonias niger, A030 Ciconia nigra, A080 Circaetus gallicus, A231 Coracias garrulus, A239 Dendrocopos leucotos, A868 Leiopicus medius, A429 Dendrocopos syriacus, A236 Dryocopus martius, A773 Ardea alba, A026 Egretta garzetta, A097 Falco vespertinus, A320 Ficedula parva, A442 Ficedula semitorquata, A217 Glaucidium passerinum, A075 Haliaeetus albicilla, A092 Hieraaetus pennatus, A179 Larus ridibundus, A246 Lullula arborea, A073 Milvus migrans, A077 Neophron percnopterus, A023 Nycticorax nycticorax, A072 Pernis apivorus, A391 Phalacrocorax carbo sinensis, A875 Microcarbo pygmaeus, A241 Picoides tridactylus, A234 Picus canus, A034 Platalea leucorodia, A032 Plegadis falcinellus, A220 Strix uralensis, A659 Tetrao urogallus);

- ✓ Създаване и поддържане на високо структурно разнообразие на горите (A223 Aegolius funereus, A858 Clanga pomarina, A028 Ardea cinerea, A029 Ardea purpurea, A024 Ardeola ralloides, A030 Ciconia nigra, A239 Dendrocopos leucotos, A868 Leiopicus medius, A429 Dendrocopos syriacus, A236 Dryocopus martius, A026 Egretta garzetta, A097 Falco vespertinus, A320 Ficedula parva, A442 Ficedula semitorquata, A217 Glaucidium passerinum, A023 Nycticorax nycticorax, A391 Phalacrocorax carbo sinensis, A875 Microcarbo pygmaeus, A234 Picus canus, A034 Platalea leucorodia, A220 Strix uralensis).

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на горски природните местообитания чрез пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанията (91BA, 91CA, 91D0, 91F0, 91W0, 9260): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанието и за поддържане на състава на насажденията; прилагане на лесовъдски практики и др.

Подобряване на природозащитното състояние на природните местообитания чрез пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения (9110, 9130, 91BA, 91CA, 9410, 9530): научни проучвания върху структурата на горите за устойчивостта им към големи природни нарушения и за възстановителния им потенциал; демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения и др.

Подобряване на природозащитното състояние на природните местообитания - пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни (91AA, 91H0, 91I0, 91M0, 9170): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни; прилагане на лесовъдски практики (вкл. отгледни мероприятия) за трансформация на издънковите гори в семенни и за подобряване на състава и др.

Подобряване на природозащитното състояние на Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор (9530): проучвания и експериментирание на лесовъдски практики за успешно възобновяване на черния бор и др.

Екосистемни услуги от горите (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560): прилагане на възобновителни сечи с дълъг възобновителен период; запазване на самозалесили се гори върху земеделски територии (за частни собственици и религиозна собственост) и др.

Възстановяване на горски природни местообитания чрез залесяване с типични видове и премахване на инвазивни видове (2180, 91E0, 91F0, 92A0): залесяване с типични видове и борба с инвазивни видове и др.

Подобряване на природозащитното състояние на горски типове природни местообитания чрез увеличаване на площта на горите във фаза на старост (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180,

91G0, 9560): компенсиране на частни/религиозни собственици на гори за преобразуване на горите им в гори във фаза на старост и др.

Опазване на гнездови местообитания на грабливи птици (вкл. малък креслив орел) и черен щъркел при стопанисване на горите (A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A223 *Aegolius funereus*, A079 *Aegypius monachus*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circetus gallicus*, A511 *Falco cherrug*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A217 *Glaucidium passerinum*, A078 *Gyps fulvus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A073 *Milvus migrans*, A077 *Neophron percnopterus*, A072 *Pernis apivorus*, A220 *Strix uralensis*, A659 *Tetrao urogallus*): ограничаване на стопанската дейност в определени периоди и др.

Опазване на местообитания на горски видове птици чрез устойчиво управление и подобряване състоянието на горите и горските площи (A402 *Accipiter brevipes*, A898 *Accipiter nisus*, A223 *Aegolius funereus*, A079 *Aegypius monachus*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A104 *Bonasa bonasia*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A734 *Chlidonias hybridus*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circetus gallicus*, A231 *Coracias garrulus*, A239 *Dendrocopos leucotos*, A868 *Leiopicus medius*, A429 *Dendrocopos syriacus*, A236 *Dryocopus martius*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A097 *Falco vespertinus*, A320 *Ficedula parva*, A442 *Ficedula semitorquata*, A217 *Glaucidium passerinum*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A179 *Larus ridibundus*, A246 *Lullula arborea*, A073 *Milvus migrans*, A077 *Neophron percnopterus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A072 *Pernis apivorus*, A391 *Phalacrocorax carbo sinensis*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A241 *Picoides tridactylus*, A234 *Picus canus*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A220 *Strix uralensis*, A659 *Tetrao urogallus*): залесителни мероприятия, екстензивно стопанско ползване на горите и др.

Създаване и поддържане на високо структурно разнообразие на горите (A223 *Aegolius funereus*, A858 *Clanga pomarina*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A030 *Ciconia nigra*, A239 *Dendrocopos leucotos*, A868 *Leiopicus medius*, A429 *Dendrocopos syriacus*, A236 *Dryocopus martius*, A026 *Egretta garzetta*, A097 *Falco vespertinus*, A320 *Ficedula parva*, A442 *Ficedula semitorquata*, A217 *Glaucidium passerinum*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A391 *Phalacrocorax carbo sinensis*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A234 *Picus canus*, A034 *Platalea leucorodia*, A220 *Strix uralensis*): провеждане на изборна сеч и възобновяване на гори със смесен състав - повишаване на видовото разнообразие на горите и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560): анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН.

Подобряване на природозащитното състояние на видове висши растения чрез подобряване на местообитанието им (1902 *Cypripedium calceolus* (Венерина пантофка, Венерина обувка), 4096 *Gladiolus palustris* (Блатно петльово перо), 6927 *Himantoglossum caprinum* (Пърчовка): премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

- ✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 42: Подобряване на природозащитното състояние на горски природните местообитания чрез пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанията (91BA, 91CA, 91D0, 91F0, 91W0, 9260): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанието и за поддържане на състава на насажденията; прилагане на лесовъдски практики и др. (еднократна стойност на демонстрационните дейности за хектар, за 480 хектара: 1410 €; стойност на годишните разходи за хектар, за 5 000 хектара, два пъти за 6 годишен период: 295 €; обща стойност на мярката: 3 626 800,00 €)	еднократна за демонстрационни дейности периодична за устойчиво стопанисване	5 480	хектар	518 114,00	Кохезионен фонд
Мярка 43: Подобряване на природозащитното състояние на природните местообитания чрез пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения (9110, 9130, 91BA, 91CA, 9410, 9530): научни проучвания върху структурата на горите за устойчивостта им към големи природни нарушения и за възстановителния им потенциал; демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 345 €; обща стойност на мярката: 496 800,00 €)	еднократна	240	хектар	70 971,00	Кохезионен фонд
Мярка 44: Подобряване на природозащитното състояние на природните местообитания - пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни (91AA, 91H0, 91I0, 91M0, 9170): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни; прилагане на лесовъдски практики (вкл. отгледни мероприятия) за трансформация на издънковите гори в	еднократна за демонстрационни дейности периодична за прилагане на лесовъдски	40 240	хектар	3 431 943,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
семенни и за подобряване на състава и др. (еднократна стойност на демонстрационните дейности за хектар, за 240 хектара: 1765 €; стойност на годишните разходи за хектар, за 40 000 хектара, два пъти за 6 годишен период: 295 €; обща стойност на мярката за целия период: 24 023 600,00 €)	практики				
Мярка 45: Подобряване на природозащитното състояние на Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор (9530): проучвания и експериментирание на лесовъдски практики за успешно възобновяване на черния бор и др. (обща стойност проучването: 621 000,00 €)	еднократна	1	брой проучвания	88 714,00	Кохезионен фонд
Мярка 46: Екосистемни услуги от горите (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560): прилагане на възобновителни сечи с дълъг възобновителен период; запазване на самозалесили се гори върху земеделски територии (за частни собственици и религиозна собственост) и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 80 €; обща стойност на мярката: 19 200 000,00 €)	периодична	40 000	хектар	2 742 857,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
Мярка 47: Възстановяване на горски природни местообитания чрез залесяване с типични видове и премахване на инвазивни видове (2180, 91E0, 91F0, 92A0): залесяване с типични видове и борба с инвазивни видове и др. (стойност на разходи за хектар за залесяване, общо 10 000 хектара: 5 880 €; стойност на годишните разходи за хектар за премахване на инвазивни видове, общо 20 000 хектара: 305 €; обща стойност на мярката: 95 400 000,00 €)	еднократна за залесяване периодична за борба с инвазивни видове	30 000	хектар	13 628 571,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 48: Подобряване на природозащитното състояние на горски типове природни местообитания чрез увеличаване на площта на горите във фаза на старост (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, h91H0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560): компенсиране на частни/религиозни собственици на гори за преобразуване на горите им в гори във фаза на старост и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 150 €; обща стойност на мярката: 1 350 000,00 €)</p>	периодична	1 500	хектар	192 857,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 49: Опазване на гнездови местообитания на грабливи птици (вкл. малък креслив орел) и черен щъркел при стопанисване на горите (A402 Accipiter brevipes, A899 Accipiter gentilis, A898 Accipiter nisus, A223 Aegolius funereus, A079 Aegypius monachus, A091 Aquila chrysaetos, A404 Aquila heliaca, A858 Clanga pomarina, A087 Buteo buteo, A403 Buteo rufinus, A030 Ciconia nigra, A080 Circaetus gallicus, A511 Falco cherrug, A103 Falco peregrinus, A099 Falco subbuteo, A096 Falco tinnunculus, A097 Falco vespertinus, A217 Glaucidium passerinum, A078 Gyps fulvus, A075 Haliaeetus albicilla, A092 Hieraaetus pennatus, A073 Milvus migrans, A077 Neophron percnopterus, A072 Pernis apivorus, A220 Strix uralensis, A659 Tetrao urogallus): ограничаване на стопанската дейност в определени периоди и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 75 €; обща стойност на мярката: 450 000,00 €)</p>	периодична	1 000	хектар	64 286,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 50: Опазване на местообитания на горски видове птици чрез устойчиво управление и подобряване състоянието на горите и горските площи (A402 Accipiter brevipes, A898 Accipiter nisus, A223 Aegolius funereus, A079 Aegypius monachus, A091 Aquila chrysaetos, A404 Aquila heliaca, A858 Clanga pomarina, A028 Ardea cinerea, A029 Ardea</p>	<p>еднократна за залесителни мероприятия</p> <p>периодична за</p>	100 000	хектар	10 307 143,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>purpurea</i>, A024 <i>Ardeola ralloides</i>, A104 <i>Bonasa bonasia</i>, A087 <i>Buteo buteo</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A734 <i>Chlidonias hybridus</i>, A198 <i>Chlidonias leucopterus</i>, A197 <i>Chlidonias niger</i>, A030 <i>Ciconia nigra</i>, A080 <i>Circaetus gallicus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A239 <i>Dendrocopos leucotos</i>, A868 <i>Leiopicus medius</i>, A429 <i>Dendrocopos syriacus</i>, A236 <i>Dryocopus martius</i>, A773 <i>Ardea alba</i>, A026 <i>Egretta garzetta</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A320 <i>Ficedula parva</i>, A442 <i>Ficedula semitorquata</i>, A217 <i>Glaucidium passerinum</i>, A075 <i>Haliaeetus albicilla</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A179 <i>Larus ridibundus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A073 <i>Milvus migrans</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A023 <i>Nycticorax nycticorax</i>, A072 <i>Pernis apivorus</i>, A391 <i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>, A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i>, A241 <i>Picoides tridactylus</i>, A234 <i>Picus canus</i>, A034 <i>Platalea leucorodia</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A220 <i>Strix uralensis</i>, A659 <i>Tetrao urogallus</i>): залесителни мероприятия, екстензивно стопанско ползване на горите и др.</p> <p>(стойност на разходи за хектар за залесяване, общо 5 000 хектара: 5 880 €; стойност на годишните разходи за хектар за екстензивно стопанско ползване на горите, общо 95 000 хектара: 75 €; обща стойност на мярката: 72 150 000,00 €)</p>	екстензивно стопанско ползване				
<p>Мярка 51: Създаване и поддържане на високо структурно разнообразие на горите (A223 <i>Aegolius funereus</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A028 <i>Ardea cinerea</i>, A029 <i>Ardea purpurea</i>, A024 <i>Ardeola ralloides</i>, A030 <i>Ciconia nigra</i>, A239 <i>Dendrocopos leucotos</i>, A868 <i>Leiopicus medius</i>, A429 <i>Dendrocopos syriacus</i>, A236 <i>Dryocopus martius</i>, A026 <i>Egretta garzetta</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A320 <i>Ficedula parva</i>, A442 <i>Ficedula semitorquata</i>, A217 <i>Glaucidium passerinum</i>, A023 <i>Nycticorax nycticorax</i>, A391 <i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>, A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i>, A234 <i>Picus canus</i>, A034 <i>Platalea leucorodia</i>, A220 <i>Strix uralensis</i>): провеждане на изборна сеч и възобновяване на гори със смесен състав - повишаване на видовото разнообразие на</p>	периодична	100 000	хектар	15 171 429,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
горите и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 177 €; обща стойност на мярката: 106 200 000,00 €)					
<p>Мярка 27: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560): анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН.</p> <p>Забележка: Мярката обхваща и природни местообитания 4030, 4090, 40A0, 40C0, 5130, 1340, 1530, 6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0. С цел избягване на дублирането на планираните финансови ресурси, същата мярка е цитирана в раздели Д.2.2. Степни местности и зони с храстовидна растителност и Д.2.4. Пасища, като финансовия ресурс за нея е заложен в Д.2.4. Пасища.</p>	еднократна	57	брой РСПБЗН с изграден капацитет	0,00	Кохезионен фонд
Мярка 33б: Подобряване на природозащитното състояние на видове висши растения чрез подобряване на местообитанието им (1902 <i>Cypripedium calceolus</i> (Венерина	периодична	280	хектар	49 680,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>пантофка, Венерина обувка): премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 207 €; обща стойност на мярката: 347 760 €)</p>					

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено/благоприятно природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 28 типа природни местообитания (2180, 9110, 9130, 9150, 9170, 9180, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91G0, 91H0, 91I0, 91M0, 91S0, 91W0, 91Z0, 9260, 9270, 92A0, 92C0, 92D0, 9410, 9530, 9560, 95A0). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не постигнато благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 3 вида (1902 *Cypripedium calceolus* (Венерина пантофка, Венерина обувка), 4096 *Gladiolus palustris* (Блатно петльово перо), 6927 *Himantoglossum caprinum* (Пърчовка)). Това включва и случаите, в които се регистрира значително

подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;

- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции в популациите на 52 вида птици (*A024 Ardeola ralloides*, *A104 Bonasa bonasia*, *A403 Buteo rufinus*, *A231 Coracias garrulus*, *A239 Dendrocopos leucotos*, *A429 Dendrocopos syriacus*, *A026 Egretta garzetta*, *A511 Falco cherrug*, *A097 Falco vespertinus*, *A073 Milvus migrans*, *A077 Neophron percnopterus*, *A023 Nycticorax nycticorax*, *A659 Tetrao urogallus*, *A079 Aegypius monachus*, *A404 Aquila heliaca*, *A442 Ficedula semitorquata*, *A875 Microcarbo pygmaeus*, *A402 Accipiter brevipes*, *A028 Ardea cinerea*, *A899 Accipiter gentilis*, *A773 Ardea alba*, *A029 Ardea purpurea*, *A898 Accipiter nisus*, *A223 Aegolius funereus*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A087 Buteo buteo*, *A224 Caprimulgus europaeus*, *A734 Chlidonias hybridus*, *A198 Chlidonias leucopterus*, *A197 Chlidonias niger*, *A858 Clanga pomarina*, *A030 Ciconia nigra*, *A080 Circaetus gallicus*, *A236 Dryocopus martius*, *A103 Falco peregrinus*, *A099 Falco subbuteo*, *A096 Falco tinnunculus*, *A320 Ficedula parva*, *A217 Glaucidium passerinum*, *A078 Gyps fulvus*, *A075 Haliaeetus albicilla*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A179 Larus ridibundus*, *A246 Lullula arborea*, *A868 Leopiscus medius*, *A072 Pernis apivorus*, *A391 Phalacrocorax carbo sinensis*, *A241 Picoides tridactylus*, *A234 Picus canus*, *A034 Platalea leucorodia*, *A032 Plegadis falcinellus*, *A220 Strix uralensis*). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не са постигнати стабилни или нарастващи тенденции.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на горите, в т.ч. стопанисвани от частни собственици;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги, включително абсорбиране на емисиите на парникови газове, защита на почвата от ерозия, участие във водния кръговрат и регулация на местния климат, улавяне на част от въглеродния диоксид;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на планински, културен и орнитологичен туризъм, включително в местата по UNESCO.

Д.2.7. Скални местообитания, дюни и зони с рядка растителност

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 14 попадат в тази екосистема:

- 1210 Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси
- 1240 Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium*

- 2110 Зараждащи се подвижни дюни
- 2120 Подвижни дюни с *Ammophila arenaria* по крайбрежната ивица (бели дюни)
- 2130 Неподвижни крайбрежни дюни с тревна растителност (сиви дюни)
- 2190 Влажни понижения между дюните
- 2340 Панонски вътрешноконтинентални дюни
- 8110 Силикатни сипеи от планинския до снежния пояс
- 8120 Сипеи върху варовити терени и калциеви шисти във високите планини
- 8150 Средноевропейски силикатни сипеи
- 8160 Средноевропейски варовикови сипеи на хълмисто и планинско ниво
- 8210 Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове
- 8220 Хазмофитна растителност по силикатни скални склонове
- 8230 Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите *Sedo-Scleranthion* или *Sedo albi-Veronicion dillenii*

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, природозащитното състояние на всички природни местообитания е неблагоприятно-незадоволително (U1) по отношение на бъдещите перспективи, неизвестно по отношение на структура и функции и благоприятно за разпространение и площ, с изключение на 2120 и 2190 в Черноморския биогеографски район и за 8120, и 8220 за Континенталния. Изключение прави и 8110, който е в U1 по отношение на разпространението и площта в Континенталния биогеографски район. Две от природните местообитания са с изцяло неизвестно природозащитно състояние, затова са предвидени за научни изследвания в т. Д.1.

За някои от крайбрежните дюнни местообитания (2110, 2120, 2130 и 2180) са изготвяни карти за разпространението им, съгласно действащото законодателство. Основните отрицателни въздействия и заплахи за скалните и дюнни местообитания по крайбрежието (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2180, 2190) са изграждане/развитие на разнообразна инфраструктура, свързана с туристически и спортни дейности. За дюнните и скални местообитания във вътрешността на страната (2340, 8210, 8220, 8230), основните отрицателни въздействия са добив на не-енергийни ресурси. Тези заплахи продължават да имат висока или средна оценка на въздействие, което показва необходимостта от допълнителни и продължаващи усилия при управлението на местообитанията, поне в някои райони на разпространението им. Като цяло, усилията следва да продължат в посока борба с инвазивни видове, премахване на нетипичната храстова и дървесна растителност, както и намаляване на увреждането в резултат от туристопотока.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 12 обитават тази екосистема:

7 вида влечуги

1217 *Testudo hermanni*

1219 *Testudo graeca*
 1220 *Emys orbicularis*
 1279 *Elaphe quatuorlineata*
 2373 *Mauremys caspica*
 5194 *Elaphe sauromates*
 6095 *Elaphe situla*
 1 вид бозайник
 1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*
 4 вида висши растения
 2079 *Moehringia jankae*
 2253 *Centaurea jankae*
 4080 *Centaurea immanuelis-loewii*
 6927 *Himantoglossum caprinum*

От **видовете влечуги**, само 1220 *Emys orbicularis* е в благоприятно състояние. Всички останали видове са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1), с изключение на 1219 *Testudo graeca*, който е в неблагоприятно-лошо (U2) състояние в Черноморския биогеографски район. Неизвестна е популацията на 1217 *Testudo hermanni* и 1219 *Testudo graeca* в Алпийския биогеографски район, на 1219 *Testudo graeca*, 1279 *Elaph quatuorlineata*, 2373 *Mauremys caspica* и 5194 *Elaphe sauromates* в Континенталния и на 5194 *Elaphe sauromates* и 6095 *Elaphe situla* – в Черноморския.

Състоянието на **дивата коза** в Алпийския и в Континенталния биогеографски райони е неблагоприятно-незадоволително (U1) по бъдещи перспективи, както и по отношение на популацията в Континенталния биогеографски район. По останалите параметри, състоянието е благоприятно. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на състоянието на природните местообитания, които са и местообитания на този вид, не е предвидено предприемане на специфични мерки за него. Предвидени са научни изследвания в т. Д.1.

От **видовете висши растения**, единствено 6927 *Himantoglossum caprinum* е в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) в Алпийския и Черноморския биогеографски райони. Неизвестни са бъдещите перспективи за 2253 *Centaurea jankae*, 4080 *Centaurea immanuelis-loewii* и 6927 *Himantoglossum caprinum* в Континенталния биогеографски район, както и популацията на 4080 *Centaurea immanuelis-loewii* в Континенталния район. Разпространението и популацията на 6927 *Himantoglossum caprinum* също са неизвестни. Сред основните заплахи и влияния за тези видове са ниския репродуктивен потенциал, засушаването на климата, както и влошаване на местообитанията им. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на състоянието на природните местообитания, които са и местообитания на тези видове, не е предвидено предприемане на специфични мерки за тях.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

По отношение на природните местообитания, подобряването на природозащитното състояние може да се осигури чрез:

- ✓ Отстраняване на инвазивни чужди видове (2340);
- ✓ Премахване на нетипична храстова и дървесна растителност (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2190, 8210, 8220, 8230);
- ✓ Възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове (2120, 2130, 2190, 2340);
- ✓ Изграждане/ поддържане на съоръжения за обществен достъп (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2190): изграждане и поддържане на съоръжения за обществен достъп; поставяне на информационни табели, табла за „внимание“ и др.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез отстраняване на инвазивни чужди видове (2340): отстраняване на инвазивни чужди видове и др.

Подобряване на природозащитното състояние на крайбрежни, скални и дюнни типове природни местообитания чрез премахване на нетипична храстова и дървесна растителност (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2190, 8210, 8220, 8230): дейности по идентифициране и премахване на нетипични дървесни и храстови видове в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях и др.

Подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове (2120, 2130, 2190, 2340): дейности по възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове и др.

Подобряване на природозащитното състояние на крайбрежни и дюнни типове природни местообитания чрез изграждане/ поддържане на съоръжения за обществен достъп (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2190): изграждане и поддържане на съоръжения за обществен достъп; поставяне на информационни табели, табла за „внимание“ и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

- ✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 52: Подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез отстраняване на инвазивни чужди видове (2340):	периодична	1 600	хектар	394 971,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
отстраняване на инвазивни чужди видове и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 288 €; обща стойност на мярката: 2 764 800,00 €)					(ЕЗФРСР)
Мярка 53: Подобряване на природозащитното състояние на крайбрежни, скални и дюнни типове природни местообитания чрез премахване на нетипична храстова и дървесна растителност (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2190, 8210, 8220, 8230): дейности по идентифициране и премахване на нетипични дървесни и храстови видове в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 288 €; обща стойност на мярката: 7 084 800,00 €)	еднократна	4 100	хектар	1 012 114,00	Кохезионен фонд
Мярка 54: Подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове (2120, 2130, 2190, 2340): дейности по възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове и др. (обща стойност на мярката: 288 €; обща стойност на мярката: 864 000 €)	периодична	500	хектар	123 429,00	Кохезионен фонд
Мярка 55: Подобряване на природозащитното състояние на крайбрежни и дюнни типове природни местообитания чрез изграждане/ поддържане на съоръжения за обществен достъп (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2190): изграждане и поддържане на съоръжения за обществен достъп; поставяне на информационни табели, табла за „внимание“ и др. (обща стойност на мярката: 1 380 000,00 €)	еднократна	НП	НП	197 142,00	Кохезионен фонд

- ✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобро природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 10 типа природни местообитания (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2190, 2340, 8210, 8220, 8230). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Намаляване на ерозията;
- ✓ Положително влияние върху видовете, обитаващи тези местообитания;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на планински и морски туризъм.

Д.2.8. Сладководни местообитания (реки и езера)

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 6 попадат в тази екосистема:

- 3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от *Littorelletea uniflorae* и/или *Isoeto-Nanojuncetea*
- 3140 Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от *Chara*
- 3150 Естествени еутрофни езера с растителност от типа *Magnopotamion* или *Hydrocharition*
- 3160 Естествени дистрофни езера
- 3260 Равнинни или планински реки с растителност от *Ranunculion fluitantis* и *Callitricho-Batrachion*
- 3270 Реки с кални брегове с *Chenopodion rubri* и *Bidention p.p.*

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, състоянието на природните местообитания е както следва:

- ✓ 3130 – в Континенталния биогеографски район с благоприятно разпространение и неблагоприятно-незадоволително състояние по отсаналите критерии. В Алпийския състоянието е благоприятно. Неблагоприятното състояние се дължи на фрагментации на местообитанието от антропогенни структури, промени в хидрологичния режим поради изпомпване на води, еутрофикация от отпадни води от хижите, както и необходимост от допълнителни проучвания за площта и състоянието, особено в Алпийския биогеографски район. Мерките трябва да са насочени към ограничаване на регистрираните въздействия;
- ✓ 3140 – в Алпийския и Континенталния състоянието е неблагоприятно-незадоволително по отношение на структурата и функциите, и бъдещите перспективи. С U1 е оценена и площта в Континенталния биогеографски район. В Черноморския биогеографски район състоянието е благоприятно. Местообитанието е фрагментирано от антропогенни структури, регистрирана е еутрофикация от отпадни води от хижите, на места има затлачване от тиня. Необходими са мерки за ограничаване на регистрираните въздействия и подобряване на физикохимичните параметри на водите и екологичен статус на водното тяло по биологични параметри съгласно РДВ;
- ✓ 3150 – състоянието и в трите биогеографски района е оценено с U1 по отношение на бъдещи перспективи, структурата и функциите са неблагоприятни-незадоволителни в Алпийския и Континенталния район, и неизвестни в Черноморския. И в трите биогеографски района състоянието е благоприятно по отношение на разпространение и площ. Местообитанието е фрагментирано от антропогенни структури. Водите се замърсяват от селскостопански дейности, отглеждане на животни. Водното количество намалява, поради обрастване с тръстика и нарушена връзка с морето, строителство в близост до полигоните на местообитанието, затлачване с дънни наноси, засипване със земна маса от строителни дейности, замърсяване от сметища са влияния, срещу които следва да се предприемат мерки;
- ✓ 3160 – състоянието е благоприятно по отношение на разпространение и площ, и неблагоприятно-незадоволително по структура и функции, и бъдещи перспективи, в Континенталния и Алпийския биогеографски райони. Влияние на паша - вток на биогенни елементи, утъпкване на

плаващите острови, заблацияване в периферните участъци на езерата в ALP регион. Влиянията в CON регион са свързани с климатични промени и намалено ниво на подпочвените води;

- ✓ 3260 – състоянието е оценено с U1 по отношение на структура и функции, и бъдещи перспективи в Алпийския и Черноморския биогеографски райони. Разпространението е благоприятно, площта е благоприятна в Алпийския и неизвестна в Черноморския биогеографски район. В значителна част от зоните в Алпийския биогеографски регион е регистрирано замърсяване с битови отпадни води, водещо до еутрофикация и изменение в оптималните физикохимични параметри на водите. Наблюдава се навлизане на чужди видове. В Черноморския са необходими инвестиции за преодоляване на фрагментацията на природни местообитания, засегнати от антропогенна дейност (каптажи, баражи, сгради, пътища). В Континенталния има замърсяване с битови отпадъци;
- ✓ 3260 е в неблагоприятно лошо състояние. Необходимост от инвестиции за преодоляване на фрагментацията на природни местообитания, засегнати от антропогенна дейност и ограничаване навлизането на чужди видове

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 21 обитават тази екосистема:

3 вида безгръбначни животни

4064 *Theodoxus transversalis*

1032 *Unio crassus*

1037 *Ophiogomphus cecilia*

10 вида риби

1130 *Aspius aspius*

1145 *Misgurnus fossilis*

2484 *Eudontomyzon mariae*

2533 *Cobitis elongata*

5291 *Alburnus sarmaticus*

6143 *Gobio kessleri*

6145 *Gobio uranoscopus*

6147 *Leuciscus souffia*

6964 *Barbus meridionalis*

6965 *Cottus gobio*

5 вида земноводни

- 1166 *Triturus cristatus*
1171 *Triturus karelinii*
1188 *Bombina bombina*
1993 *Triturus dobrogicus*
5364 *Triturus macedonicus*

3 вида висши растения

- 1428 *Marsilea quadrifolia*
1516 *Aldrovanda vesiculosa*
1758 *Ligularia sibirica*

При **видовете безгръбначни животни** състоянието е следното:

- ✓ 1032 *Unio crassus* – неизвестно разпространение в Алпийския биогеографски район, където местообитанието е благоприятно, а бъдещите перспективи – неблагоприятни-незадоволителни. Неизвестна популация и бъдещи перспективи в Черноморския и Континенталния, благоприятно разпространение и местообитание. Доколкото са предвидени мерки към природните местообитания, които са и местообитания на вида, не се предвиждат допълнителни специфични мерки за него;
- ✓ 1037 *Ophiogomphus cecilia* – в Алпийския биогеографски район е с благоприятно разпространение и местообитание, и с неизвестна популация и бъдещи перспективи. В Черноморския район е с благоприятна популация и неизвестно разпространение, местообитание и бъдещи перспективи. В Континенталния район е с благоприятна популация, неизвестно разпространение и местообитание, и с неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи. Доколкото са предвидени мерки към природните местообитания, които са и местообитания на вида, не се предвиждат допълнителни специфични мерки за него;
- ✓ 4064 *Theodoxus transversalis* – в Континенталния биогеографски район е с неблагоприятно-незадоволително разпространение и бъдещи перспективи, и с неизвестна популация и местообитание. Доколкото са предвидени мерки към природните местообитания, които са и местообитания на вида, не се предвиждат допълнителни специфични мерки за него.

При **видовете риби** състоянието е следното: 1130 *Aspius aspius*: неизвестно състояние в Черноморския биогеографски район. В Континенталния биогеографски район състоянието на вида е благоприятно. 1145 *Misgurnus fossilis*: благоприятно по отношение на разпространение и местообитание в Черноморски и Континентален биогеографски район, с неизвестна популация и бъдещи перспективи. 2484 *Eudontomyzon mariae*: благоприятно местообитание в Континентален биогеографски район, с неизвестно разпространение, популация и бъдещи перспективи. 2533 *Cobitis elongata*: благоприятно местообитание в Континентален биогеографски район, с неизвестно разпространение, популация и бъдещи перспективи. 5291 *Alburnus sarmaticus* и 6143 *Gobio kessleri*: благоприятно състояние в Континентален биогеографски район. 6145 *Gobio uranoscopus*: благоприятно разпространение и местообитание, неизвестна популация и бъдещи перспективи в Алпийски и Континентален биогеографски район. 6964 *Barbus meridionalis*: благоприятно състояние в Континентален биогеографски район, в Алпийски – благоприятно разпространение и местообитание, неблагоприятно-незадоволително по

отношение на популация и бъдещи перспективи. 6965 *Cottus gobio*: благоприятно разпространение и местообитание, неизвестна популация и бъдещи перспективи в Алпийския и Континенталния биогеографски район. Подобряването на състоянието на видовете може да се постигне чрез подобряване на тяхното местообитание, като една от ключовите мерки следва да бъде подобряване на надлъжната свързаност на реките. Предвидени са и мерки за научни изследвания в т. Д.1., както и реинтродукция в т. Д.3.

Състоянието при **видовете земноводни** е следното: 1066 *Apatura metis*: неизвестно разпространение и популация, благоприятно местообитание и бъдещи перспективи в Континенталния биогеографски район. 1171 *Triturus karelinii*: благоприятно разпространение, неизвестна популация, местообитание и бъдещи перспективи в Алпийски, Черноморски и Континентален биогеографски район. 1188 *Bombina bombina*: благоприятно разпространение, неизвестна популация, местообитание и бъдещи перспективи в Черноморския и Континенталния биогеографски район. 1993 *Triturus dobrogicus* и 5364 *Triturus macedonicus*: благоприятно разпространение, популация и местообитание, неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи в Черноморски, Континентален и Алпийски биогеографски район. Проектът по ОПОС „Управление на сукцесионните процеси и подобряване на качеството на местообитанията на защитени водолюбиви видове във влажната зона в ПР „Сребърна“ спомага за подобряване местообитанието на 1993 *Triturus dobrogicus*. В рамките на проекти по ОПОС 2014-2020, Дирекциите на НП „Пирин“, НП „Рила“, ПП „Врачански Балкан“, ПП „Златни пясъци“ изпълняват дейности, насочени към подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания 3130, 3140, 31150, 3160, свързани с ограничаване на еутрофикацията, затлачването и влиянието на туризма. Тези проекти могат косвено да подобрят и местообитанията на видовете тритони, 1220 *Emys orbicularis*. Подобряването на състоянието на видовете може да се постигне чрез подобряване на тяхното местообитание. Предвидени са и научни изследвания в т. Д.1.

Състоянието на **видовете висши растения** е както следва: 1428 *Marsilea quadrifolia* и 1516 *Aldrovanda vesiculosa* са с неизвестно разпространение и популация, благоприятно местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи в Континенталния район. 1758 *Ligularia sibirica* е с неблагоприятно-незадоволително разпространение, неблагоприятно-лоша популация и бъдещи перспективи, с благоприятно местообитание. Подобряването на състоянието на видовете може да се постигне чрез подобряване на тяхното местообитание, в т.ч. възстановяване на хидрологичния режим. Предвидени са и научни изследвания в т. Д.1.

Видове птици

Голяма група от видове птици са зависими от тази екосистема. Специално внимание следва да бъде отделено на следните категории птици:

- ✓ Видове птици, приоритетни за опазване, поради намаляващи популации съгласно последното докладване по чл. 12 на Директивата за птиците: A229 *Alcedo atthis*, A857 *Spatula clypeata*, A024 *Ardeola ralloides*, A156 *Limosa limosa*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A161 *Tringa totanus*, A024 *Ardeola ralloides*;
- ✓ Видове птици, включени в световния червен списък на IUCN, като застрашени или полу-застрашени от изчезване в света: A060 *Aythya nyroca*, A026 *Egretta garzetta*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A060 *Aythya nyroca*, A020 *Pelecanus crispus*, A142 *Vanellus vanellus*;
- ✓ Други видове птици, за които е необходимо прилагането на мерки за поддържане на местообитанията им: A293 *Acrocephalus melanopogon*, A054 *Anas acuta*, A052 *Anas crecca*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A059 *Aythya ferina*, A061 *Aythya fuligula*, A021 *Botaurus stellaris*, A149 *Calidris alpina*, A147 *Calidris ferruginea*, A145 *Calidris minuta*, A136 *Charadrius dubius*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A030 *Ciconia nigra*, A081 *Circus aeruginosus*, A036 *Cygnus olor*, A773 *Ardea alba*, A125 *Fulica atra*, A123 *Gallinula chloropus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus*

cachinnans, A179 *Larus ridibundus*, A768 *Numenius arquata arquata*, A094 *Pandion haliaetus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A861 *Calidris pugnax*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A007 *Podiceps auritus*, A005 *Podiceps cristatus*, A119 *Porzana porzana*, A892 *Zapornia parva*, A118 *Rallus aquaticus*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A048 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A054 *Anas acuta*, A059 *Aythya ferina*, A855 *Mareca penelope*, A004 *Tachybaptus ruficollis*.

Усилията следва да бъдат насочени към възстановяване и поддържане на местообитанията на птиците на територията на стопанството за аквакултури, в т.ч. осигуряване на спокойствие и условия за хранене. От съществено значение е и възстановяването на хидрологичния режим.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Подобряването на типовете природни местообитания може да се постигне чрез:

- ✓ Намаляване на замърсяването на водите (3130, 3260, 3270);
- ✓ Премахване на инвазивни видове (h3260, h3270);
- ✓ Ограничаване на пашата (3130, 3150, 3160, 3260);
- ✓ Намаляване на фрагментацията (3130, 3140, 3150, 3260, 3270).

Подобряването на състоянието на видовете може да се постигне чрез:

- ✓ Възстановяване и поддържане на местообитанията на растителни и животински видове на територията на стопанството за аквакултури (A293 *Acrocephalus melanopogon*, A229 *Alcedo atthis*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A061 *Aythya fuligula*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A149 *Calidris alpina*, A147 *Calidris ferruginea*, A145 *Calidris minuta*, A136 *Charadrius dubius*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A030 *Ciconia nigra*, A081 *Circus aeruginosus*, A036 *Cygnus olor*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A125 *Fulica atra*, A123 *Gallinula chloropus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A179 *Larus ridibundus*, A156 *Limosa limosa*, A768 *Numenius arquata arquata*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A861 *Calidris pugnax*, A607-B *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A007 *Podiceps auritus*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A118 *Rallus aquaticus*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A048 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*);
- ✓ Осигуряване на спокойствие и условия за хранене в оптимални местообитания на защитени видове птици в чиито местообитания е разположено стопанството за производство на аквакултури (A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A081 *Circus aeruginosus*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A022 *Ixobrychus minutus*, A179 *Larus ridibundus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*,

A607-B *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A118 *Rallus aquaticus*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A048 *Tadorna tadorna*);

- ✓ Възстановяване на хидрологичния режим (1428 *Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсilea, Четирилистно разковниче), A229 *Alcedo atthis* A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A179 *Larus ridibundus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A020 *Pelecanus crispus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A034 *Platalea leucorodia*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A156 *Limosa limosa*, A161 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*);
- ✓ Подобряване на местообитанието на видове (1428 *Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсilea, Четирилистно разковниче));
- ✓ Възстановяване на надлъжната свързаност на реките (1130 *Aspius aspius* (Распер), 6143 *Gobio kessleri* (Балканска Кротушка), 6145 *Gobio uranoscopus* (Малка Кротушка), 6964 *Barbus meridionalis* (Балканска Мряна), 6965 *Cottus gobio* (Главоч)): изграждане/ рехабилитация (и/или премахване и новоизграждане на алтернативни съоръжения) на рибни проходи и премахване или минимизиране на влиянието на съществуващи бариери;
- ✓ Възстановяване на съществуващи/потенциални (или бивши ефективни) местообитания (1145 *Misgurnus fossilis* (Виюн))

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез изграждане и поддържане на съоръжения за пречистване на отпадни води (3130, 3260, 3270): пилотно изграждане на малки пречиствателни съоръжения на планински туристически и други обекти; изграждане на малки пречиствателни съоръжения към планински ферми и предприятия, чиито води се заустват в реките. Мякмата се прилага извън територията на националните паркове.

Възстановяване и поддържане на местообитанията на растителни и животински видове на територията на стопанството за аквакултури (A293 *Acrocephalus melanopogon*, A229 *Alcedo atthis*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A061 *Aythya fuligula*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A149 *Calidris alpina*, A147 *Calidris ferruginea*, A145 *Calidris minuta*, A136 *Charadrius dubius*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A030 *Ciconia nigra*, A081 *Circus aeruginosus*, A036 *Cygnus olor*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A125 *Fulica atra*, A123 *Gallinula chloropus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A179 *Larus ridibundus*, A156 *Limosa limosa*, A768 *Numenius arquata arquata*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A861 *Calidris pugnax*, A607-B *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A007 *Podiceps auritus*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A118 *Rallus aquaticus*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A048 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*): поддържане на водно ниво и оводняване на изоставени басейни, монтиране на защитни мрежи и др.

Осигуряване на спокойствие и условия за хранене в оптимални местообитания на защитени видове птици в чиито местообитания е разположено стопанството за производство на аквакултури (A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*,

A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A081 *Circus aeruginosus*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A022 *Ixobrychus minutus*, A179 *Larus ridibundus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A607-B *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A118 *Rallus aquaticus*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A048 *Tadorna tadorna*): поддържане на смесените чаплови колонии, където обикновено гнездят и малки корморани; прилагане на програма за екстензивно рибовъдство и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания чрез възстановяване на хидрологичния режим (1428 *Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсилия, Четирилистно разковниче), A229 *Alcedo atthis* A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A179 *Larus ridibundus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A020 *Pelecanus crispus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A034 *Platalea leucorodia*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A156 *Limosa limosa*, A161 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*): възстановяване на напоителни канали и поддържане на определен воден режим; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация; възстановяване на хидрологичния режим в територии с хигрофилни храстови местообитания, чувствителни към промени в хидрологичния режим; почистване/поддържане на съществуващи канали; възстановяване на разрушени диги; изграждане на връзка с морето; възстановяване естествения воден режим на влажните зони и поддържане на подходящ воден режим, който осигурява пълноценно им функциониране и използване; възстановяване на бивши гнездовища на вида; частично възстановяване на пресушени, в миналото, естествени водоеми от значение за кърдроглавия пеликан; управление на тръстиковите масиви и др.

Подобряване на природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез премахване на инвазивни видове (h3260, h3270): дейности по премахване на инвазивни чужди видове от територията на местообитанията и др.

Подобряване на природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез ограничаване на пашата (3130, 3150, 3160, 3260): действия за ограничаване на паша и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видове висши растения чрез подобряване на местообитанието им (1428 *Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсилия, Четирилистно разковниче)): премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видовете чрез възстановяване на надлъжната свързаност на реките (1130 *Aspius aspius* (Распер), 6143 *Gobio kessleri* (Балканска Кротушка), 6145 *Gobio uranoscopus* (Малка Кротушка), 6964 *Barbus meridionalis* (Балканска Мряна), 6965 *Cottus gobio* (Главоч)): изграждане/ рехабилитация (и/или премахване и новоизграждане на алтернативни съоръжения) на рибни проходи и премахване или минимизиране на влиянието на съществуващи бариери и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видовете чрез пилотно възстановяване на съществуващи/потенциални (или бивши ефективни) местообитания (1145 *Misgurnus fossilis* (Виюн)): влажни зони, меандри по поречието на Дунав и на дунавски притоци и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез премахване на изоставени антропогенни структури (3130, 3140, 3150, 3260, 3270): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация и др.

Подобряване природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез изграждане и поддържане на съоръжения за пречистване на отпадни води (3130, 3260): пилотно изграждане на малки пречиствателни съоръжения на планински туристически и други обекти. Мярката се прилага за територията на националните паркове.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 56: Подобряване природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез изграждане и поддържане на съоръжения за пречистване на отпадни води (3130, 3260, 3270): пилотно изграждане на малки пречиствателни съоръжения на планински туристически и други обекти; изграждане на малки пречиствателни съоръжения към планински ферми и предприятия, чиито води се заустват в реките. Мярката се прилага извън територията на националните паркове. (обща стойност на мярката: 3 450 000 €)	еднократна	НП	НП	492 857,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
Мярка 57: Възстановяване и поддържане на местообитанията на растителни и животински видове на територията на стопанството за аквакултури (A293 <i>Acrocephalus melanopogon</i> , A229 <i>Alcedo atthis</i> , A054 <i>Anas acuta</i> , A857 <i>Spatula clypeata</i> , A052 <i>Anas crecca</i> , A855 <i>Mareca penelope</i> , A053 <i>Anas platyrhynchos</i> , A856 <i>Spatula querquedula</i> , A889 <i>Mareca strepera</i> , A028 <i>Ardea cinerea</i> , A029 <i>Ardea purpurea</i> , A024 <i>Ardeola ralloides</i> , A059 <i>Aythya ferina</i> , A061 <i>Aythya fuligula</i> , A060 <i>Aythya nyroca</i> , A021 <i>Botaurus stellaris</i> , A149 <i>Calidris alpina</i> , A147 <i>Calidris ferruginea</i> , A145 <i>Calidris minuta</i> , A136 <i>Charadrius dubius</i> , A734 <i>Chlidonias hybrida</i> , A198 <i>Chlidonias leucopterus</i> , A197 <i>Chlidonias niger</i> , A030 <i>Ciconia</i>	периодична	НП	НП	1 971 429,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>nigra</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A036 <i>Cygnus olor</i>, A773 <i>Ardea alba</i>, A026 <i>Egretta garzetta</i>, A125 <i>Fulica atra</i>, A123 <i>Gallinula chloropus</i>, A075 <i>Haliaeetus albicilla</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A022 <i>Ixobrychus minutus</i>, A459 <i>Larus cachinnans</i>, A179 <i>Larus ridibundus</i>, A156 <i>Limosa limosa</i>, A768 <i>Numenius arquata arquata</i>, A023 <i>Nycticorax nycticorax</i>, A094 <i>Pandion haliaetus</i>, A391 <i>Phalacrocorax carbo</i>, A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i>, A861 <i>Calidris pugnax</i>, A607-B <i>Platalea leucorodia</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A140 <i>Pluvialis apricaria</i>, A007 <i>Podiceps auritus</i>, A005 <i>Podiceps cristatus</i>, A006 <i>Podiceps grisegena</i>, A008 <i>Podiceps nigricollis</i>, A892 <i>Zapornia parva</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A118 <i>Rallus aquaticus</i>, A894 <i>Hydroprogne caspia</i>, A193 <i>Sterna hirundo</i>, A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i>, A048 <i>Tadorna tadorna</i>, A161 <i>Tringa erythropus</i>, A166 <i>Tringa glareola</i>, A164 <i>Tringa nebularia</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A163 <i>Tringa stagnatilis</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>): поддържане на водно ниво и оводняване на изоставени басейни, монтиране на защитни мрежи и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 13 800 000,00 €)</p>					
<p>Мярка 58: Осигуряване на спокойствие и условия за хранене в оптимални местообитания на защитени видове птици в чиито местообитания е разположено стопанството за производство на аквакултури (A054 <i>Anas acuta</i>, A857 <i>Spatula clypeata</i>, A052 <i>Anas crecca</i>, A855 <i>Mareca penelope</i>, A053 <i>Anas platyrhynchos</i>, A856 <i>Spatula querquedula</i>, A889 <i>Mareca strepera</i>, A028 <i>Ardea cinerea</i>, A029 <i>Ardea purpurea</i>, A024 <i>Ardeola ralloides</i>, A059 <i>Aythya ferina</i>, A060 <i>Aythya nyroca</i>, A734 <i>Chlidonias hybrida</i>, A198 <i>Chlidonias leucopterus</i>, A197 <i>Chlidonias niger</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A773 <i>Ardea alba</i>, A026 <i>Egretta garzetta</i>, A022 <i>Ixobrychus minutus</i>, A179 <i>Larus ridibundus</i>, A023 <i>Nycticorax nycticorax</i>, A391 <i>Phalacrocorax carbo</i>,</p>	периодична	НП	НП	428 571,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i> , A607-B <i>Platalea leucorodia</i> , A032 <i>Plegadis falcinellus</i> , A005 <i>Podiceps cristatus</i> , A006 <i>Podiceps grisegena</i> , A008 <i>Podiceps nigricollis</i> , A892 <i>Zapornia parva</i> , A119 <i>Porzana porzana</i> , A118 <i>Rallus aquaticus</i> , A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i> , A048 <i>Tadorna tadorna</i>): поддържане на смесените чаплови колонии, където обикновено гнездят и малки кormорани; прилагане на програма за екстензивно рибовъдство и др. (обща стойност на мярката: 3 000 000,00 €)					
Мярка 59: Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания чрез възстановяване на хидрологичния режим (1428 <i>Marsilea quadrifolia</i> (Четирилистна марсиля, Четирилистно разковниче), A229 <i>Alcedo atthis</i> A054 <i>Anas acuta</i> , A857 <i>Spatula clypeata</i> , A052 <i>Anas crecca</i> , A855 <i>Mareca penelope</i> , A053 <i>Anas platyrhynchos</i> , A856 <i>Spatula querquedula</i> , A889 <i>Mareca strepera</i> , A024 <i>Ardeola ralloides</i> , A059 <i>Aythya ferina</i> , A060 <i>Aythya nyroca</i> , A021 <i>Botaurus stellaris</i> , A734 <i>Chlidonias hybrida</i> , A198 <i>Chlidonias leucopterus</i> , A197 <i>Chlidonias niger</i> , A773 <i>Ardea alba</i> , A026 <i>Egretta garzetta</i> , A179 <i>Larus ridibundus</i> , A023 <i>Nycticorax nycticorax</i> , A020 <i>Pelecanus crispus</i> , A391 <i>Phalacrocorax carbo</i> , A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i> , A034 <i>Platalea leucorodia</i> , A005 <i>Podiceps cristatus</i> , A006 <i>Podiceps grisegena</i> , A008 <i>Podiceps nigricollis</i> , A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i> , A156 <i>Limosa limosa</i> , A161 <i>Tringa totanus</i> , A142 <i>Vanellus vanellus</i>): възстановяване на напоителни канали и поддържане на определен воден режим; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация; възстановяване на хидрологичния режим в територии с хигрофилни храстови местообитания, чувствителни към промени в хидрологичния режим; почистване/поддържане на	еднократна	НП	НП	1 414 286,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
съществуващи канали; възстановяване на разрушени диги; изграждане на връзка с морето; възстановяване естествения воден режим на влажните зони и поддържане на подходящ воден режим, който осигурява пълноценно им функциониране и използване; възстановяване на бивши гнездовища на вида; частично възстановяване на пресушени, в миналото, естествени водоеми от значение за кърдроглавия пеликан; управление на тръстиковите масиви и др. (обща стойност на мярката: 9 900 000,00 €)					
Мярка 60: Подобряване на природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез премахване на инвазивни видове (h3260, h3270): дейности по премахване на инвазивни чужди видове от територията на местообитанията и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 288 €; обща стойност на мярката: 2 073 600,00 €)	периодична	1 200	хектар	296 229,00	Кохезионен фонд
Мярка 61: Подобряване на природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез ограничаване на пашата (3130, 3150, 3160, 3260): действия за ограничаване на паша и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 288 €; обща стойност на мярката: 691 200,00 €)	периодична	400	хектар	98 743,00	Кохезионен фонд
Мярка 33в: Подобряване на природозащитното състояние на видове висши растения чрез подобряване на местообитанието им (1428 <i>Marsilea quadrifolia</i> (Четирилистна марсилея, Четирилистно разковниче)): премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 288 €; обща	периодична	560	хектар	138 240,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
стойност на мярката: 967 680,00 €)					
Мярка 62: Подобряване на природозащитното състояние на видовете чрез възстановяване на надлъжната свързаност на реките (1130 <i>Aspius aspius</i> (Распер), 6143 <i>Gobio kessleri</i> (Балканска Кротушка), 6145 <i>Gobio uranoscopus</i> (Малка Кротушка), 6964 <i>Barbus meridionalis</i> (Балканска Мряна), 6965 <i>Cottus gobio</i> (Главоц)): изграждане/ рехабилитация (и/или премахване и новоизграждане на алтернативни съоръжения) на рибни проходи и премахване или минимизиране на влиянието на съществуващи бариери и др. (обща стойност на мярката: 2 070 000,00 €)	еднократна	НП	НП	295 714,00	Кохезионен фонд
Мярка 63: Подобряване на природозащитното състояние на видовете чрез пилотно възстановяване на съществуващи/потенциални (или бивши ефективни) местообитания (1145 <i>Misgurnus fossilis</i> (Виюн)): влажни зони, меандри по поречието на Дунав и на дунавски притоци и др. (обща стойност на мярката: 3 174 000,00 €)	еднократна	НП	НП	453 429,00	Кохезионен фонд
Мярка 236: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез премахване на изоставени антропогенни структури (3130, 3140, 3150, 3260, 3270): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация и др. (обща стойност на мярката: 662 400,00 €)	еднократна	2000	хектар	94 629,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 64: Подобряване природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез изграждане и поддържане на съоръжения за пречистване на отпадни води (3130, 3260): пилотно изграждане на малки пречиствателни съоръжения на планински туристически и други обекти. Мярката се прилага на територията на националните паркове. (обща стойност на мярката: 1 552 500,00 €)	еднократна	НП	НП	221 785,00	Кохезионен фонд
Мярка 65: Подобряване на състоянието на типове природни местообитания и видове чрез преминаване към биологични аквакултури (h3150, h3160, h3260, h3270, A293 <i>Acrocephalus melanopogon</i> , A229 <i>Alcedo atthis</i> , A054 <i>Anas acuta</i> , A857 <i>Spatula clypeata</i> , A052 <i>Anas crecca</i> , A855 <i>Mareca penelope</i> , A053 <i>Anas platyrhynchos</i> , A856 <i>Spatula querquedula</i> , A889 <i>Mareca strepera</i> , A028 <i>Ardea cinerea</i> , A029 <i>Ardea purpurea</i> , A024 <i>Ardeola ralloides</i> , A059 <i>Aythya ferina</i> , A061 <i>Aythya fuligula</i> , A060 <i>Aythya nyroca</i> , A021 <i>Botaurus stellaris</i> , A149 <i>Calidris alpina</i> , A147 <i>Calidris ferruginea</i> , A145 <i>Calidris minuta</i> , A136 <i>Charadrius dubius</i> , A734 <i>Chlidonias hybrida</i> , A198 <i>Chlidonias leucopterus</i> , A197 <i>Chlidonias niger</i> , A030 <i>Ciconia nigra</i> , A081 <i>Circus aeruginosus</i> , A036 <i>Cygnus olor</i> , A773 <i>Ardea alba</i> , A026 <i>Egretta garzetta</i> , A125 <i>Fulica atra</i> , A123 <i>Gallinula chloropus</i> , A075 <i>Haliaeetus albicilla</i> , A131 <i>Himantopus himantopus</i> , A022 <i>Ixobrychus minutus</i> , A459 <i>Larus cachinnans</i> , A179 <i>Larus ridibundus</i> , A156 <i>Limosa limosa</i> , A768 <i>Numenius arquata arquata</i> , A023 <i>Nycticorax nycticorax</i> , A094 <i>Pandion haliaetus</i> , A391 <i>Phalacrocorax carbo</i> , A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i> , A861 <i>Calidris pugnax</i> , A607-B <i>Platalea leucorodia</i> , A032 <i>Plegadis falcinellus</i> , A140 <i>Pluvialis apricaria</i> , A007 <i>Podiceps auritus</i> , A005 <i>Podiceps cristatus</i> , A006 <i>Podiceps grisegena</i> , A008 <i>Podiceps nigricollis</i> , A892 <i>Zapornia parva</i> , A119 <i>Porzana porzana</i> ,	еднократна	НП	НП	857 143,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>A118 <i>Rallus aquaticus</i>, A894 <i>Hydroprogne caspia</i>, A193 <i>Sterna hirundo</i>, A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i>, A048 <i>Tadorna tadorna</i>, A161 <i>Tringa erythropus</i>, A166 <i>Tringa glareola</i>, A164 <i>Tringa nebularia</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A163 <i>Tringa stagnatilis</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>): подкрепа за биологично производство на аквакултури.</p> <p>(обща стойност на мярката: 6 000 000,00 €)</p>					

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво за 6 типа природни местообитания Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не постигнато е благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво за 21 вида Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не постигнато е благоприятно природозащитно състояние;

- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции за 71 вида птици.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Защита от наводнения, пречистване на повърхностни води;
- ✓ Положително влияние върху видовете, обитаващи тези местообитания;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на туризъм, включително в местата по UNESCO.

Д.2.9. Други (пещери и др.)

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 1 попада в тази екосистема:

8310 Неблагоустроени пещери

В Алпийския, Черноморския и континенталния биогеографски район състоянието на този тип местообитание е идентично: благоприятно разпространение и площ, неизвестна структура и функции, и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи. Основните причини за това са вандализъмът и палежите, както и нерегламентираното проникване в пещери и увреждане на местообитанието в тях.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 7 вида прилепи обитават тази екосистема:

1302 *Rhinolophus mehelyi*

1306 *Rhinolophus blasii*

1307 *Myotis blythii*

1310 *Miniopterus schreibersii*

1316 *Myotis capaccinii*

1323 *Myotis bechsteinii*

1324 *Myotis myotis*

Състоянието на посочените видове прилепи за Алпийски, Черноморски и Континентален биогеографски район е благоприятно по разпространение, популация и местообитание, с изключение на няколко случая, в които е неизвестна популацията и/или разпространението. Бъдещите перспективи обаче са неблагоприятни-незадоволителни, с изключение на благоприятните перспективи за 1302 *Rhinolophus mehelyi* в Алпийския район и неизвестните перспективи за 1307 *Myotis blythii* в Черноморския район. Основните заплахи и въздействия са свързани с вандализъм и палежи, ограничаване на достъпа до убежища, безспокойството.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимите мерки за подобряване на природозащитното състояние на видовете прилепи са свързани с инсталиране и поддържане на врати на входовете на необлагодородените пещери, проектирани по начин, който не възпрепятства достъпа им до убежищата. Необходимо е още инсталиране на огради около входовете на пещерата. Същите мерки са подходящи и за природно местообитание 8310.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на пещеролюбиви видове прилепи чрез възстановяване и поддържане на входовете и микроклимата в пещери (1302 *Rhinolophus mehelyi* (Подковонос На Мехели), 1306 *Rhinolophus blasii* (Средиземноморски Подковонос), 1307 *Myotis blythii* (Остроух Нощник), 1310 *Miniopterus schreibersii* (Пещерен Дългокрил), 1316 *Myotis capaccinii* (Дългопръст Нощник), 1323 *Myotis bechsteinii* (Дългоух (Бехщайнов Нощник), 1324 *Myotis myotis* (Голям Нощник)): инсталиране и поддържане на врати на входовете на пещери, инсталиране на огради около входовете на пещерата и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

- ✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 66: Подобряване на природозащитното състояние на пещеролюбиви видове прилепи чрез възстановяване и поддържане на входовете и микроклимата в пещери (1302 <i>Rhinolophus mehelyi</i> (Подковонос На Мехели), 1306 <i>Rhinolophus blasii</i> (Средиземноморски Подковонос), 1307 <i>Myotis blythii</i> (Остроух Нощник), 1310 <i>Miniopterus schreibersii</i> (Пещерен Дългокрил), 1316 <i>Myotis capaccinii</i> (Дългопръст Нощник), 1323 <i>Myotis bechsteinii</i> (Дългоух (Бехщайнов Нощник)), 1324 <i>Myotis myotis</i> (Голям Нощник)): инсталиране и поддържане на врати на входовете на пещери, инсталиране на огради около входовете на пещерата и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 390 000 €)</p>	еднократна	НП	НП	55 714,00	Кохезионен фонд

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобро природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 7 вида прилепи (1302 *Rhinolophus mehelyi* (Подковонос На Мехели), 1306 *Rhinolophus blasii* (Средиземноморски Подковонос), 1307 *Myotis blythii* (Остроух Нощник), 1310 *Miniopterus schreibersii* (Пещерен Дългокрил), 1316 *Myotis capaccinii* (Дългопръст Нощник), 1323 *Myotis bechsteinii* (Дългоух (Бещайнов Нощник)), 1324 *Myotis myotis* (Голям Нощник)). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги:

- ✓ Намаляване на увреждането на местообитанието на други видове;
- ✓ Положително влияние върху състоянието на природно местообитание 8310.

Д.2.10. Препратки към свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея

Използвана е наличната информация за изпълнени проекти в настоящия и миналия програмен период, детайлно представени в т. D. Повече информация може да бъде намерена тук: <https://eumis2020.government.bg/> и тук: <https://www.dfz.bg/bg/prsr-2014-2020/prsr--2014-2020-pulic/>

Направен е анализ на съществуващи планове за управление на защитени територии/ зони и планове за действие за видове (<https://www.moew.government.bg/bg/priroda/>)

Използвана е информацията от:

- ✓ докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията:
([http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_habitats_reports-20190828-114556.xml&conv=589&source=remote#8310](http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_habitats_reports-20190828-114556.xml&conv=589&source=remote#8310;); http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_species_reports-20200109-124921.xml&conv=593&source=remote)
- ✓ Докладване по чл. 12 на Директива за птиците&
http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art12/envxhcg9q/BG_birds_reports_20191026-085458.xml&conv=612&source=remote

Извършен е преглед на научни публикации, издания, през настоящия програмен период.

Част от мерките са идентифицирани на базата на експертна оценка.

Д.3. Допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания

Д.3.1. Мерки и програми за конкретни видове, които не са посочени другаде

Настоящ статус на вида

Освен мерките, предвидени към конкретни видове чрез подобряване на състоянието на техните местообитания, някои видове се нуждаят от специфични мерки, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания:

2 вида риби, при които е необходимо възстановяване на увредени и/или изчезнали локални популации на вида и възстановяване на естествения ареал:

1145 *Misgurnus fossilis*

6965 *Cottus gobio*

7 вида влечуги, чиито местообитания са фрагментирани от пътната мрежа – основна причина за неблагоприятното състояние на тези видове:

1217 *Testudo hermanni*

1219 *Testudo graeca*

1220 *Emys orbicularis*

1279 *Elaphe quatuorlineata*

2373 *Mauremys caspica*

5194 *Elaphe sauromates*

6095 *Elaphe situla*

1 вид мъх и два вида висши растения, чиито популации са силно ограничени и е идентифицирана необходимост от тяхното „подсилване“, предвид високата отговорност на България за опазването им:

1381 *Dicranum viride*,

4091 *Crambe tataria*

1902 *Cypripedium calceolus*

1 вид бозайник, при който е необходимо да се намали конфликта между него и хората, обитаващи местообитанията му:

1354 *Ursus arctos*

11 вида птици, за които е необходимо предприемане на специфични мерки за разселване на индивиди, подобряване на хранителната база,

предотвръщане на безпокойството, поставяне на изкуствени гнезда и т.н.:

A511 *Falco cherrug*, A095 *Falco naumanni*, A858 *Clanga pomarina*, A079 *Aegypius monachus*, A404 *Aquila heliaca*, A078 *Gyps fulvus*, A077 *Neophron percnopterus*, A231 *Coracias garrulus*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A020 *Pelecanus crispus*

Гупа видове птици, при които е от съществено значение обезопасяването на електропреносната мрежа:

A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A091 *Aquila chrysaetos*, A859 *Clanga clanga*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A031-B *Ciconia ciconia*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circus gallicus*, A081 *Circus aeruginosus*, A082 *Circus cyaneus*, A083 *Circus macrourus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A511 *Falco cherrug*, A098 *Falco columbarius*, A095 *Falco naumanni*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A002 *Gavia arctica*, A001 *Gavia stellata*, A189 *Gelochelidon nilotica*, A127 *Grus grus*, A078 *Gyps fulvus*, A130 *Haematopus ostralegus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A182 *Larus canus*, A640 *Larus fuscus*, A 180 *Larus genei*, A176 *Larus melanocephalus*, A862 *Larus minutus*, A179 *Larus ridibundus*, A860 *Limicola falcinellus*, A157 *Limosa lapponica*, A156 *Limosa limosa*, A073 *Milvus migrans*, A074 *Milvus milvus*, A077 *Neophron percnopterus*, A058 *Netta rufina*, A768 *Numenius arquata*, A158 *Numenius phaeopus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A020 *Pelecanus crispus*, A019 *Pelecanus onocrotalus*, A072 *Pernis apivorus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A170 *Phalaropus lobatus*, A861 *Calidris pugnax*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A141 *Pluvialis squatarola*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A132 *Recurvirostra avosetta*, A885 *Sternula albifrons*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A863 *Thalasseus sandvicensis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A397 *Tadorna ferruginea*, A48 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Увеличаване на свързаността на местообитанията им (изграждане на зелена инфраструктура) (1217 *Testudo hermanni* (Шипоопашата Костенурка), 1219 *Testudo graeca* (Шипобедрена костенурка), 1220 *Emys orbicularis* (Обикновена блатна костенурка), 1279 *Elaphe quatuorlineata* (Ивичест смок), 2373 *Mauremys caspica* (Каспийска Костенурка), 5194 *Elaphe sauromates* (Пъстър смок), 6095 *Elaphe situla* (Леопардов Смук)): изграждане на проходи и насочващи огради в избрани участъци от пътната мрежа.

„Подсилване“ на популацията им (4091 *Crambe tataria* (Татарско зеле), 1381 *Dicranum viride*, 1902 *Cypripedium calceolus* (Венерина пантофка, Венерина обувка)): събиране на растения/семена от самата популация, отглеждането на млади растения, въвеждането и адаптирането им в близост до майчините растения, от където са взети семената.

Изпълнение на превантивни мерки срещу щети от 1354 *Ursus arctos* (Мечка): поставяне на електропастири, обезопасяване на пчелини и др.

Реинтродукция на видове риби в потенциални местообитания (1145 *Misgurnus fossilis* (Виюн), 6965 *Cottus gobio* (Главоч)), възстановяване на увредени и/или изчезнали локални популации на вида и възстановяване на естествения ареал.

Специфични мерки за опазване на застрашени видове птици (A511 *Falco cherrug*, A095 *Falco naumanni*, A858 *Clanga pomarina*, A079 *Aegypius monachus*, A404 *Aquila heliaca*, A078 *Gyps fulvus*, A077 *Neophron percnopterus*, A231 *Coracias garrulus*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A020 *Pelecanus*

crispus): разселване на ловни соколи в подходящи за гнездене местообитания и предишни гнездови райони; подобряване на хранителната база а в районите около установените гнезда; предотвратяване на безпокойството; поддържане на площадки за подхранване на вида и извършване на подхранвания; поставяне на изкуствени гнездилки/гнезда, построяване на платформа в ПР „Сребърна“.

Обезопасяване на електропреносната мрежа (A402 Accipiter brevipes, A899 Accipiter gentilis, A898 Accipiter nisus, A054 Anas acuta, A857 Spatula clypeata, A052 Anas crecca, A855 Mareca penelope, A053 Anas platyrhynchos, A856 Spatula querquedula, A889 Mareca strepera, A091 Aquila chrysaetos, A859 Clanga clanga, A404 Aquila heliaca, A858 Clanga pomarina, A028 Ardea cinerea, A029 Ardea purpurea, A024 Ardeola ralloides, A059 Aythya ferina, A060 Aythya nyroca, A021 Botaurus stellaris, A087 Buteo buteo, A403 Buteo rufinus, A734 Chlidonias hybrida, A198 Chlidonias leucopterus, A197 Chlidonias niger, A031-B Ciconia ciconia, A030 Ciconia nigra, A080 Circaetus gallicus, A081 Circus aeruginosus, A082 Circus cyaneus, A083 Circus macrourus, A084 Circus pygargus, A231 Coracias garrulus, A773 Ardea alba, A026 Egretta garzetta, A511 Falco cherrug, A098 Falco columbarius, A095 Falco naumanni, A103 Falco peregrinus, A099 Falco subbuteo, A096 Falco tinnunculus, A097 Falco vespertinus, A002 Gavia arctica, A001 Gavia stellata, A189 Gelochelidon nilotica, A127 Grus grus, A078 Gyps fulvus, A130 Haematopus ostralegus, A075 Haliaeetus albicilla, A092 Hieraaetus pennatus, A131 Himantopus himantopus, A022 Ixobrychus minutus, A459 Larus cachinnans, A182 Larus canus, A640 Larus fuscus, A 180 Larus genei, A176 Larus melanocephalus, A862 Larus minutus, A179 Larus ridibundus, A860 Limicola falcinellus, A157 Limosa lapponica, A156 Limosa limosa, A073 Milvus migrans, A074 Milvus milvus, A077 Neophron percnopterus, A058 Netta rufina, A768 Numenius arquata, A158 Numenius phaeopus, A023 Nycticorax nycticorax, A094 Pandion haliaetus, A020 Pelecanus crispus, A019 Pelecanus onocrotalus, A072 Pernis apivorus, A391 Phalacrocorax carbo, A875 Microcarbo pygmaeus, A170 Phalaropus lobatus, A861 Calidris pugnax, A034 Platalea leucorodia, A032 Plegadis falcinellus, A140 Pluvialis apricaria, A141 Pluvialis squatarola, A005 Podiceps cristatus, A006 Podiceps grisegena, A008 Podiceps nigricollis, A892 Zapornia parva, A119 Porzana porzana, A132 Recurvirostra avosetta, A885 Sternula albifrons, A894 Hydroprogne caspia, A193 Sterna hirundo, A863 Thalasseus sandvicensis, A004 Tachybaptus ruficollis, A397 Tadorna ferruginea, A48 Tadorna tadorna, A161 Tringa erythropus, A166 Tringa glareola, A164 Tringa nebularia, A165 Tringa ochropus, A163 Tringa stagnatilis, A162 Tringa totanus, A142 Vanellus vanellus): подмяна, модифициране или модернизация на електропроводи за предотвратяване на токови удари в ключовите места за целевите видове птици.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на видове влечуги чрез увеличаване на свързаността на местообитанията им (изграждане на зелена инфраструктура) (1217 Testudo hermanni (Шипоопашата Костенурка), 1219 Testudo graeca (Шипобедрена костенурка), 1220 Emys orbicularis (Обикновена блатна костенурка), 1279 Elaphe quatuorlineata (Ивичест смок), 2373 Mauremys caspica (Каспийска Костенурка), 5194 Elaphe sauromates (Пъстър смок), 6095 Elaphe situla (Леопардов Смок)): изграждане на проходи и насочващи огради в избрани участъци от пътната мрежа и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видове растения чрез "подсилване" на популацията им (4091 Crambe tataria (Татарско зеле), 1381 Dicranum viride, 1902 Cypripedium calceolus (Венерина пантофка, Венерина обувка)): събиране на растения/семена от самата популация, отглеждането на млади растения, въвеждането и адаптирането им в близост до майчините растения, от където са взети семената и др.

Подобряване на природозащитното състояние на вида 1354 Ursus arctos (Мечка) чрез изпълнение на превантивни мерки срещу щети: поставяне на електропастири, обезопасяване на пчелини и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видове риби чрез реинтродукция в потенциални местообитания (1145 Misgurnus fossilis (Виюн), 6965 Cottus gobio (Главоч)) възстановяване на увредени и/или изчезнали локални популации на вида и възстановяване на естествения ареал и др.

Специфични мерки за опазване на застрашени видове птици (A511 Falco cherrug, A095 Falco naumanni, A858 Clanga pomarina, A079 Aegypius monachus,

A404 Aquila heliaca, A078 Gyps fulvus, A077 Neophron percnopterus, A231 Coracias garrulus, A096 Falco tinnunculus, A097 Falco vespertinus, A020 Pelecanus crispus): разселване на ловни соколи в подходящи за гнездене местообитания и предишни гнездови райони; подобряване на хранителната база а в районите около установените гнезда; предотвратяване на безпокойството; поддържане на площадки за подхранване на вида и извършване на подхранвания; поставяне на изкуствени гнездилки/гнезда, построяване на платформа в ПР „Сребърна“ и др.

Обезопасяване на електропреносната мрежа (A402 Accipiter brevipes, A899 Accipiter gentilis, A898 Accipiter nisus, A054 Anas acuta, A857 Spatula clypeata, A052 Anas crecca, A855 Mareca penelope, A053 Anas platyrhynchos, A856 Spatula querquedula, A889 Mareca strepera, A091 Aquila chrysaetos, A859 Clanga clanga, A404 Aquila heliaca, A858 Clanga pomarina, A028 Ardea cinerea, A029 Ardea purpurea, A024 Ardeola ralloides, A059 Aythya ferina, A060 Aythya nyroca, A021 Botaurus stellaris, A087 Buteo buteo, A403 Buteo rufinus, A734 Chlidonias hybrida, A198 Chlidonias leucopterus, A197 Chlidonias niger, A031-B Ciconia ciconia, A030 Ciconia nigra, A080 Circaetus gallicus, A081 Circus aeruginosus, A082 Circus cyaneus, A083 Circus macrourus, A084 Circus pygargus, A231 Coracias garrulus, A773 Ardea alba, A026 Egretta garzetta, A511 Falco cherrug, A098 Falco columbarius, A095 Falco naumanni, A103 Falco peregrinus, A099 Falco subbuteo, A096 Falco tinnunculus, A097 Falco vespertinus, A002 Gavia arctica, A001 Gavia stellata, A189 Gelochelidon nilotica, A127 Grus grus, A078 Gyps fulvus, A130 Haematopus ostralegus, A075 Haliaeetus albicilla, A092 Hieraaetus pennatus, A131 Himantopus himantopus, A022 Ixobrychus minutus, A459 Larus cachinnans, A182 Larus canus, A640 Larus fuscus, A 180 Larus genei, A176 Larus melanocephalus, A862 Larus minutus, A179 Larus ridibundus, A860 Limicola falcinellus, A157 Limosa lapponica, A156 Limosa limosa, A073 Milvus migrans, A074 Milvus milvus, A077 Neophron percnopterus, A058 Netta rufina, A768 Numenius arquata, A158 Numenius phaeopus, A023 Nycticorax nycticorax, A094 Pandion haliaetus, A020 Pelecanus crispus, A019 Pelecanus onocrotalus, A072 Pernis apivorus, A391 Phalacrocorax carbo, A875 Microcarbo pygmaeus, A170 Phalaropus lobatus, A861 Calidris pugnax, A034 Platalea leucorodia, A032 Plegadis falcinellus, A140 Pluvialis apricaria, A141 Pluvialis squatarola, A005 Podiceps cristatus, A006 Podiceps grisegena, A008 Podiceps nigricollis, A892 Zapornia parva, A119 Porzana porzana, A132 Recurvirostra avosetta, A885 Sternula albifrons, A894 Hydroprogne caspia, A193 Sterna hirundo, A863 Thalasseus sandvicensis, A004 Tachybaptus ruficollis, A397 Tadorna ferruginea, A48 Tadorna tadorna, A161 Tringa erythropus, A166 Tringa glareola, A164 Tringa nebularia, A165 Tringa ochropus, A163 Tringa stagnatilis, A162 Tringa totanus, A142 Vanellus vanellus): подмяна, модифициране или модернизация на електропроводи за предотвратяване на токови удари в ключовите места за целевите видове птици и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 67: Подобряване на природозащитното състояние на видове влечуги чрез увеличаване на свързаността на местообитанията им (изграждане на зелена инфраструктура) (1217 Testudo hermanni (Шипоопашата Костенурка), 1219 Testudo graeca (Шипобедрена костенурка), 1220 Emys orbicularis (Обикновена блатна костенурка), 1279 Elaphe quatuorlineata (Ивичест смок), 2373 Mauremys caspica (Каспийска Костенурка), 5194 Elaphe sauromates	еднократна	НП	НП	231 429,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
(Пъстър смок), 6095 <i>Elaphe situla</i> (Леопардов Смок)): изграждане на проходи и насочващи огради в избрани участъци от пътната мрежа и др. (обща стойност на мярката: 1 620 000,00 €)					
Мярка 68: Подобряване на природозащитното състояние на видове растения чрез "подсилване" на популацията им (4091 <i>Crambe tataria</i> (Татарско зеле), 1381 <i>Dicranum viride</i> , 1902 <i>Cypripedium calceolus</i> (Венерина пантофка, Венерина обувка)): събиране на растения/семена от самата популация, отглеждането на млади растения, въвеждането и адаптирането им в близост до майчините растения, от където са взети семената и др. (обща стойност на мярката: 8 400,00 €)	еднократна	НП	НП	1 200,00	Кохезионен фонд
Мярка 69: Подобряване на природозащитното състояние на вида 1354 <i>Ursus arctos</i> (Мечка) чрез изпълнение на превантивни мерки срещу щети: поставяне на електропастири, обезопасяване на пчелини и др. (обща стойност на мярката: 1 104 000,00 €)	еднократна	НП	НП	157 714,000	Кохезионен фонд
Мярка 70: Подобряване на природозащитното състояние на видове риби чрез реинтродукция в потенциални местообитания (1145 <i>Misgurnus fossilis</i> (Виюн), 6965 <i>Cottus gobio</i> (Главоch)) възстановяване на увредени и/или изчезнали локални популации на вида и възстановяване на естествения ареал и др. (обща стойност на мярката: 300 000,00 €)	еднократна	НП	НП	42 857,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 71: Специфични мерки за опазване на застрашени видове птици (A511 <i>Falco cherrug</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A079 <i>Aegypius monachus</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A096 <i>Falco tinnunculus</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A020 <i>Pelecanus crispus</i>): разселване на ловни соколи в подходящи за гнездене местообитания и предишни гнездови райони; подобряване на хранителната база а в районите около установените гнезда; предотвратяване на безпокойството; поддържане на площадки за подхранване на вида и извършване на подхранвания; поставяне на изкуствени гнездилки/гнезда, построяване на платформа в ГР „Сребърна“ и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 2 760 000,00 €)</p>	еднократна периодична	НП	НП	394 286,00	Кохезионен фонд
<p>Мярка 72: Обезопасяване на електропреносната мрежа (A402 <i>Accipiter brevipes</i>, A899 <i>Accipiter gentilis</i>, A898 <i>Accipiter nisus</i>, A054 <i>Anas acuta</i>, A857 <i>Spatula clypeata</i>, A052 <i>Anas crecca</i>, A855 <i>Mareca penelope</i>, A053 <i>Anas platyrhynchos</i>, A856 <i>Spatula querquedula</i>, A889 <i>Mareca strepera</i>, A091 <i>Aquila chrysaetos</i>, A859 <i>Clanga clanga</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A028 <i>Ardea cinerea</i>, A029 <i>Ardea purpurea</i>, A024 <i>Ardeola ralloides</i>, A059 <i>Aythya ferina</i>, A060 <i>Aythya nyroca</i>, A021 <i>Botaurus stellaris</i>, A087 <i>Buteo buteo</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A734 <i>Chlidonias hybrida</i>, A198 <i>Chlidonias leucopterus</i>, A197 <i>Chlidonias niger</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A030 <i>Ciconia nigra</i>, A080 <i>Circus aeruginosus</i>, A081 <i>Circus cyaneus</i>, A083 <i>Circus macrourus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A773 <i>Ardea alba</i>, A026 <i>Egretta garzetta</i>, A511 <i>Falco cherrug</i>, A098 <i>Falco columbarius</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A103 <i>Falco peregrinus</i>, A099 <i>Falco subbuteo</i>, A096 <i>Falco tinnunculus</i>, A097 <i>Falco</i></p>	еднократна	НП	НП	248 571,00	Кохезионен фонд

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>vespertinus</i>, A002 <i>Gavia arctica</i>, A001 <i>Gavia stellata</i>, A189 <i>Gelochelidon nilotica</i>, A127 <i>Grus grus</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A130 <i>Haematopus ostralegus</i>, A075 <i>Haliaeetus albicilla</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A022 <i>Ixobrychus minutus</i>, A459 <i>Larus cachinnans</i>, A182 <i>Larus canus</i>, A640 <i>Larus fuscus</i>, A 180 <i>Larus genei</i>, A176 <i>Larus melanocephalus</i>, A862 <i>Larus minutus</i>, A179 <i>Larus ridibundus</i>, A860 <i>Limicola falcinellus</i>, A157 <i>Limosa lapponica</i>, A156 <i>Limosa limosa</i>, A073 <i>Milvus migrans</i>, A074 <i>Milvus milvus</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A058 <i>Netta rufina</i>, A768 <i>Numenius arquata</i>, A158 <i>Numenius phaeopus</i>, A023 <i>Nycticorax nycticorax</i>, A094 <i>Pandion haliaetus</i>, A020 <i>Pelecanus crispus</i>, A019 <i>Pelecanus onocrotalus</i>, A072 <i>Pernis apivorus</i>, A391 <i>Phalacrocorax carbo</i>, A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i>, A170 <i>Phalaropus lobatus</i>, A861 <i>Calidris pugnax</i>, A034 <i>Platalea leucorodia</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A140 <i>Pluvialis apricaria</i>, A141 <i>Pluvialis squatarola</i>, A005 <i>Podiceps cristatus</i>, A006 <i>Podiceps grisegena</i>, A008 <i>Podiceps nigricollis</i>, A892 <i>Zapornia parva</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A132 <i>Recurvirostra avosetta</i>, A885 <i>Sternula albifrons</i>, A894 <i>Hydroprogne caspia</i>, A193 <i>Sterna hirundo</i>, A863 <i>Thalasseus sandvicensis</i>, A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i>, A397 <i>Tadorna ferruginea</i>, A48 <i>Tadorna tadorna</i>, A161 <i>Tringa erythropus</i>, A166 <i>Tringa glareola</i>, A164 <i>Tringa nebularia</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A163 <i>Tringa stagnatilis</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>): подмяна, модифициране или модернизация на електропроводи за предотвратяване на токови удари в ключовите места за целевите видове птици и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 1 740 000 €)</p>					

Очаквани резултати за целевите видове

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобро природозащитно състояние на 13 вида по Директива за местообитанията (1145 *Misgurnus fossilis*, 6965 *Cottus gobio*, 1217 *Testudo hermanni*, 1219 *Testudo graeca*, 1220 *Emys orbicularis*, 1279 *Elaphe quatuorlineata*, 2373 *Mauremys caspica*, 5194 *Elaphe sauromates*, 6095 *Elaphe situla*, 1381 *Dicranum viride*, 4091 *Crambe tataria*, 1902 *Cypripedium calceolus*, 1354 *Ursus arctos*);
- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции за 102 вида птици: A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A079 *Aegypius monachus*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A091 *Aquila chrysaetos*, A859 *Clanga clanga*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A031-B *Ciconia ciconia*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circaetus gallicus*, A081 *Circus aeruginosus*, A082 *Circus cyaneus*, A083 *Circus macrourus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A511 *Falco cherrug*, A098 *Falco columbarius*, A095 *Falco naumanni*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A002 *Gavia arctica*, A001 *Gavia stellata*, A189 *Gelochelidon nilotica*, A127 *Grus grus*, A078 *Gyps fulvus*, A130 *Haematopus ostralegus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A182 *Larus canus*, A640 *Larus fuscus*, A180 *Larus genei*, A176 *Larus melanocephalus*, A862 *Larus minutus*, A179 *Larus ridibundus*, A860 *Limicola falcinellus*, A157 *Limosa lapponica*, A156 *Limosa limosa*, A073 *Milvus migrans*, A074 *Milvus milvus*, A077 *Neophron percnopterus*, A058 *Netta rufina*, A768 *Numenius arquata*, A158 *Numenius phaeopus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A020 *Pelecanus crispus*, A019 *Pelecanus onocrotalus*, A072 *Pernis apivorus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A170 *Phalaropus lobatus*, A861 *Calidris pugnax*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A141 *Pluvialis squatarola*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A132 *Recurvirostra avosetta*, A885 *Sternula albifrons*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A863 *Thalasseus sandvicensis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A397 *Tadorna ferruginea*, A48 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подобро пътна безопасност;
- ✓ Намален брой аварии по електропреносната мрежа.

Д.3.2. Превенция, смекчаване или компенсиране на щети, причинени от защитени видове

Настоящ статус по отношение на превенция, смекчаване и компенсиране на щети

В България всяка година има случаи на мечки, които нанасят щети на кошери, чупят клони в овощни градини, похищават домашни животни, навлизат в

селища, за да се хранят от сметищата. Това се случва в слабо населени и икономически неразвити райони, където местните жители разчитат главно на земята и природата за прехраната си. Щетите от мечки са изолирани случаи, но поради липсата на друг поминък и бедността, имат силен отрицателен ефект върху добруването и на хората, и на мечките. Ежегодно Министерството на околната среда и водите изплаща щети, нанесени от кафявата мечка.

Необходими мерки

Съгласно чл. 79, ал. 2 от Закона за лова и опазване на дивеча, са предвидени обезщетения за щети, нанесени от кафявата мечка, които се заплащат от Министерството на околната среда и водите.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Обезщетения за щети, нанесени от кафявата мечка, които се заплащат от Министерството на околната среда и водите.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 73: Компенсация за щети, причинени от мечка – съгласно чл. 79, ал. 2 от Закона за лова и опазване на дивеча (обща стойност на мярката: 690 000 €)	периодична	НП	НП	98 571,00	Национален бюджет

Очаквани резултати за целевите видове

Подобряване на природозащитното състояние на *1354 Ursus arctos*, по отношение на бъдещите перспективи.

Очаквани резултати: други ползи

Компенсирани щети от мечка.

Д.3.3. Препратки към допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания

Използвана е наличната информация за изпълнени проекти в настоящия и миналия програмен период, детайлно представени в т. D. Повече информация може да бъде намерена тук: <https://eumis2020.government.bg/>

Направен е анализ на съществуващи планове за управление на защитени територии/ зони и планове за действие за видове (<https://www.moew.government.bg/bg/priroda/>)

Използвана е информацията от:

- ✓ докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията:

(http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_habitats_reports-20190828-114556.xml&conv=589&source=remote#8310; http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_species_reports-20200109-124921.xml&conv=593&source=remote)

- ✓ Докладване по чл. 12 на Директива за птиците&

http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art12/envxhbcg9q/BG_birds_reports_20191026-085458.xml&conv=612&source=remote

Извършен е преглед на научни публикации, издания, през настоящия програмен период.

Част от мерките са идентифицирани на базата на експертна оценка.

Е. Допълнителна добавена стойност на приоритетните мерки

Подобреното състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете ще допринесе за подобряването на състоянието на биоразнообразието и ландшафта, като цяло. Това ще даде своя принос и към постигане на целите по други стратегически и планови документи, свързани с качеството на водите, смекчаване и адаптиране към въздействието от изменението на климата, поддържане и предоставяне на многофункционални екосистемни услуги и др.

Изпълнението на приоритетните мерки ще увеличат заетостта и приходите на населението в селските райони и ще стимулират местното население за преминаване към екологосъобразен бизнес.

По-чистата околна среда ще се отрази позитивно на здравето на хората.

Препратки

--